FOTO

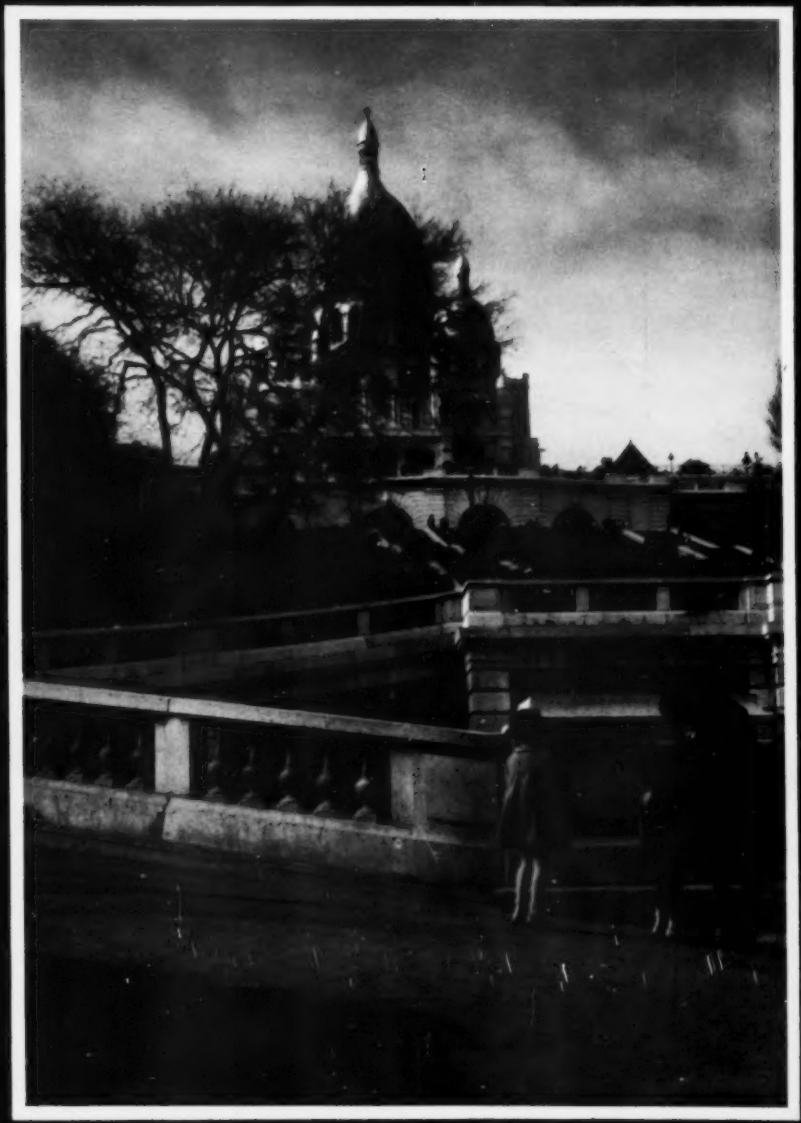

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

4

wereldberoemde vergrotingspapieren biedt Gevaert U, waarmede U, door een juiste keuze, van elk negatief het karakter zult weten te versterken.

Kies, voor succesvolle vergrotingen, uit:

Orthobrom voor diepzwarte vergroting en speciaal voor kleinbeeld negatieven.

Prestona chloorbroomzilverpapier met een volmaakte detailweergave in een warme „potlood-tint".

Gevarto het moderne Gevaert-papier met hoge gevoeligheid.

Gevaluxe het beroemde fluweelpapier; voorkomt licht-reflexie en diffusie, geeft het beeld reliëf.

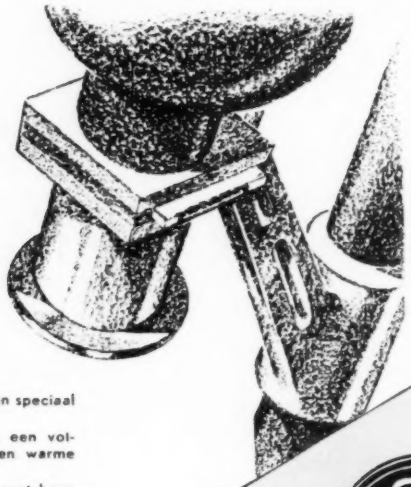

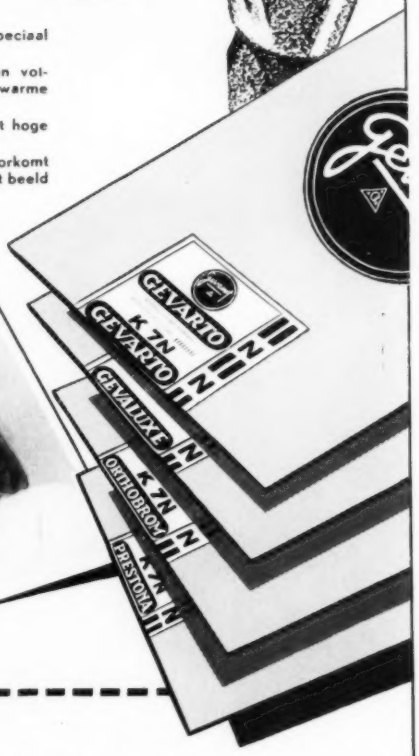

Gevaert is goed!

N.V. Handelsonderneming Gevaert Den Haag

PAPIERWARENFABRIEK
A. Dorgelo & Zonen

„Promicrol"

BIJLAGE VAN FOTO No. 6 · Juni 1951

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan **f 1.50, bij vooruitbetaling.** *Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand. — Giorekening 42994 Voor brieven onder nummer 30 ct extra.*

PERSONEEL GEVRAAGD:

Gevraagd: FOTOGRAAF, ongeh., in het bezit van kl.b.camera. Voor het maken van foto-series aan huis, in plaatsen in het Oosten van het land. Voor goed vakman en harde werker zeer goede verdiensten. Br. no F 7071 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: BEDIENDE, moet goede atelier- en buitenopname kunnen maken, negatief- en eenvoudige positiefretouche en uitstekend portretwerk kunnen vergroten en afdrukken. Zij die hieraan niet voldoen gelieven niet te schrijven. Betrekking is voor vast in midden Nederland. Br. m. opgaaf van verl. salaris, godsdienst en uitvoerige beschrijving van de werkzaamheden welke men alzo verricht in de tegenwoordige werkkring, te richten onder no F 7038 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevr.: JONGEDAME die opgeleid wil worden in het fotovak. Rotterdam. Br. no F 7076 Bur. „FOTO", Hengelo.

Druk portret-atelier te Rotterdam vraagt all-round BEDIENDE, leiding kunnende geven. Br. no F 7074 Bur. „FOTO", Hengelo.

SPOED. Gevr.: aank. LABORANT(E) of leerling, in Pers- en Reportagebedr. (Amersfoort). Br. no F 7124 Bur. „FOTO", Hengelo.

FOTOLABORANT(E) of aankomende Fotolaborant(e) gevraagd, tevens voor de winkel, in Fotohandel in Haarlem. Uitv. brieven met ref., verl. salaris, enz. onder no F 7046 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te huur aangeboden: FOTO-ATELIER-FOTO-HANDEL te Groningen, met woning. Voor actief vakman grote toekomstmogelijkheden. Eventueel overname mogelijk. Alleen zij, in het bezit van vakdiploma fotograaf, vakdiploma fotohandelaar en middenstandsdiploma of ministeriële verklaringen, gelieven te schrijven onder no F 7096 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd voor uitsluitend portretfotografie, beschaafd PERSOON met goede vakkennis, liefst R.K.. Br. kunnen gericht worden, met vermelding van leeftijd, verlangd salaris en zo mogelijk foto, aan JEAN KORFF, Mathenesserlaan 185, Rotterdam. F 7086

THUISWERKER gevr. voor Repro-retouches. Alleen eerste krachten. Br. no F 7048 Bur. „FOTO", Hengelo.

REPRODUCTIE-RETOUCHEUR gevraagd voor thuiswerk, vast werk. Br. no F 7050 Bur. „FOTO", Hengelo.

THUISWERKER Reproducties gevraagd, regelmatig werk. Alleen eerste kracht. Brieven no F 7053 Bur. „FOTO", Hengelo.

Atelier „Nell Herbert", Lange Veerstraat 13, Haarlem, vraagt VROUW. of MANL. KRACHT, bekend met donkerekamerwerkzaamheden en retouche. Event. bekend met fotohandel. Aanbiedingen m. foto, waar gewerkt en verlangd salaris. F 7066

REPRO-RETOUCHEUR gevraagd voor vast thuiswerk. Alleen prima kracht. Br. no F 7056 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevr.: LABORANT, ervaren k.b.-werker voor atelier in Rotterdam. Br. no F 7077 Bur. „FOTO", Hengelo.

Herhaald dringend verzoek!

Helaas komt het herhaaldelijk voor dat in deze advertentierubriek camera's of apparatuur worden aangeboden, die niet langs legale weg in ons land kwamen of op andere wijze oorspronkelijk niet legaal zijn verworven. Dit kan voor de kopers tot ernstige moeilijkheden leiden, daar het bezitten van zulke apparatuur in feite strafbaar is.
Ons is verzocht onze medewerking te verlenen opdat de overheidsinstanties in staat zijn de verschillende aanbiedingen te controleren.
Dringend verzoeken wij daarom, in advertenties, waarin camera's en/of lenzen worden aangeboden, steeds daarbij de fabrieksnummers te vermelden. Men bedenke, dat door de recherche steeds inzage van de advertentieregisters kan worden verlangd, en dat het ontbreken van dergelijke identiteitsnummers dus kan leiden tot een onderzoek bij de aanbieder. Wij vertrouwen daarom op aller medewerking; het opgeven van de identiteitsnummers wekt trouwens ook meer vertrouwen en is dus reeds alleen daarom in het belang van de adverteerder.

PERSONEEL AANGEBODEN:

Reeds jaren gevestigd en erkend technisch fotograaf te Rotterdam, zoekt voor zijn bekwaam assistent (FOTOGRAAF & LABORANT) een geschikte werkkring. Br. no F 7117 Bur. „FOTO", Hengelo.

FOTOGRAAF-FOTOHANDELAAR, in bezit van beide diploma's, leeft. 25 jr, gehuwd, veel practijk in studio, buitenwerk en doka, zoekt werk. Goede referenties. Br. onder no F 7126 Bur. „FOTO", Hengelo.

B.z.a.: vlot werkend LABORANT voor alle doka-werk, geheel vertrouwd met de vergr.-techniek en kleinbeeld voor seizoen van 15 Juni—15 Sept. of langer. Br. no F 7118 Bur. „FOTO", Hengelo.

Plaatsing gevraagd in fotografisch bedrijf door LEERLING-FOTOGRAAF. Als amateur bekend met voorkomende werkzaamheden. Bij voorkeur centrum land. Br. no F 7115 Bur. „FOTO", Hengelo.

LABORANT-FOTOGRAAF zoekt plaatsing in kleine fotohandel, waar opvolger ontbreekt en gelegenheid is om direct of later zaak over te nemen. In bezit van vakdiploma. C. J. v. d. MEULEN, Stationsdwarsstraat 9 bis, Utrecht. F 7094

FOTOGRAAF i.b.v. min. verkl. voor vakbekwaamheid, portretfotografie en detailhandel, zoekt een voor hem passende betrekking. Is goed bekend m. alle voork. werkz.h., ev. ook gesegen een fotogr. atelier annex fotohandel te pachten. Br. no F 7085 Bur. „FOTO", Hengelo.

All-round FOTOGRAAF-FILIAALHOUDER wenst van werkkring te veranderen. Event. weer als filiaalhouder, in foto-atelier annex fotohandel, woonruimte gewenst. Br. no F 7083 Bur. „FOTO", Hengelo.

FOTOGRAAF met jarenlange erv. op alle geb. der fotogr., uiterst nauwkeurig werker, met artist. smaak, wenst samenw. in is klas zaak waar hoge eisen worden gesteld. Br. no F 7040 Bur. „FOTO", Hengelo.

All-round FOTOGRAAF biedt zich aan voor direct, onverschillig waar. Prima referentiën. J. BURG, Oosterpark 2, Amsterdam O. F 7036

TE KOOP:

Aangeboden: LEICA IIIa in z. g. staat no 209566 met zonnekap Leica, geel filter, tas, Elmar f : 3,5—5 cm no 394050. Moet weg f 450 (sonder weeldebelasting!). KORTUS, Lieven de Keylaan 43, Hilversum. F 7084

AANGEB.: als nieuwe Praktiflex no 17087, Delfinon f : 2,8 in paraattas met filter, zonnekap en tusseenring en als nieuw kl.b.vergr. app. Opematus no 226305, automatisch. C. KELDER, Talmastraat 10, Zaandijk. F 7082

Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen
Ph. Willemstraat 28 - Telef. 83132
ROTTERDAM

importeur
N.V. ODIN, NIJMEGEN

OCCASIONS, een pracht Contax III met Sonnar 1,5 (coated); Rolleiflex autom. met Tessar (coated) 3,5. Verder een bijzondere aanbieding in Ciné, dubb. 8, een in staat van nieuw verkerende Paillard Bolex model H 8 met revolverk. optiek Hugo Meyer; Kodak Magasin, 16 mm als nieuw, en nog vele andere artikelen. DE CAMERAMAN, Hunzestraat 25, Amsterdam Z. Tel. 21723. F 7132

TE KOOP: platencamera 6,5 × 9 cm, no 332021, Dr Nagel met lens Dr Nagel 4,5—10,5 cm no 347367, in ibsor 1—1/125 sec, tas, 3 cass. en 1 filmpakcass.. Alles in prima staat ƒ 60,—. I. KRIEK, v. Woustraat 245' Amsterdam Z. F 7091

Aangeboden: KL.B. VERGR.APP. Müller 6 Weinig. Lens 1 : 4,5. f = 5,5 cm no 233201. Halve condensor. Prijs ƒ 95. M. DE KRUYF, Nachtegaalstraat 3, Amsterdam N. F 7080

TE KOOP: 9 × 12 Klapreflex, no F 15167, Tessar 1 : 4,5—15 cm, spiegel en sportzoeker, ook matglas-instelling, sluiter T.B. 1/3—1/2000 sec met cass. en tas ƒ 180; 9 × 12 Klapcamera no E 0852 lens 1 : 4,5—13 cm, Archimedes-instelling, opz.- en doorzichtszoeker met portretlens en cass. ƒ 55; 6,5 × 9 Klapcamera Z.I. ideaal no R 18652, Tessar 1 : 4,5—10,5 cm R. compur, 9 aanleg + filmp. cass. gesynchr., compleet met flitser en tas ƒ 185, alles als nieuw, rembours. Adres KLEEFSTRA, Boekendaal 11 B, Rotterdam Z. F 7079

AANGEBODEN: Leica IIIc, no 363604 met Elmar 1 : 3,5—5 cm no 802191 (coated); Leitz geel f. no 1; zonnekap; metalen 3-delig statief en boomstatief; belichtingsmeter Ombrux II; Vergr.app. (eigenbouw) lange zuil; verstelb. bord 18 × 24; 2 schalen 18 × 24. Lectuur: Leica Technik; Vergrossern mit alten Platzen; Kleinbild Jagd. Vraagprijs totaal ƒ 600. H. KUSTERS, Schoolstraat 30 bis, Utrecht. F 7076

Te koop wegens omstandigh.: ZEISS-IKONTA (6 × 6) nieuw. Lens Tessar 3,5 (coated) en gesynchr. in compur rapid, met geel f. en zonnekap. Nieuwprijs ƒ 341, nu voor ƒ 275. Br. no F 7075 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: 8 mm filmcamera, merk Emel, met revolverkop, 3 objectieven: Berthiot 1 : 1,9 F = 12,5; Berth. 1 : 3,5 F = 35; Berth. 1 : 3,5 F = 30; alle objectieven coated en met instelvatting. Zoeker instelbaar voor objectieven van 6,25 t/m 50 mm met parallaxophefling. Snelheden: 8, 16, 24, 48 en 64 beelden per sec. Eenbeeldknop. Meterteller en beeldenteller. Terugwikkelinrichting. Z.g.a.n., met koffertje ƒ 750. „IMAGON", Hofstr. 28, Tel. 908, Kampen. F 7072

Wegens emigratie TE KOOP AANGEBODEN: Leica III no 110257 (zwart), sluitersnelheden 1 sec tot 1/500 sec met lens Summar 5 cm 1 : 2 (coated) no 388500 in paraattas met bijbehorend blitzapparaat en belichtingsmeter Electro Bewi Super. Alles in prima staat. Prijs totaal ƒ 525. Rolleicord 6 × 6 cm no 738232 met lens Zeiss Triotar 1 : 4,5 no 2378841. Sluitersnelheden 1 sec tot 1/300 sec. In staat van nieuw. In paraattas. Geel filter, zonnekap, 1 stel voorzetlenzen, belichtingsmeter Sixtus en extra lichtschacht. Prijs totaal ƒ 225. Vergrotingsapparaat Optikotechna (vooroorl.) voor kleinbeeld tot 6 × 6 cm. Lens Belar 1 : 4,5. Tevens ingericht voor het gebruik van Leicalenzen. Prijs ƒ 225. Zeer mooi toestel, met dubbele condensor. Br. no F 7070 bur. „FOTO", Hengelo.

Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met bleklettere of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane retfoutten.

ADM. FOTO.

Aangeboden: ROLLEIFLEX, lens: Tessar 3,5, met ingebouwde zelfontspanner. Model 1939, zeer weinig gebruikt. S. HINGST, Dorpsstr. 144, Hees-Nijmegen. F 7068

TE KOOP: Voigtländer Brilliant 6 × 6 reflex met Compur-rapid 1—1/500 sec. Heliar 1 : 3,5—75, no 5814195 met scherpstelling, zoekerlens 1 : 2,2 met paraattas ƒ 290. 2 schijnwerpers op statief à ƒ 20. TH. v. d. HEIJDEN, Pomonaplein 53, Den Haag. F 7067

Aangeb.: LEITZ VIII S proj. met 15 cm obj., micro aanzetstuk en 2 cond. event. obj. + cond. + aanzetstuk zonder proj.. Br. no F 7065 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP voor vakfotografen: 1000 m kleinb.-film à 75 ct per meter, Kodak, Dupont, Guillemint; 500 dozen kaarten normaal glanzend en ch. halfm. voor ƒ 3,90 per doos. 1 Microscoop Leitz (Greenough) van 1947 no 340391 met zeer veel optiek, prijs ƒ 850. 1 Microscoop Zanger en Endres no 1297 eveneens met uitgebr. optieken ƒ 350. Volledige opgaven van uitgebreid toebehoren wordt gaarne gedaan. Fotohandel J. HEKKERT, Ged. Gracht 20, Tel. 5264, Deventer. F 7063

AANGEBODEN: o.a. een keurig solied kleinb. app. met een 2,9 lens Cross Anast., aut. film- en sluitertransp. par.tas, ƒ 75. Etareta kleinb. 3,5, nieuw, no 21842, een pracht camera'tje ƒ 95. Eijy van Lumière een camera'tje om in je vestzak te steken, met 3,5 lens ƒ 55. Agfa Karat gekopp. Xenar 2,8 no 1 959-795433, in staat van nieuw, hevelfilmtr. voor 12 opn. in par.tas ƒ 275. Vele andere artikelen, o.a. Kodak dubb. 8 met 2,7; dito, dito, met 1,9;; Kodascope proj. 8—50. Zeissekijker Telexem; 9 × 12 sportcamera; Minimum Palmos, met Tessar 4,5; 9 × 12 Zeiss platencamera's; 18 × 24 Atelliercamera, pracht-uitvoering, enz., enz.. DE CAMERAMAN, Hunzestraat 25, Amsterdam Z. Tel. 21723. F 7131

TE KOOP: Agfa 9 × 12 platencamera met Agfa Doppel-Anastigmat 1 : 4,5 F = 13,5 cm met frontlensinst., voorzetlens voor F = 16,5 cm, stevig statief, 6-delig, 3 platencass. en een filmpackcass.. Alles is in onberisp. staat en bijna ongebr. VISSERS, v. Leeuwenhoekw. 23, Bussum. F 7062

Te koop aangeboden: 1 NARITA PLAFOND (Plafonnier) 3-delig, verlichting. Rolland over staaldraad. Foto-atelier HELFFERICH, Steenwijk. F 7060

Te koop: fonkelnieuwe LEICA, Elmar 3,5 met gek. afst.meter, vanwege stijve schouder, waardoor gebruik door mij niet meer mogelijk. Br. no F 7057 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: Balda Jubilette KL.B.CAMERA (no A 113810) Schneider-Kreuznach Radionar f : 2,9 F = 5 cm (no 1644365) met tas. Br. no F 7052 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP AANGEB.: Super Ikonta 5,5 × 6/6,5 × 11 m. gekopp. Tessar 12,5 cm, par.tas, e.a. toebeh. Grenspap. Plaubel Makina 6 × 9 m. gekop. Anticomar 1 : 2,9, filmadapt. e.a. toebeh. Grenspap. v. GULDEN, Ze v. d. Helststr. 57, Amsterdam, Tel. 24963. F 7051

AANGEBODEN: Leica IIIc met Elmar en paraattas ƒ 450. Rolleicord met Xenar 1 : 3,5 (model 1950) met paraattas etc., als nieuw ƒ 335. Rodenstock 6 × 9 met originele gekoppelde afstandsmeter, met Trizar 1 : 3,5 in compur, ingeb. selfimer ƒ 125. Kodascope Eight model 80, loopt geruislaos 450 watt werkelijk als nieuw!! ƒ 350. Contessa Nettel 9 × 12 (horizontaal) dubbele balg met compur en gordijnsluiter Zeiss Tessar 1 : 4,5 13,5 cm 1/5—1/2000 met tas en cassette ƒ 125. Ica klapreflex 9 × 12 met Zeiss Triotar 1 : 3,5 15 cm 1/15—1/1000 (Schneckengang) 3 dubb. cassette ƒ 185. Ihagee klapreflex 6 × 9 met Goerz Dogmar 1 : 4,5 12,5 cm 1/15—1/1000 met rolfilmadapter ƒ 115. Reflex 9 × 12 met Steinheil Unofocal 1 : 4,5 15 cm 1/15—1/1300 doppel anastigmat ƒ 90. Atelliercamera 18 × 24 met Riese 1 : 6,8 27 cm doppel anastigmat en universeelring, 3 dubb. cassette met inleg 13 × 18 dubb. uittrek kwadr. wentelbaar ƒ 85. Sixtomat belichtingsmeter (nieuw) ƒ 65. Zeiss Tessar 1 : 4,5 16,5 cm norm. (Schneckengang) ƒ 75. Goerz Dagor 1 : 6,8 18 cm (Schneckengang) ƒ 47,50. Eng. vloeistofkompas ƒ 45. De Vry (Chicago) norm. projector 500 Watt met films ƒ 135. Al deze artikelen zijn in 100 % staat!! Wij ruilen ook in. FRENSCH, Gedempte Gracht 23, Den Haag. F 7049

TE KOOP wegens overcompleet: Fotojaarboek 1948/49 ƒ 6,50. Fotojaarboek 1947 ƒ 5,50. Fotokunst Martien Coppens ƒ 6. Ontwikkelen Jacobson ƒ 7,50. Compositieleer Beernink ƒ 10. Beginselen der Fotografische Techniek ƒ 12. Flitsfotografie De Korte ƒ 1,75. Bruidsparen voor de lens ƒ 2,75. 10 kleinbeeld-films Kodak Pan X ƒ 2,25 en 12 kleinbeeldpatronen Super XX ƒ 2,25. 1 Orion vergr.objectief 60 mm ƒ 35. 3 × 2 doz. Kodak portret vlakfilms 13 × 18 ƒ 5 per doz.. Enkele pakjes van 100 vel Ridax 7 × 11,5 en Ridax 6 × 8, tegen oude prijs. 300 Kodak briefkaarten chamois halfm. no 2 en 3. Omag vergrotingsapparaat 6 × 6 cm. 10 × 100 vel Ridax 6,5 × 9,5 ƒ 4,60 per 100 vel. Z.M.H. ExH 1000 vel Defender Apex 6,5 × 9,5 no 4 en 5 ƒ 3,50 per 100 vel. Vesa kleinbeeld vergr.apparaat volautomatisch ƒ 250. Br. no F 7045 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeb.: 1 PRISMAKIJKER, 12 × 40. Optiek Stöpler. Adres VAN BOMMEL, Amst. str.weg 202 Utrecht. F 7039

TE KOOP: 4 teleleenzen voor Practiflex: Tessar 1 : 4,5 f = 75 mm met afstand verd., verchr. in led. etui ƒ 75. Hiezop passende Polar.filter Bernotar ƒ 15; Heliar 1 : 4,5 f = 150 mm met afst.verd. vernikk. in led. etui ƒ 90; Goerz Dopp. Anast. 1 : 4,8 f = 120 mm met verd. afst.inst. verchr. ƒ 45; Aristostigmat 1 : 6,8 f = 210 mm zonder afst.inst. (oneindig) ƒ 25. Samen voor ƒ 230. Sept-Kino-opname camera 35 mm met Stylor 1 : 3,5 f = 50 mm; (ook geschikt voor enkele opnamen) met 3 × 17 m Agfa Isopan Ultra ƒ 75. Voigtländer 9 × 12 Skopar 1 : 4,5 f = 135 mm in Compur met ingeb. zelfontsp., dubb. uittrek, met 4 cassettes en kleinb.cassette en filmpakcassette ƒ 65. Retoucheerspiegel ƒ 10. Br. onder no F 7037 Bur. „FOTO", Hengelo.

PAPIERWARENFABRIEK
A. Dorgelo & Zonen

„Promicrol"

TE KOOP: Altiflex met 2,9 Rodenstock Anast. m. ringcomp. T.B. 1—1/250 in prima staat, (6 × 6) *f* 90 a. tas. Ikoflex 6 × 6, met Novar 3,5 no 11914 in par.tas *f* 195 in staat van nw. Een pracht 6 × 6 klapcamera Super Sport Dolly met Xenar 2,8, no 1418150, gekopp. afst. meter in staat van nieuw, nu slechts *f* 275. Alles onder garantie. Inruil eigen apparatuur mogelijk. DE CAMERAMAN, Hunzestraat 25, Amsterdam Z. Tel. 21723. F 7130

Te koop aangeb.: PROJECTIESCHERM „Stella", aluminium, 94 × 120 cm, in koffer *f* 65. Vracht voor koper. GROENEWEGEN, Joh. de Wittstraat 49, Leiden. F 7055

TE KOOP: Agfa Karat 24 × 36 mm 12 opn. dp. 8985 T-optiek: Agfa anastigmat Igestar 1 : 6,3 F = 5,5 cm, instelling 0,65 m tot oneindig, compleet met paraattas en cassettes *f* 55. 13 × 18 reiscamera Ivens en Co. no 28713, optiek: Busch anastigmat „Omnar" 1 : 7,7 F = 190 mm, no 200838, compleet met sluiter, 3 dubb. cassettes, nw. doek in prima tas en houten statief in hoes, inlegtraampjes en vlakfilmh. *f* 65. Klapcam. 10 × 15 cm, Busch no 25753 Busch anastigmat „Omnar" 1 : 6,8 F = 19 cm, in compur 1 sec t/m 1/200 sec. in zeer goede staat, inclusief mooie lederen tas, 3 cassettes, filmpackcassette *f* 50. FOTOLINO-PIET BAKKER, Stationstraat 6, Bergen op Zoom. F 7035

Aangeb. tegen elk aannemelijk bod: LEITZ XENON 1,5 F = 5 no 428505. J. v. d. ASSUM, Heuvelstraat 9, Dongen. F 7031

TE KOOP: 13 × 18 kwadr. tropencamera Ernemann no 229242, 3-dubb. uittrekbare balg, neigbaar achterstuk, 2 dubb. chassis. Zeer geschikt voor atelier en architectuuropn. *f* 80. Goerz Dagor 6,8—24 cm no 267521 met opschroefbaar filter, pracht portretlens *f* 90. Zeiss-télé-Tessar 6,3—25 cm no 409127 in schneckengang met schroefvatting, prachtlens *f* 85. Neo-kinolens 62,5—135 mm no 342142 Emil Busch *f* 35. Compl. dubb. correxinstall. voor ontwikkelen van 16 mm smallfilms met 2 banden van 30 m lengte *f* 65. Projectielantaarn tot 9 × 12, met condensor 15 cm ⌀ met baliginstelling, compl. in projectiekist *f* 60. Alles gebruikt, doch in goede staat. In 4en koop *f* 375. Adres: G. AALFS, Harlingen, tel. 454. F 7032

TE KOOP AANGEB.: Super Ikonta 6 × 9, Tessar 1 : 4,5 gek. afstandsmeter no G 78119, prijs *f* 300. Agfa Isolette 6 × 6, Agfa Apotar 1 : 4,5 Compur-Rapid, no 363545. Prijs *f* 100 in tas. Beide camera's in prima staat met garantie. FOTO STUDIO GITZ, Badhuisstraat 18, Scheveningen. Tel. K 1700—558285. F 7125

Te koop: 2 GROOTHOEKLENZEN voor 18 × 24. Te bevragen bij firma ZAALBERG, Oude Leliestraat 13, Amsterdam. F 7123

TE KOOP AANGEBODEN: Ica Miroflex 9 × 12 met adapter v. metaal chassis, 3 chassis, 1 Tessar 4,5—15 cm no 231784 samen *f* 100. Projectielantaarn 8,3 × 8,3 compl. m. 250 W lamp *f* 70. 2 fotocellen nieuw voor B & H p. st. *f* 15. 16 mm geluids-hoofdfilm ca 1000 m. Kl.b. projector voor stroken norm. form. 100 W *f* 45. Snijmachine, snijlengte 26 cm *f* 11, snijlengte 19 cm *f* 6. Laboratorium WILKE, Koninginneweg 199, Amsterdam. F 7121

Te koop: 16 mm GELUIDSPROJECTOR Precisvox no 653. Lens Super Kinon, nieuwe 750 W lamp, versterker en fotocel ontbreekt *f* 275. DE RUIJTER, Wolfstraat 107, Helmond. F 7109

AANGEB.: practisch nieuwe Ikonta 34 × 38, Tessar 2,8 no 500986, coated, compur rapid, gesynchroniseerd t/m 1/50, org. zonnekap, geel filter en paraattas, *f* 215. General Electric belichtingsm. type DW 48 met tasje, *f* 45. Envoy 35 mm extw.tasje 110 cc, *f* 5. Bijna nieuwe Voigtländer Brilliant 6 × 6, Voigtar 4.5, compur t/m 1/50 gesynchr., incl. paraattas, org. geel filter, zonnekap en optische belichtingsm. *f* 105. Br. no F 7116 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop aangeboden: 1 Voigtländer Brilliant 6 × 6 reflex camera, no 5373050 met Voigtar 1 : 3,5 no 2040242 niet gecoat in Compur Rapid van 1 tot 1/500 sec. met paraattas, lichtmeter en geel filter *f* 190. Deskundig onderzoek toegestaan. Br. F. H. LAPRé, Zwarteweg 1a, Bergen op Zoom. F 7111

Wegens omstandigheden AANGEBODEN: Futura Evar 1 : 2.0 F = 5 cm no 35018 met Ombrux bel.meter, uiterste prijs *f* 325. 6 × 9 platencam. Voigtländer, dubb. uittrek in compur 1 tot 200. Lens Heliar 1 : 4.5 F = 12 cm. 4 chassis. Prijs *f* 60. Telef. *f*7985 (van 8 tot 5 uur). A. DE RIJK, Krugerstraat 16 bis, Utrecht. F 7107

AANGEBODEN: 35 Mezzochrome 4 × 6,5 cm à 60 ct; 12 Mezzopan idem à 60 ct; Data Juli-Dec. 1951 en 80 Mezzochrome 120 spoel Dec. '51 à 95 ct. In 4en koop *f* 100. FOTO ROUW, Kinderdijk. Tel. 223 (K 1650). F 7106

TE KOOP AANGEB.: Contax II met Tessar 1 : 3,5—5 cm coated no 1554297 inclusief paraattas. Toebehoren: grootheek Biogon 1 : 2,8—3,5 cm no 2234811 incl. zoeker; Tele Sonnar 1 : 2—8,5 cm coated no 2232517 incl. zoeker; 2 Zeiss gele filters no I en III, 42 mm; 1 Zeiss filter no I 51 mm; 1 Tóth dutofilter no I 42 mm; 2 Tóth dutofilters no I en 0 51 mm; 1 zonnekap 42 mm; 1 zonnekap 51 mm; 2 cassettes. Contax synchroon tot 1/25 sec. Tezamen *f* 1300. Eventueel afzonderlijk. N. C. VAN PESCH, Soendastraat 114, Groningen. F 7105

Te koop wegens overcompleet: ELECTRO BEWI met nieuwe cel. Gegarandeerd goed. 9 × 12 camera. Steinheil Uno Focal 1 : 4,5—13,5 cm no 137464 in compur met statief, 12 cassetten. A. G. OBER, Zoeterwoudsche singel 105, Leiden. F 7101

AANGEBODEN: 9 × 12 camera met Rollinrollfilmadapter voor 6 × 9 rollfilms, 3 chassis *f* 30. 18 × 24 reiscamera met ingebouwde luchtsluiter, 3 dubbele chassis en tas *f* 65. 10 stuks Rewo camera's in tas voor *f* 10 per stuk. Ernemann 13 × 18 camera met 4,5—21 cm in compound sluiter, objectief verwisselbaar, achterstuk camera neigbaar, 3 metalen chassis *f* 125. 6 × 9 klapcamera met Zeiss Tessar 4,5—10,5 cm no 633148, compoursluiter van 1—1/250 sec, brilliantzoeker en sportzoeker *f* 40. G. J. VAN NEERIJNEN, Voorstraat 69, Vianen. F 7100

TE KOOP: 1 Elmar 5 cm no 639634 (nieuw) *f* 180; 1 Minor 1 : 4,5—3,5 cm no 85 *f* 95; onder bepaalde voorwaarden eventueel 1 Leica IIId no 422723; Peduculus boststatief *f* 10; 1 Electro Bewi belichtingsmeter (nieuwe cel, gereviseerd) *f* 35; vergrotingsbord Pegos 24 × 30 cm vierzijdig verstelbaar *f* 30; toezending o. rembours; te zien bij F. NOBEL, Engweg, Ameroogen. F 7096

TE KOOP: 1 glasspers 50 × 60 met 2 gl. platen *f* 50, 1 afdrukkast 18 × 24 *f* 75. J. G. MANTJES, Heideweg 62, Soest. F 7095

AANGEBODEN: Rolleiflex-automat met compur-rapid en bajonet, no 600358 met Tessar 3,5 no 1920562. Toebehoren: zonnekap, lichtgeel filter, middelgeel filter, Dutoschijt, Irisblende, Proxare D. 1, Rolleikin, Platen-adapter, leren paraattas. Toebeh. in orig. leren etui's en dozen. Onberispelijke staat. Prijs *f* 575. Voigtländer Brilliant met compur-rapid no 5587854 met Heliar 1 : 3,5 en ingebouwd geel filter en belichtingsmeter. Toebeh. zonnekap en leren paraattas. Zeer weinig gebruikt. Prijs *f* 300. Sixtus-belichtingsmeter *f* 37,50 en De Jur-belichtingsmeter *f* 37,50. Alles in 4en koop voor *f* 925. Br. aan D. J. MINK, Kleverparkweg 106, Haarlem. Telef. 13285. F 7097

Te koop: FOCOMAT Ia, met lange zuil, zonder objectief, in prima staat *f* 350. Br. no F 7082 Bur. „FOTO", Hengelo.

Momenteel uit voorraad LEVERBAAR: Leitz Valoy vergr.toestellen *f* 242,50; Vergr.lens van Leitz *f* 151; Vergr.raam 18 × 24 *f* 79,50. Spec. adres voor Leitz-art. Fotohandel MINDERMAN, Jul. v. Stolbergiaan 177, Den Haag. Telef. 773355. F 7091

Te koop: BELICHTINGSMETER SIXTUS 2 in staat van nieuw, *f* 45. M. J. TELJER, Bilthoven, Gezichtslaan 102. F 7127

TE KOOP AANGEBODEN: Paillard 16 mm projector no 86561 met 500 Watt lamp en koffer met transformator, prima staat *f* 425; Home Kodascope 16 mm projector met aparte motorkoeling, in koffer *f* 85; Afdrukkast 13 × 18 met klok, prima *f* 95; Afdrukkast 18 × 24 m. klok *f* 85; Reiscamera 13 × 18 m. 3 dubbele cassettes als nieuw *f* 65; Reiscamera 18 × 24 met 3 dubb. boekcassettes, 2½ dozijn vlakfilms panchromosa 18 × 24, 3 vlakfilmhouders 18 × 24 *f* 97; Dallmeyer Reflexcamera 9 × 12 kwadr. Dallmeyer Press *f* 3,5—17 cm en 4 cassettes 9 × 12 en rollfilmadapter 6 × 9 *f* 95; Vesca vergrotingsapp. 6 × 9 — 8 × 6 als nieuw met objectief 1 : 4 = 10,5 mm *f* 140; nieuw vergrotingsapp. 6 × 9 Gnome, compleet m. objectief *f* 97; Opemus kl.b. vergr.apparaat als nieuw no 051019 met Belar 4,5 = 55 mm *f* 145. FOTOHUIS POTTJEWIJD, Wilhelminastraat 94, Emmen. F 7102

Aangeb.: 1 KINE EXAKTA met Tessar 1 : 2,8 F = 5 cm, in zeer goede staat in tas met enige toebehoren *f* 475. Fotohandel MINDERMAN, Juliana v. Stolbergiaan 177, Tel. 77.33.55, Den Haag. F 7090

TE KOOP: Ontwikkelset Ektachrome ½ gall. met 1 dos. Ektachr. vl. film 9 × 12 (overtijd) *f* 15. Kleurenkiekers *f* 1.50 per stuk. 1 oude Kodak klapcamera 7½ × 12½, lens met sluiter nog prima, zeer geschikt voor zelfbouw vergrotingstoestel 9 × 12, *f* 22,50. IES LAMAIN, L. Noordstr. 27, Middelburg. F 7086

AANGEBODEN: Speed Graphic, 2½ × 3½, met Ektar 4,5 in Super Matic Flash Shotter, volledig gesynchroniseerd voor Vacu- en Electronenblitz, met Kalart gekoppelde afstandsmeter met Graphic Flash Synchronizer, Focus Spot, filmpackhouder, 6 2½ × 3½ dubbele filmcassettes, geel filter in Kodakzonnekap attachment, 10 verloopfittingen. Het geheel in nieuwe staat en prima conditie. Alles in orig. koffer, nieuwprijs totaal ruim *f* 2000, nu *f* 1400. Spotkoopje. Br. no F 7087 Bur. „FOTO" Hengelo.

Voordelig in prijs en van prima kwaliteit
Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen
Ph. Willemstraat 28 - Telef. 83132
ROTTERDAM

Importeur
N.V. ODIN, NIJMEGEN

TE KOOP AANGEBODEN: Compl. invent. Fotoatelier m. doka, best. uit: 18 × 24 ruil-statiefcamera, centr. sluiter, 40, 24 cm obj., cassettes, enz., pneuma-bediening, 2 grote pendel armaturen natrium-kwik, tevens rijdbaar, compl. rijdb. spotlight, versch. schijnwerpers, Thornton reiscam. 13 × 18, passend statief, boek-chassis, centr. sluiter, objectieven, tas, podium, zuil en achtergronden. Uitgebr. dokatoebehoren, werktafel met afvoer, tanken, bakken, flessen, chemicaliën, mooie papieren, Am. vergr.app. vert. 13 × 18, 9 × 12 vergr.-app. Müller & Wetzig, drukfatel, retoucheespiegels, snijmach., glanspers, 80 × 60 broomolie overdrukpers, electr. penseel, spuit-retouche inr.. Alles goed onderhouden en prima. Te bezichtigen dagelijks van 9—6 uur. All. serieuze refl. m. cont. geld, in één koop. Evt. 16 mm Paillard Bolex opname filmcam. splinternieuw, met alle toebeh. Fa. WAISVISZ, Middellandplein 19a, Rotterdam. F 7129

TER OVERNAME AANGEBODEN: Contax II met Sonnar F : 2—5 cm no 1630307 met par.tas, is z.g.a.n. ƒ 800. Rolleicord 6 × 6 Zeiss-Triotar F : 4,5 no 2483871 met par.tas ƒ 225. Practiflex Zeiss-Tessar coated F : 3,5 nieuw ƒ 295. Practiflex Zeis-Biotar cobted F : 2 nieuw ƒ 425. Balda kl.b.cam. Zeiss-Tessar F : 3,5 no 3182861 met par.tas ƒ 135. Xenar-objectief F : 4,5—30 cm coated norm. montuur ƒ 250. Zeiss-Triplet F : 4,8—50 cm ƒ 400. 2 buitenvitrines, eiken, met verlichting, hoog 122, breed 62, diep 8 cm samen ƒ 40; markies, lang 4,20 m. ƒ 30. Compleet bruidsplateau met boog, zuilen enz., 13 delig, gekost ƒ 1200 voor ƒ 400. FOTO „MIGNON", v. Woustraat 56, Amsterdam. Telef. 20145. F 7133

TE KOOP GEVRAAGD:

TE KOOP GEVR.: Projectielantaarn tot 9 × 12. Filmtechn. boeken en tijdschr.. Filmcamera v. 35 mm film. Vergrotingskoker 6 × 9 event. 9 × 12. Laboratorium WILKE, Koninginneweg 199, Amsterdam. F 7122

GEVRAAGD: Vergrotingsapp. 6 × 6 — 6 × 9, dubbele condensor met of zonder objectief. Aanlegcassettes voor Zeiss Ikon Ideal 225, 9 × 12. 1 Rolleifilter 3,5 bajonet geel (hell). E. STUTTERHEIM, Noord 213 's-Graveland. F 7113

Te koop gevraagd: 1 OBJECTIEF, F = 5 cm, met iris. Opg. v. pr. en merk bij: C. N. v. d. MEULEN, Uselincxstraat 145 Den Haag.. F 7098

Te koop gevraagd: een eenvoudige AFDRUKKAST tot 13 × 18 met of zonder klok. Br. met omschrijving C. J. v. d. MEULEN, Stationsdwstraat 9 bis Utrecht. F 7093

Te koop gevr.: PROJECTOR 8,3—8,3. Br. met omschr., prijs, merk, enz. aan C. HAMMING, Eikbosscherweg 156, Hilversum. F 7069

Te koop gevr.: Stabiele ATELIERCAMERA. FOTO HUBERS, Grotestraat 66, Goor. F 7061

GEVRAAGD: Tessar 3,5 Pentac 2,8 Heliar 4,5 Goerz Dogmar 4,5 of Dagor 6,8 van 10—12 cm, focus is norm. verz. of schroefvatting. Dubbelchassis voor Goerz Stereo Tenax 45 × 107. Br. no F 7059 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: Eenogige REFLEX 6 × 6 of 6 × 9, nieuw of zo goed als nieuw. Br. met beschr. en prijsopgave aan J. C. CLASON, Hengelosche Eschstraat 52, Hengelo (O.). F 7043

Gevraagd:

fotohandel Kupferschmidt Laan van Meerdervoort 43 Den Haag

ROLLEICORD

GEVRAAGD: voor Rollei 3,5 bajonetringv.; Rolleinaren I en II met parkeil; Rolleikin compleet. Rollei platenadapter/cassettes en matgl. Rollei dutofilter 0 en/of 1. Rollei panoramakop. Tele Magnar. Agfa Rondinax 60 ontw.tank. Brieven m. omschr. en prijs aan R. CRUYFF „Lange Bart" b/d Witte Brug, Den Haag I. F 7044

GEVRAAGD: met of zonder optiek, éénoog kleinformaat reflex zoals Kine-Exacta, of Practiflex etc. event. met afstandsringen. Br. met omschr. en prijs no F 7041 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop gevraagd: 1e klas KLEINBEELDCAMERA, normaalfilmcamera Kinamo, Sept of iets dergelijks en electronenblitzapparaat. Br. no F 7073 Bur. „FOTO", Hengelo.

RUILEN:

Pracht AQUARIUM m. filter 70 × 50 × 40 cm op. tafel m. pl. in ruil voor foto- of microapparatuur. Vechistr. 5 Amsterdam. Telefoon 91371, HEMKER. F 7064

AANGEBODEN: een Hugo Meyer Weitwinkel aristostigmat F = 180 mm, no 180078, in ruil voor groothoekobjectief van ± 120 mm event. ook te koop. Aangeb. een reflector op rijbare standaard, Φ reflector 60 cm, draaibaar naar alle kanten, voor direct en indirect licht, te ruilen voor goed spotlicht, eventueel ook te koop. G. SUIJK, Fotograaf, Nijkerk. F 7112

RUILEN: Gevr. Vergr.app. v. Leica (zonder obj. en vergr.bord, event. licht bescb.) tegen electr. bel.meter Ombrux en ortig. schilderij 85 × 55 cm. Ind. bergiandschap. Br. P. H. VAN BEEK, Fuchsiastraat 138, Den Haag. F 7034

DIVERSEN:

Te koop aangeb.: een 5 × 5 PROJECTOR merk Diafant O no C 5980 met F : 4,5 (9 cm), 220 V—100 W. Te koop gevr.: fototijdschriften en -boeken alsmede 8 mm ciné-reisfilms, e.d.. Br. no F 7033 Bur. „FOTO", Hengelo.

Gevraagd: VR. MODEL voor danspose, in het bezit van balletkleding. Br. no F 7054 Bur. „FOTO", Hengelo.

VR. MODEL gevraagd voor aaktstudies op atelier, tevens model v. badfoto's in open lucht of atelier. Br. no F 7056 Bur. „FOTO", Hengelo.

Te koop: KODAK RETINA II gek. Xenon 2,8—5 cm, prima staat, met par.tas, zonnek. en geel filter ƒ 270, of ruilen voor Reflex 6 × 6 met 1e klas optiek. J. WONDER, Zocherstraat 7, Alkmaar. F 7119

Te koop: ROLLEIFLEX, ouder model Tessar 3,8 in goede staat ƒ 160 of ruilen tegen kleinb.-camera met prima lens. Br. no F 7120 Bur. „FOTO", Hengelo.

TE KOOP: Goerz Tenax camera, als nieuw, 9 × 12, no 140523, dubb. uittrek, Hugo Meyer Helioplan f : 4,5 no 337433, in Compur, zonnekap, cassettes met inlegramen voor viakke films; filmpackcassette, luxe leren tas; metalen en houten statief; snijmachine enz.. Prijs ƒ 150; of in ruil voor goede 6,5 × 9 kwadr. reflex met lichtsterke lens. TIJSSEN, Scheimseweg 36, Oosterbeek. F 7114

Aangeb.: LIJNRASTER 1 mm 30 × 40 cm in luxe etui t.e.a.b., Venaret vergr.app. kleinb. ƒ 125. Gevr. of event. ruilen: Rollei-toebeh., smalfilm optiek, 6 × 9 vergr.apparaat. JAAP SWART, Weerdsingel WZ 42, Utrecht. F 7110

TE KOOP of RUILEN: Foto- en smalfilmtijdschriften: Movie Makers, Home Movies, Foto, Kleinbeeldfoto, Focus, Het Veerwerk, Cosmorama, Pop. Photography. Ik zoek mij ontbrekende ex. van: Movie Makers, Home Movies, Pop. Photography, Amateur Cine World en American Cinematographer. Tevens te koop: nieuwe 3 x tele-lens Berthiot F : 1,9 no 280563 voor 8 mm camera. E. VAN RIJSINGE, Sinaasappelstraat 155, Den Haag. F 7108

FOTO-MODEL gezocht; 2 gld. per uur. Br. aan G. PAULUS, St. Hubertuslaan 5, Maastricht. F 7104

Ervaren kracht te 's-Gravenhage, in het bezit van zeer goede fototechnische installatie voor kl.beeld en 6 × 9, vraagt VERGROTINGSWERK e.d., waaraan bijzondere zorg moet worden besteed. Br. no F 7103 Bur. „FOTO", Hengelo.

AANGEBODEN: Aut. Dürkopp aidr.machine, met tijdregelaar, en instelbril, nog in pr. staat tegen aannemelijk bod. Tevens een Hermagis lens f : 4—30 cm. Gevraagd: dubbelcondensor Φ 15 of 16 cm. Event. lens ruilen voor condensor. L. LAURET Jr, Beijerlandschelaan 44b, Rotterdam Z. F 7089

TE KOOP: C. Zeiss Tessar 1 : 3,5 F = 25 cm no 284721 ƒ 325; H.M. Artist. 1 : 7 F = 24 cm no 166358 ƒ 45; Electro-Bewi in ledereen etui, no L 3835 ƒ 55; „Majus" electr. bel.meter v. vergr., fabr. Gossen, pracht instrum. met etui en uitv. handleiding ƒ 109. Platenkorf, roestvrij staal, merk Kindermann, II pl. 13 × 18 ƒ 17,50. Gevraagd, te koop of in ruil voor bovenst. Filters van prima fabr. (bijv. Lifa, Kodak e.d.) geel, middel en donker; groen; blauw; oranje en rood; „Duto" no O; polarisatief.; alles liefst 32 mm Φ opst. of iets groter. „Wörsching" zonnekap, liefst m. klemschroeven, ongeveer 32 mm Φ. G. FLIPSE, Utrechtsestr. 15, Arnhem. F 7047

TE KOOP: Wirgin cam. 6 × 9, Schneider 4,5—10,5 cm coated; synchr.no 2158732 en 1 Thabes Synchrona, beide z.g.a.n.. Moeten weg tegen aannemelijk bod. Welke hand. is gen. deze toest. te ruilen tegen goede nwe Zeiss-Ikoncamera met bijbet. BETTENBROEK, Pekelderweg G 191, Stadskanaal (Gr.). F 7042

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Specialfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

★

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinform. 6×6 en 6×9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

F 1982

„VAGRO" T

Flitslamphouder

Voordelig in prijs en van prima kwaliteit

Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen

Ph. Willemstraat 28 - Telef. 83132
ROTTERDAM

„Promicrol"

„Promicrol", de bekende ultra fijnkorrel-ontwikkelaar, een product van

MAY & BAKER Ltd.

geeft meer dan beloofd was.

Niet alleen, dat het **niet** nodig is, over te belichten, doch men kan rustig **de halve belichtingstijd** nemen, die de meter aangeeft. Dat wil dus b.v. zeggen, dat men met diafragma f: 3,5 kan belichten, alsof men f: 2,8 tot zijn beschikking had!
En toch: prachtig doortekende schaduwen en prima spitslichten.

Per verp. voor 600 cc (voor minstens 6 Leica films) f 3,—.

Vraagt Uw fotohandelaar:

„PROMICROL"

Importeur

N.V. ODIN, NIJMEGEN

Geka

ZUURFIXEER

Fl. 0,65

PER BUSJE
VOOR 1 LITER

vacantie 1951

					JUNI
Z		3	10	**17**	24
M		4	11	**18**	25
D		5	12	**19**	26
W		6	13	**20**	27
D		7	14	**21**	28
V	1	8	15	**22**	29
Z	2	9	**16**	**23**	30

wij sluiten
van Zaterdag 16 Juni
t/m Zaterdag 23 Juni

fotohandel Kupferschmidt
Laan van Meerdervoort 43 den Haag

ROLFILMCASSETTEN
PLATENCASSETTEN
FILMPACKCASSETTEN
VLAKFILMHOUDERS
INLEGRAMEN
KLEINBEELDCASSETTEN
ETC.

IN ALLE MATEN EN FALZEN

BIJ IEDERE GOEDE FOTOHANDEL VERKRIJGBAAR

IMPORT:

HIJMANS' FOTO- & KINOGROOTHANDEL N.V. - MUZENSTRAAT 37 - DEN HAAG - TELEFOON 117276

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Specialfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

★

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinform. 6×6 en 6×9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

F 1982

„VAGRO" T

Flitslamphouder

Voordelig in prijs en van prima kwaliteit

Instrumentenfabriek Fa J. H. v. Gelderen

Ph. Willemstraat 28 - Telef. 83132
ROTTERDAM

„Promicrol"

„Promicrol", de bekende ultra fijnkorrel-ontwikkelaar, een product van

MAY & BAKER Ltd.

geeft meer dan beloofd was.

Niet alleen, dat het **niet** nodig is, over te belichten, doch men kan rustig **de halve belichtingstijd** nemen, die de meter aangeeft. Dat wil dus b.v. zeggen, dat men met diafragma f: 3,5 kan belichten, alsof men f: 2,8 tot zijn beschikking had!
En toch: prachtig doortekende schaduwen en prima spitslichten.

Per verp. voor 600 cc (voor minstens 6 Leica films) **f 3,--.**

Vraagt Uw fotohandelaar:

„PROMICROL"

Importeur

N.V. ODIN, NIJMEGEN

Geka

ZUURFIXEER

Fl. 0,65

PER BUSJE
VOOR 1 LITER

vacantie 1951

				JUNI	
Z		3	10	**17**	24
M		4	11	**18**	25
D		5	12	**19**	26
W		6	13	**20**	27
D		7	14	**21**	28
V	1	8	15	**22**	29
Z	2	9	**16**	**23**	30

wil sluiten
van Zaterdag 16 Juni
t/m Zaterdag 23 Juni

fotohandel Kupferschmidt
Laan van Meerdervoort 43 den Haag

Radal

ROLFILMCASSETTEN
PLATENCASSETTEN
FILMPACKCASSETTEN
VLAKFILMHOUDERS
INLEGRAMEN
KLEINBEELDCASSETTEN
ETC.

IN ALLE MATEN EN FALZEN

BIJ IEDERE GOEDE FOTOHANDEL VERKRIJGBAAR

IMPORT:

HIJMANS' FOTO- & KINOGROOTHANDEL N.V. - MUZENSTRAAT 37 - DEN HAAG - TELEFOON 117276

FOTO WOUDT - ZAANDAM

DALCO

FILM EN PAPIEREN

Uw foto's behoeven niet duurder te zijn!

Wenst U een orthochromatische film, een panchromatische film of een snelwerkende super-panchromatische film: er is een Dalco film, geschikt voor al Uw opnamen!

ROLFILM		KLEINBEELDFILM		VLAKFILM	
Mezzochrome	28°	Orthochromatisch	28°	Orthochromatisch	28°
Mezzopan	30°	Fine grain pan	27°	Panchromatisch	27°
Spectropan	32°	High Grade pan	29°	Panchromatisch	29°

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR!

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN (Nederland)

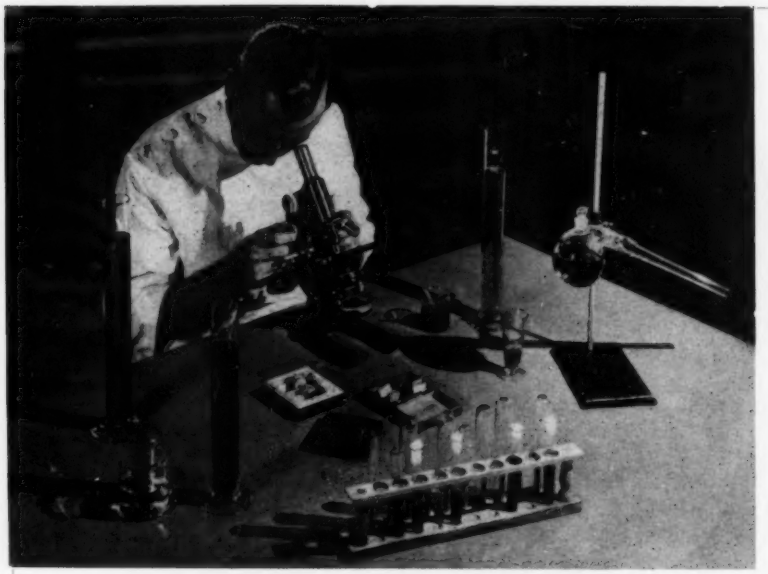

DU PONT *chemicaliën*

Waarom nog langer risico lopen met zelfgemaakte foto-baden, wanneer U veiliger en beter kunt werken met de DU PONT foto-chemicaliën? Door knappe chemici na langdurige proeven samengesteld uit de zuiverste bestanddelen, welke DU PONT vervaardigt.

★

Uitvoerige inlichtingen over alle Du Pont chemicaliën vindt U in het boekje „Du Pont fotografische papieren". Toezending volgt na overschrijving van f 1.— op postrekening 219500 t.n.v. Animex - Haarlem.

FILMONTWIKKELAARS 16 D (ultra snel) en 6 D
UNIVERSEEL ONTWIKKELAAR 53 D
(zowel voor film als voor papier)
PAPIERONTWIKKELAARS 54 D
(blauwzwart-kleuring) en 55 D (warmzwartkleuring)
HARDINGSFIXEER 1 F
UNIVERSEEL FIXEER 11 F
VERKRIJGBAAR IN DIVERSE VERPAKKINGEN

DU PONT ALLEENIMPORTEURS ANIMEX HAARLEM DU PONT

FOTO

6e Jaargang No 6, Juni 1951

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 11.— per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers f 1.—. Abonnementsprijs voor het buitenland (behalve België) f 12.50. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar N.V., Markgravestraat 10, Antwerpen. Telef. 33196, Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnand, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie en administratie: Telgen 13, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Photokina '51 indrukken II . . . . . Bls. 149
Kleurenfotografie en kunst II . . . . . „ 153
Bekijk Parijs eens! . . . . . „ 156
Op de snijtafel . . . . . „ 161
Electronisch flitsapparaat zelf bouwen . „ 167
Materialeigenschappen (korrelgrootte) . „ 171
Rapport over de Adox Fan kleinbeeldfilms „ 172
Bondsnieuws . . . . . „ 174

Foto op de omslag: G. A. W. Wagenaar, Den Haag - Sacré Coeur

UITGAVE: H. L. SMIT & Zn, HENGELO - GIROREKENING 42994 - BANK: DE TWENTSCHE BANK N.V., HENGELO; N.V. SLAVENBURG'S BANK, ROTTERDAM

Van de redactie

ONZE BELOFTE GESTAND DOEND, GAAN WE OP deze plaats nog door over de ter Photokina 1951 in Keulen opgedane belevenissen, ditmaal beginnend met een wat beschouwender toon. Men moet namelijk een expositie als deze niet onderschatten, er liggen vaak tendenzen in besloten, want als een aantal toonaangevende industrieën hun draai nemen in een bepaalde richting, dan is dat het sein voor de overigen, ijlings eveneens de bakens te verzetten, om „bij" te blijven. Ogenschijnlijk is bijv. het formaat-strijdperk niet interessant meer, aller belangstelling staat in het teken van de nieuwste lichttechniek (althans „nieuwste" voor Duitsland) met electronische flits, gewone flitslamp en magnesium flitspatroon. Dit als hoofdbestanddeel van de cocktail kiezend, en er een flinke scheut kleurenfotografie bij voegend, een tikje pure synchronisatie en een vleugje extra lichtsterke optiek van goed op kleuren gecorrigeerd origine, en het brouwsel is ontstaan, dat men in de kringen der Duitse fotografische industrie nu beschouwt als een omwenteling, en daarvoor moet kleinformaat-contra-groter dan maar wijken.

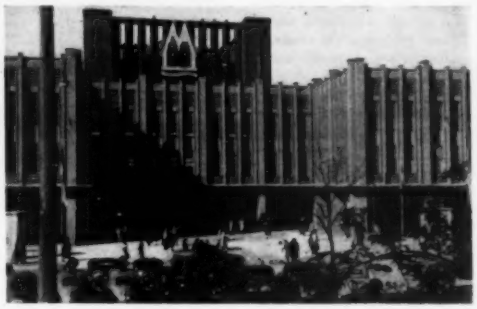

Nu zijn wij zo onbescheiden te menen, dat Nederland dan toch iets vroeger en iets beter georiënteerd is geraakt, want de Photoflux vinden we heel gewoon, van de electronische flits is ons het bestaan ook reeds jaren bekend, de kleurenfotografie hebben we als betrekkelijk kalme toeschouwers zien evolueren en al enige jaren geleden bemerkten we, dat het kleinformaat in andere landen dan Duitsland niet zo buitengewoon favoriet is gebleven, al telt het natuurlijk en terecht zijn trouwe aanhangers. Het vele kleinformaat op de Phokina 1950 heeft ons dan ook toen reeds verbaasd, maar nu blijkt dezelfde Duitse industrie zich met een sierlijke argumentering daarvan óók af te keren. Men zal dat niet erkennen, maar het is alsof men plotseling de ingeving heeft gekregen, dat een enorme productie van kleinformaat-apparaten in allerlei gestalte een radicale misslag is geweest. Begrijp ons goed, het gaat niet verdwijnen, het wordt niet in een hoek getrapt en afgedankt, maar men produceert niet meer in zo grote gelederen alleen-maar kleinformaat. Misschien is dat maar goed, want het miniatuurnegatief kan alleen maar voldoening brengen als het stamt uit een precisie-apparaat. Leica, Contax en dergelijke zullen steeds meer verfijningen ondergaan, hoewel die — tenzij men constructief radicaal het roer zou omgooien — van ondergeschikte aard moeten blijven. Zij hebben een stationnair en zeer hoog niveau van raffinement bereikt, en zien slechts van tijd tot tijd hun familie uitbreiden met kwaliteitsproducten als een Contessa, een Prominent, een Retina, Futura, Exacta Varex en dergelijke. Laten die de prestatie dragen, en laat de slechter presterende maar verdwijnen.

Wat thans meer aandacht gekregen heeft, is de middelklasse. Het „middel" dan in tweeërlei opzicht, nl. naar de prijs en naar het formaat.

Er is ook hier een duidelijke verschuiving van de aandacht naar het grotere negatief waar te nemen, en wel het 6 × 9 en 6 × 6. Dat betekent natuurlijk nog niet, dat het grote bolwerk van het kleinformaat, Duitsland, waar een overwegend deel der vaklieden en amateurs aan dit kleine negatief verknocht is, nu zou vallen, het is eerder een onuitgesproken bekentenis, dat Duitsland ondanks zijn bezitten van de beste camera-industrie ter wereld, toch de leiding nog niet terug heeft en zich richt naar de gewoonten en smaak elders.

Overigens is het 6 × 9 niet zozeer een voor de amateur bedoeld formaat, en dus als het ware een her-ontdekking, maar het is een nieuw formaat voor de vakman aan het worden. Nog niet zo lang geleden heeft de Nederlandse camerafabriek Technica de moed getoond, een technische camera op 6 × 9 te lanceren, de Minitechna, en sedertdien hebben we daarover veel pro, maar ook veel contra gehoord. Men geeft toe, dat 6 × 9 voor kleurenfotografie economische mogelijkheden geeft, en ook niet bezwaarlijk meer is omdat de negatief-positief kleurenprocédé's vergroting gemakkelijk toelaten, maar toch.... De vakman is met

gemak van zijn 18 × 24 spreeuwenkast afgeraakt (als universeel vakapparaat) en luchtigjes over 13 × 18 gesprongen naar 9 × 12 of hoogstens 10 × 15, maar 6 × 9 durft hij niet aan. Toch staat de moderne optiek dat veilig toe, en de tijd der ingewikkelde negatiefretouches is ook: geweest, dank zij het moderne materiaal. Het gezonde van deze overwegingen wordt wel duidelijk gedemonstreerd door de nieuwe technische Linhof camera voor 6 × 9. Indien er één fabriek bestaat, die toonaangevend mag heten, dan is het toch wel deze. Ook deze camera is weer een juweel van constructie, alles is uiterst doordacht, robuust en toch sierlijk. Even doordacht is alles wat Linhof brengt, men maakt daar geen grillige gokjes. We halen slechts dit ene voorbeeld aan uit diverse, ten einde de tendenz te illustreren, die we menen opgemerkt te hebben. Overigens blijft het interessant te bedenken, dat hier de invloed van het kleinformaat doorwerkt. Deze immers was de prikkel tot steeds geraffineerder optiek zowel als lichtgevoelig materiaal, en die beide maakten pas deze stap naar 6 × 9 mogelijk voor een vakman, die feilloos werk al spoedig op 18 × 24 of 24 × 30 moet afleveren.
Technisch werk, wel te verstaan, waarbij volkomen scherpte en fraaie en verzadigde tintstellingen de kwaliteit bepalen.

Imperial Color Box 6 × 9. De naam zegt het reeds: om ook kleurenfoto's mee te maken. Een achromaat met 4 diafragma's, 8, 11, 16 en 22. Een typisch boxprincipe: in 't gaatje kijken en dan op 't knopje drukken, wordt verlaten: afstandinstelling van de lens reeds bij 4 meter (tot 2 meter) noodzakelijk.

Voor de amateur verschuift het accent naar 6 × 6, en ook hierin spreekt de optiek zijn woord mee. De neiging bestaat, box-camera's op dit formaat uit te gaan rusten met lichtsterker optiek, maar daarmee begaat men o.i. een fout. Natuurlijk zit hier weer de kleurenfotografie achter, die geen goed resultaat geeft (door de band) met diafragma's f : 11 en dergelijke.

Het begrip middelklasse in de andere zin is weer interessanter voor de amateur. Deze immers ziet zich steeds weer voor de moeilijke keus gesteld te kiezen uit de lage prijsklasse, waarbij hij beseft genoegen te moeten nemen met een zo-goed-mogelijk-voor-de-prijs, en dat is waarlijk soms nog verrassend veel; dan wel, hij verlangt naar iets voortreffelijks, waarvan de prijs echter maar niet uit zijn portefeuille wil komen.
Op dat punt zijn er diverse voorbeelden te noemen, dat men hierin wil voorzien. Een tot toen toe nog onbekende fabriek lanceerde bijv. de Futura, naast de Retina kwam de Retinette, de Exa kwam naast de Exacta. Wij zijn hier niet volledig natuurlijk, illustreren slechts wat wij bedoelen. Dit is alles kleinformaat, maar het werkt ook door in groter formaten. De nieuwste Rolleicord bijv. heeft nu een automatisering gekregen, waardoor hij maar weinig achterstaat bij de Rolleiflex, zodat ook de fabrikant eigenlijk het behoorlijke prijsverschil niet geheel recht kan praten, al is de optiek dan natuurlijk nog mooier. Ook de Ikonta-reeks „vult op", met de Mesz-Ikonta, die evenals de Nettar (6 × 6 en 6 × 9) nu een ingebouwde afstandsmeter heeft. Deze is echter niet met het objectief gekoppeld, doch welke amateur vindt dat onoverkomelijk, nu hij de afstand nauwkeurig bepalen kan en weet, dat deze klopt met de gravering op zijn lens? De Agfa Billy-Record III en Isolette III: een ingebouwde, doch niet gekoppelde meetzoeker.

De Regula kleinformaatcamera, een dier midden-types, waarmee veel geboden wordt voor naar verhouding weinig geld.

Geheel links (en maar voor een stukje) Ir Prinsen, de Nederlandse exposant op de Photokina, die op zijn kleurtemperatuurmeter buitengewoon goede orders heeft kunnen noteren. Dan, v.l.n.r. (met bril:) Dr Berning van de Robot, de Duitse Bondspresident Prof. Heuss en Fritz Grüber, Fachbeauftragte der deutschen Photoindustrie. Prinsen was voor de fotograaf natuurlijk minder interessant dan zijn Bondspresident, vandaar deze slechts gedeeltelijke presentatie.

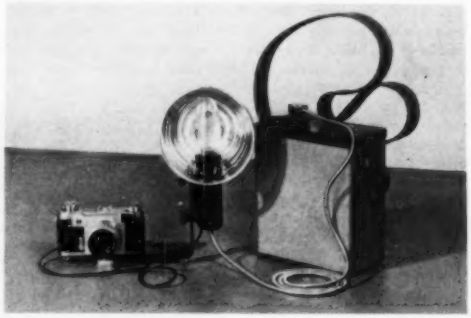

De Ikotron werkt volgens het systeem Rebikoff en aan deze prent reeds ziet men, hoe klein de tas eigenlijk is. Ook dit apparaat volgt dus de meest directe weg voor de (nog) noodzakelijke, hoge spanning: een hoogspanningsbatterij. Output: 75 Wattseconden. De batterij (1200 Volt) heeft voldoende energie voor 2000 keer flitsen; flitsduur: 1/2000 seconde.

Op het gebied van zoekers, afstandsmeters e.d. waren er natuurlijk weer nieuwigheden te zien. Op zichzelf hemelbestormend zijn zij niet, doch er zijn toch wel staaltjes van bijzonder mooi werk bij. De Contax is als model IIIa weer verschenen met een ingebouwde belichtingsmeter, Voigtländer toonde een contourzoeker, werkende met een fotografisch beeldje. Hij heeft het voordeel, dat men met het ene oog hierdoor kijkt en dan alleen de contour waarneemt, het andere oog kijkt naar het onderwerp. Resultaat: beide indrukken worden „gemengd" en men ziet het eigen oogbeeld wit omkaderd staan. Linhof heeft op zijn camera's

De amateur die op eigen houtje inzond, vond hier tussen duizenden andere prenten als deze zijn ietwat harteloos toegewezen plaatsje. Dit was veel te veel — en vaak te slecht — om te bekijken. De Bond van Nederlandse Amateurverenigingen hing zeer goed in F.I.A.P.-verband, en maakte een beslist goed figuur. De N.F.K. hing weer elders, en trok geregeld aandacht. Zo iets zegt veel, want om alle foto's, die hier hingen (ruim en gunstig geordend) te bekijken, had men twee dagen nodig. Ook hier: te veel, veel te veel. Omdat het vrijwel zonder uitzondering zeer zeer goed was, en interessant, dus sterk vermoeiend.

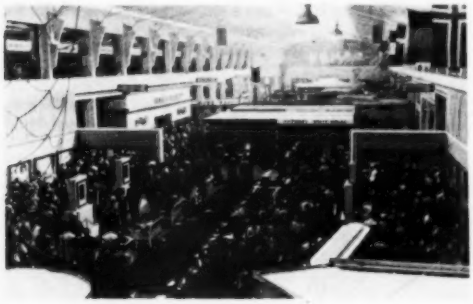

Op de Photokina zijn de hallen genummerd en met aanduidingen „Ost" en „West" e.d. voorzien. Geen dikdoenerij, maar een Duitse Gründlichkeit die het grote nut heeft, dat men op de plattegrond kan zien waar men is, waar men vermoedelijk dus nog niet geweest is, en hoe men er weer uit komt.
Boven de galerijen, hetgeen betekent, dat de wandeling over de begane grond boven nog twee keer herhaald moet worden. Luchtbruggen verbinden deze galerijen.

prachtige universele afstandsmeters, zij zijn nu tot op 0,5 meter gekoppeld bruikbaar. Hun werkelijk organische verwerking in het bovenste deel van de camera is nog steeds prachtig. Bijzonder mooi (ook reeds op de Fotobeurs te zien) is de Linhof universele zoeker met parallaxcorrectie; hij is instelbaar voor elke brandpuntsafstand (voor 9—36 cm focus, en voor de formaten 6 × 9, 9 × 12 en 13 × 18 instelbaar). Een optisch zeer mooi instrument.

De Plaubel Makina had, wat zijn gekoppelde afstandsmeter betreft, de vervelende eigenschap, dat de instelling daarvan langzaam ging. De overbrenging is nu steiler, en de instelling gaat dus sneller (Makina III). Deze camera, die immers een centrale sluiter heeft bij zijn verwisselbare optiek, liet de aanvankelijk bovendien aanwezige spleetsluiter vervallen. Hij is nu weer te krijgen, nl. als extra achterstuk. De Plaubel heeft ook een studio aanzetstuk gekregen, een verdere uitwerking van het balg-aanzetstuk uit 1936. Hiervan is het matglas naar alle kanten beweegbaar, in feite is trouwens dit apparaat een camera op zichzelf, daar er ook andere optiek op gezet zou kunnen worden. Formaat: 6 × 9!

De Radix-kleinformaatcamera. Ook deze kozen wij niet om zijn uitzonderlijke kwaliteiten als illustratie, maar eerder om het type van de niet dure camera met toch zeer goede eigenschappen te laten zien. Al die apparaatjes lijken op elkaar als regendruppels: doorzichtzoeker, schoentje bovenop voor verdere begeerlijke aanhang als afstandsmeter, flitslamp of wat ook.

Het zoekerprobleem op grote camera's, we bedoelen de mogelijkheid om bijv. op een atelier-camera het matglasbeeld en in 't bijzonder de scherpte te blijven controleren (portretten!), vond zijn zoveelste oplossing — en een elegante in technisch opzicht — bij de geëxposeerde Bermpohlcamera, een „Sucheraufsatz mit Parallaxausgleich". De Bermpohlcamera, de beamsplitter die ineens drie deelnegatieven maakt voor kleurenwerk, geeft de strijd niet op, nog lang niet, hij vecht even hard om zich te handhaven als de Plaubel dat doet om er weer in te komen.

De optiek had natuurlijk eveneens vele woorden te zeggen. Rodenstock begint zeer actief op te komen en verwerft bijv. met zijn Heligon (als 1 : 2 o.a. gemonteerd op de Agfa-Karat 36, de Retina IIa en de Diax) terecht grote waardering. Nieuwste product: Weitwinkel-Heligon 1:2,8 met f = 35 mm. Het interessantst, want werkend volgens een nieuw principe, vonden wij de Cy-Claron 1 : 1,8 — f = 40 mm van Schneider. Men zal zich misschien herinneren, dat wij destijds eens een kort berichtje gaven van cycloop-objectieven, die in ontwikkeling waren. Dit is een practische uitwerking van het principe. We geven er een doorsnee-schetsje bij, en zij die belang stellen in optiek, moeten hier maar eens aan zuigen:

De Contax IIIa, naast ingebouwde meetzoeker weer de ingebouwde electrische belichtingsmeter. Zou de volgende stap een koppeling van belichtingsmeter met het diafragma zijn, als bij filmcamera's? Waarschijnlijk is dat niet, maar er zóú wat in zitten, voor sommige mensen.

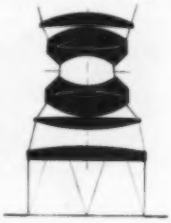

Men heeft door een bijzondere opstelling en keuze der samenstellende lenzen bereikt, dat de schuin invallende stralen (die dus een ruime hoek met de optische as maken), in de richting van de optische as worden afgebogen. Men kan zich dit zo voorstellen, dat als de invallende straal met de optische as een hoek σ maakt, na breking die hoek nog maar ½ σ bedraagt (σ' = ½ σ). Het is

nl. lichttechnisch belangrijk, als alle hoofdstralen (aan de beeldzijde van het brekend medium) evenwijdig aan de optische as lopen. De hierdoor ontstane voordelen zijn beide van belang voor de kleurenfotografie: 1. het helderheidsverlies naar de randen toe van het beeld wordt geringer. Bij instelling op ∞ van de Cy-Claron bedraagt het verlies slechts 40 % van de helderheid in het asgebied; normaal is die 70 à 75 %. 2. Als men een objectief instelt op een voorwerp op korte afstand, dan wordt de lichtsterkte geringer. Bij instelling op ware grootte bijv. is de uittrek 2 × f, en de lichtsterkte dus nog maar ¼ van die, door het diafragma aangegeven. Bij de Cy-Claron is die onder deze omstandigheden 70 % groter dan dat. Dit is niet zo enorm veel, maar toch een winst, die zich bij minder extreme nabij-instellingen zeker doet gelden, in het bijzonder bij kleurenwerk.
Elke onderbelichting immers wreekt zich daar als een kleurzweem, wat iedereen wel eens ervaren zal hebben, die probeerde een goede kleurenfoto te maken met een groothoekslens, of geen rekening hield met het feit dat hij close-up werkte.

Enkele kleine notities om ditmaal weer te besluiten. De Lifafabrieken leveren weer alle filters, ook filters voor het corrigeren van de kleurtemperatuur en in 't bijzonder filters voor kunstlichtkleurenfilm, die bij daglicht gebruikt moet worden.
De Italianen toonden de Rectaflex, een in principe aan de Exacta Varex ontleende constructie.
Amerika toonde Develochrome, een ontwikkelaar en papierset, waarmee men rechtstreeks in elke kleur van de regenboog zijn kiekjes (*mono*chroom dan) kan afdrukken; wij vinden het niet mooi. De Zwitserse Sinar camera (optische-bank-principe) trok enorm de aandacht. De electrische sluiter vond terecht veler waardering (behoorde geïmporteerd te worden, hier, voor kleurenwerkers), maar de Duitsers lopen hiermee als Het Allernieuwste even hard weg als met een soortgelijk gebouwde Linhof camera. Hebben de heren nu werkelijk nog nooit onze Supertechna gezien, noch de diverse Amerikaanse types volgens het optische-bank-principe, begonnen met de Grover, jaren her, of doen ze alsof?
Nauwelijks is Leica blij met zijn prima gesynchroniseerde IIIf, of het „Geiss Synchron Kontakt für Leica" maakt elke Leica geschikt voor synchronisatie, voor luttele marken. Zelf monteren. De Amerikanen verkopen een flesje + bekertje. Kunt U meenemen op straat. Kurkje er af, inhoud flesje in bekertje: Just dip, shake and shoot zeggen ze. $ 1.50 met beker. Is om Uw flitslampje even te kleuren (voor kleurenwerk). Every bulb freshly coloured, no chance for faded color to ruin a shot. You save money up to $ 10.00 on every case of ordinary white bulbs you use. Jen Dip heet 't.
„Neu!" zeggen de Duitsers. „Der erste elektrisch erzeugte Entwickler der Welt!" Nu hebben we onszelf altijd nog eens een kijkje achter de schermen willen gunnen bij een electrische modelslagerij, zijn daar nog nooit toe gekomen, en stellen ons dus nog steeds voor, dat daar (naakt?) modellen gevild worden door een slager, die een snoer met steker uit zijn lijf heeft groeien op de plaats waar bij een aap de staart zit.
Maar erg in die zin bleek het toch niet te zijn. Men beroept zich op het gebruik van electrolyse, waarbij de ontwikkelaar in een waterstofatmosfeer ontstaat en ook onder waterstof in de fles verkocht wordt, dus onbeperkt houdbaar. Hij wordt verdund gebruikt, 1 : 30, voor papieren 1 : 10 (bikkelhard) en voor de tank 1 : 100 (fijne korrel). Deze ontwikkelaar, aldus zegt het prospectus verder, is daarom zo verdunbaar, omdat zijn fabricatie, door het er in persen van negatieve electriciteitsdeeltjes, zulk een hoge concentratie toelaat. Ten gevolge van deze fabricatiemethode is Electronal ook vrij van onwerkzame neutrale zouten. Vraag ons nu niet, wat dit allemaal betekent, want wij snappen het ook niet helemaal.

Watamat is „der optische Gradationswandler". Men kan er, door het op het vergrotingsobjectief te plaatsen, de projectie zodanig mee veranderen, dat er één gradatie papier harder gewerkt moet worden, m.a.w. men kan van een hard negatief een zachtere vergroting maken. Het instrumentje is verstelbaar en leunt op een mengsel van twee dingen: Schwarzschild-effect en soft-focus door randstralen.

Nieuws uit België

De *Turnhoutse Foto- en Kinokring* afdeling Foto, richt ter gelegenheid van zijn 10-jarig bestaan de *eerste Benelux-Foto-Salon* in, waaraan 60 verenigingen uit België, Luxemburg en Nederland zullen deelnemen. Men verwacht algemeen, dat er straks (8—16 September 1951) sprake zal zijn van een grootse en internationale gebeurtenis.

Fotoclub Vooruit te Gent deelde ons mede, dat diens *26e Internationale Fotosalon* zijn deuren geopend zal hebben van 21 October tot 4 November a.s. te Gent. De laatste dag voor het ontvangen van foto's is vastgesteld op 21 September 1951 en het adres voor het aanvragen van deelnemingsformulieren luidt: Jan Vermeulen, De Pinteiaan, 102, Gent, België.
Enige formulieren zijn ook beschikbaar bij de Buitenlandse Dienst van de Bond, Nolensstraat 5 C, Rotterdam.

KAREL KIEK'S
Camera-capriolen

PINUP
(bloeiende schoonheid tot in elk detail)

(hij is die ene man die FOTO nog niet leest)

KLEUREN FOTOGRAFIE EN KUNST

★

II.

Gij weet, dat eens iemand aan een beeldhouwer vroeg of het moeilijk werk was wat hij deed.
Het antwoord: Allerminst; je neemt maar een stuk steen en slaat er af wat je niet nodig hebt.
Ik geef toe dat dit verhaaltje een baard heeft. Maar het komt me telkens weer in gedachten, als ik in artikelen of in gesprekken de opvatting tegenkom dat de techniek van de kleurenfotografie zo „moeilijk" zou zijn. Die techniek is geen grein „moeilijker" dan bij de fotografie in zwart en wit. Het is alleen maar, dat wij haast allen op het gebied van de kleurenfotografie nog zulke *beginners* zijn. Alle artikelen over dit onderwerp horen eigenlijk in de rubriek van de „Babybox" thuis.
Er was een tijd (maar wij vergeten dat soms!) dat wij óók in de fotografie van het zwart en het wit even grote aanvangers zijn geweest. Het mag dan zijn, dat wij destijds wèl de schoonheid zagen van de dingen rondom, maar wij hadden er geen weet van hoe de camera anders keek dan wij. Wij knipten, bijv., zo'n bosrijk plekje buiten, waar de zon duizenden lichtplasjes had gegoten op bodem, stam en blad. En hoe viel dan veelal het resultaat tegen; wij wisten nog niet met één oog te kijken en daarbij de kleuren weg te denken.
Later leerden we dat. Maar toen kwam het vermaledijde kleurenmateriaal, en het heeft ons weer tot precies diezelfde beginners gemaakt als we toen waren. Wij willen zoiets niet graag aanvaarden; wij zijn trots op onze fotografische kennis, routine en blik; hebben deze dan geen betekenis meer?
Ten dele wel, natuurlijk; maar anderdeels vormen ze een rem en een nadeel; alle opgedane ervaringen staan ons soms danig in de weg. Het komt er practisch op neer dat wij geheel opnieuw moeten beginnen; deels moeten aanleren en deels moeten afleren, en weer stap voor stap de mogelijkheden moeten ervaren.
Kleurenfotografie is geen grein „moeilijker" dan de fotografie met zwart en wit; wanneer het ons lastiger *lijkt* en wanneer de resultaten zo tegenvallen, dan komt dat voornamelijk omdat ons inzicht en onze ervaringen op dit geheel aparte gebied geringer zijn dan wij vermoedden.
Er komt natuurlijk ook bij dat nog geen enkel color-materiaal volmaakt is. Maar staar u daarop niet kleurenblind; er was een tijd dat óók het materiaal voor het monochrome beeld allesbehalve volmaakt was. Niettemin wisten bepaalde werkers van voorheen er prachtige resultaten mee te bereiken. Het geheim van hun kunnen was simpelweg dat zij niet trachtten het onmogelijke van het onvolmaakte materiaal te eisen, maar de typische eigenschappen er van, ook de onplezierige, wisten uit te buiten tot het bereiken van hun doel.
En zo moet het eveneens mogelijk zijn om met het kleurenmateriaal van thans werk te maken dat voldoet.

De „moeilijkheden" waarvoor wij geplaatst worden, zijn niet bepaald de louter *technische* kwesties. Er wordt wel beweerd dat de grote zorg zou zijn: de juiste belichtingstijd te bepalen. Is dat niet een weinig naïef? Het gezegde doet denken aan de beginnende box-amateur voor wie het óók een toer is om te kunnen weten of hij al of niet genoeg licht heeft voor een momentopneming. Zeker: *hij* staat voor een groot probleem; maar dat wil niet zeggen dat dit hét eigenlijke probleem in de fotografie mag worden genoemd! Men is gauw genoeg over dat stadium heen, en weet dan dat het om heel iets anders gaat.
Bij de kleurenfotografie staan wij allen (wij-beginners) inderdaad een tijdlang hóóg op te zien tegen de enorme moeilijkheden van het kiezen van belichtingstijden. Men maakt ons nog nerveus bovendien door te publiceren dat we zeer weinig speling hebben en het materiaal grote lichtcontrasten niet kan overbruggen.
Maar zoals enkele box-amateurs haast wiskundig-zeker gaan aanvoelen wáár lens + sluiter + film niet te kort schieten, even vlug leren wij bij kleurenfilm het bepalen van sluitersnelheid en diafragma, als wij maar twee dingen doen:

a. op oordeelkundige wijze een goede lichtmeter gebruiken en er op rekenen dat dit een *hulp*middel is;
b. bij fouten niet boos en onredelijk de schuld zoeken bij de afwerkcentrale, maar onze technische notities nagaan en er lering uit trekken.

Ja, die afwerkcentrale!
Tientallen boze brieven zijn hun deel, en zij die zich op deze wijze uiten vormen nog niet de helft der ontevredenen.
Nu worden overal waar gewerkt wordt fouten gemaakt, en er is geen reden om aan te nemen dat in een afwerkcentrale altijd alles nauwkeurig klopt. Maar veel fouten die aan de centrale of aan het materiaal geweten worden, zijn onze eigen fouten.

En die belichtingstijd?
U wilt het niet voetstoots van mij aannemen, nadat u er zoveel over gehoord heeft, maar velen lukt het al spoedig om er een heel behoorlijke kijk op te krijgen, en zóveel routine dat het aantal foutieve belichtingen tot het normale minimum wordt beperkt.
Wij moeten daarbij uiteraard een inzicht krijgen in de bijzondere eigenschappen van het materiaal; en deze zijn inderdaad wèl bijzonder. Wij laten ons wellicht even van de wijs brengen door de opgave van de gevoeligheid van de films; wij krijgen daardoor het idee dat wij met materiaal van gewone hoedanigheid te maken hebben; een dood-normale film, die toevallig óók de kleuren weergeeft.
Eén van onze eerste ervaringen was echter, dat bij de omkeerfilm practisch alle opnemingen met f : 11 of daaromtrent mislukten: te donker en miskleurd waren ze. Als men over het stadium heen is dat men de centrale de schuld geeft, dan zoekt men het bij het materiaal en neemt aan (wat logisch lijkt) dat de gemelde gevoeligheid niet klopt: bij een film van zoveel 10e Din moet een belichtingstijd van 1/50 bij f : 11 toch voldoende zijn? Maar hier verschijnen de speciale eigenschappen van de omkeerkleurenfilm, die het bijkans onmogelijk maken om te werken met een kleiner diafragma dan f : 8; hier komen wij in contact met de reciprociteitswet, waarover Stoppelman in het vorige nummer toevalligerwijs iets heeft gezegd.
Die reciprociteitswet is voor de niet-geleerden onder ons (en zijn we dat feitelijk niet bijna allen?) een moeilijk en onbegrijpelijk ding. We kunnen er niet diep op in gaan, en volstaan liever met de practische kant er van. Zonder twijfel hebt u al eens gehoord, dat het niet hetzelfde is, als we een stukje papier gedurende 1 seconde met een 1000-kaars lamp, of gedurende 100 seconden met een 10-kaars lampje belichten. Nog afgezien natuurlijk van kleurtemperatuurverschillen en dergelijke, dus puur theoretisch gesteld. Het blijkt namelijk, dat een zwakke lichtindruk gedurende lange tijd (denk eens aan vergroten!) lagere contrasten ten gevolge heeft dan een sterke lichtindruk gedurende een evenredig kortere tijd. De mate van contrastverandering is voor alle materiaal niet gelijk, het ene soort doet het merkbaar, bij het andere is er welhaast geen zichtbaar verschil. Onthoud vooral dat laatste.
Bedenk nu, dat een kleurenfilm bestaat uit drie gevoelige lagen over elkaar heen. De bovenste is alleen gevoelig voor blauw,

Wij plaatsen hierbij enkele verkleinde reproducties naar werk van Julia Margaret Cameron (1815—1879), als voorbeelden dat men vroeger met onvolmaakt en nukkig materiaal toch uitstekend werk wist te maken. Het kan zelfs wedijveren met wat wij tegenwoordig presteren op vrijwel volmaakte films en bromides, en zint het dan misschien nog wel in kunstenaarlijke gespannenheid.

en nogal lui. De onderste is uiterst panchromatisch, en zo gevoelig als men hem maar maken kan. Waarom?
De bovenste ontvangt alle licht, maar de onderste moet het doen met de restantjes, die overblijven nadat het licht door de bovenste en middelste plus een gele filterlaag heengeboord heeft. Het gaat met andere woorden om drie verschillende emulsies tegelijkertijd, de een weinig gevoelig, de tweede gemiddeld, en de derde hypergevoelig. Die worden alle drie tegelijk belicht, en tegelijk (en dus eender) ontwikkeld. Kent u het gradatieverschil van een luie en een snelle film, waardoor ze in verschillende ontwikkelklassen worden ingedeeld, met kortere en langere ontwikkeltijden, om de contrasten zoveel mogelijk gelijk te houden? Dan weet u nu al genoeg.
Die drie emulsies zijn geneigd, met verschillend contrast te ontwikkelen. De fabrikant heeft het zo uitgedokterd, dat zij bij de meest voorkomende belichtingstijd zo goed mogelijk in balans liggen, zodat elk zijn kleuraandeel in de goede dosis levert. Zij ontwikkelen dan elk in voldoend gelijk contrast.
Maar als u sterk gaat diafragmeren, en een lange belichtingstijd gaat maken om dat te compenseren, of als u lang moet belichten omdat het onderwerp maar zwak verlicht is, dan hebben wij de situatie gekregen van zwakke lichtindruk — lange belichtingstijd. Daarop reageren de drie emulsies verschillend met een zwakker contrast; het gevolg is dat er één een nog lager contrast krijgt ten opzichte van de andere en er is automatisch een kleurzweem ontstaan. Een practisch voorbeeld: bij onderbelichting of bij grauw, donker weer, ontstaat blauwzweem.
Voor te sterke lichtindruk, verbonden met een zeer korte belichtingstijd, geldt dit evenzeer. Ook dan reageren de emulsies verschillend in contrast en ontstaat eveneens een kleurzweem. Het kernpunt ligt hier bij de duur van de belichting. Probeer die binnen bepaalde grenzen te houden. Regel daarnaar uw diafragma zodanig, dat de juiste belichting bereikt wordt. Een goede leefregel is, niet langer dan 1/10 (of hoog-uit 1/5) seconde te belichten, en niet korter dan 1/50 seconde. Uw diafragma regelt dan immers vanzelf de sterkte van de lichtindruk.
Vergt een onderwerp een langere belichtingstijd dan hier genoemd, zelfs bij het grootste diafragma, dan is het te donker, en moet er meer licht op geplaatst worden.
Ik heb geslaagde kleurenfoto's eens op hun technische gegevens gecontroleerd, en daarbij gevonden, dat in zeer veel gevallen de belichtingstijd valt rondom 1/50 bij f : 8. Een wat donkerder onderwerp, ook met zon er op, ligt op 1/50 bij f : 5,6. De diafragma's 11 en 16 komt men vrijwel niet tegen, wat ook logisch is, gezien de dan langere belichtingstijd en de kans op bewegingsonscherpte, want zo bijzonder gevoelig is het materiaal nog niet.

De moeilijkheden bij kleurenfotografie liggen heel ergens anders. Wij staan voor de opgave, dat wij kleuren en kleurverhoudingen moeten leren zien zoals de camera deze ziet; en wij moeten daarna datgene weten vast te leggen wat een harmonisch, fraai kleurenbeeld geeft.
Wij moeten, bovenal, trachten aan de kleur *een eigen functie* te geven, waardoor inderdaad een verrijking van het beeld ten opzichte van het zwart en wit verkregen wordt. Men kan hier spreken van kleurcompositie, en dat is nu juist iets, wat wij zwart-witters hebben afgeleerd te zien.
Kleuren en kleurverhoudingen leren zien?
Het is voor velen zo eenvoudig niet; voor vele fotografen is deze taak des te zwaarder omdat men eerst alle moeite heeft gehad om te leren deze kleuren *niet* te zien. Het zou zó moeten worden dat er ergens een schakelaar in ons hoofd gemonteerd wordt die we om kunnen zetten, waardoor we naar believen de kleuren niet, òf juist zien. Maar bij velen doet de montage van zoiets bezwaren ontstaan; er zijn fotografen, vooral de ouderen, die het niet meer leren; er zijn vele anderen voor wie de kleur nooit iets zeggen zal; weer anderen gaan volkomen op in de mogelijkheden van het nieuwe materiaal, maar voelen zich al minder thuis in de wereld van het zwart en wit.

Een aardig voorbeeld las ik ergens; ik kan niet meer vinden waar: bij een bezoek aan een landschapsschilder zag eens iemand hoe deze een bepaalde paarse tint gebruikte voor het weergeven van de opengeploegde bodem. Hiertegen werden bezwaren gemaakt: de grond is toch niet paars?! Het antwoord van de schilder: Dan heb je nog nooit goed gekeken.
De man ging heen, keek, en vond.
Het verhaal, hoe aardig ook, overtuigde mij niet geheel; zo eigenwijs is een mens. Ik zag ook rond, maar vond geen paarse bodemsoorten. Tot ik eens stond voor een aardappelveld; aan de rand er van was de zandbodem opengelegd. En ik bemerkte tot mijn verbazing en verrassing dat de grond de tint leek te hebben van de blauwe, de „zoute" lupinen, die verderop in volle bloei stonden.
Wat zijn kleuren?
In het spraakgebruik zegt men dat de hemel blauw is en het wasgoed wit; gras is groen en de tulpen voor me zijn rood.
Klaar.
Niet heel en al nog: we onderscheiden desgewenst een zachtpaars en helderwit; een donkergroen en wijnrood. Maar ook deze nuancering is gestoeld op het axioma dat een voorwerp een kleur *bezit*.
Als wij inmiddels wat dieper op de zaak zijn ingegaan, weten we dat deze redenering niet juist is; wij leren dat geen enkel ding een kleur „heeft", maar dat deze kleur afhankelijk is van de hoedanigheid van het licht dat het voorwerp ontvangt en terugkaatst. Wij leren zoiets ook proefondervindelijk in de donkerekamer bij het gele, rode of groene licht, waar alle kleuren anders zijn en in het licht van een natriumlamp, waarbij wij lijkenhanden krijgen. Zo ervoeren wij dat de kleur geen definitieve eigenschap kan zijn van een voorwerp; en als wij daarbij bedenken dat ons zien op een zeer subjectieve wijze geschiedt, dan is er al heel weinig als vaststaand overgebleven.
Maar met deze gegevens zijn wij nog niet waar we wezen moeten. De zaak heeft nog meer kanten, die de psychologie en in het bijzonder de „Gestaltspsychologie" raken. Het is nodig dat wij daarvan iets weten; voor het werken met kleurenmateriaal is niet alleen een practische oefening in het waarlijk zien vereist, maar ook een theoretische ondergrond over het wezen van deze verschijnselen. Wij moeten de bespreking er van echter naar een apart artikel verschuiven. Want de kleur wordt evenzeer beinvloed door de kleuren waarmee hij omringd is, en die invloed is voor eenzelfde „patroon" anders, naarmate dat patroon groot of sterk verkleind waargenomen wordt.

Waar het nu om gaat is dit:
Is het mogelijk om door middel van de kleurenfotografie werk te maken dat kunstwaarde heeft?
De beantwoording van deze vraag is moeilijk als de een onder „kunst" iets anders verstaat dan de ander. Wie werkt met begrippen als: „hogere kunst", „kleinkunst", „banketbakkerskunst", of wat dan ook, neemt de ruimte omdat zo'n geladen woord dan wijd wordt en niet streng omlijnd; in zulk een ruimte is ook wel plaats voor de term „fotokunst" en zelfs voor „kleurenfotokunst". Maar wie, als in de literatuur, alleen het blijvend-schone „kunst" wil noemen en van de kunstenaar verwacht dat hij een instrument is, gedreven door wie-weet-welke drang, die aarzelt. Wij weten nog niet wat er komen kan, want de kleurenfotografie is nog zo jong. Maar hoeveel van onze foto's hebben te maken met een onweerstaanbare innerlijke drang tot het scheppen van iets schoons? Simpelweg omdat men het niet laten kan? Hoeveel van onze plaatjes weten waarlijk ontroering over te dragen van maker op beschouwer?
Ik heb nu enige honderden (waarlijk „geslaagde") kleurendia's vervaardigd; maar meer dan ooit, sterker dan bij het zwart en wit, heb ik de duidelijke gevoelsindruk dat ik (met veel verworven technische vaardigheid en gewis met wat artistiek gevoel) alleen maar *afbeeldingen* heb gemaakt van wat zich in de wereld te kijk bood. Kl.

77.044

Foto E. Loos
CONCIERGERIE
Gesloten, dan wat anders.
(Wagenaar himself)

Parijs

Bekijk de stad eens zoals hij leeft

Is het niet absurd om over Parijs te schrijven in FOTO? Literatuur over Parijs vult hele bibliotheken, en toch durf ik het aan u iets over Parijs te vertellen. Niet „Parijs fotografisch gezien", ook dat zou boekdelen kunnen vullen, nog meer boekdelen dan er ook daarover al zijn, want Parijs wordt, wat betreft de dingen die iedereen van Parijs ziet, toch wel dood gefotografeerd zou men zo zeggen.

Maar u moet eigenlijk anders naar Parijs gaan dan anders. Ge moet eens goedkoop gaan en proberen om Parijs te benaderen op een manier waarop men dat gewoonlijk niet doet. En vooral: probeer om van Parijs te houden, omdat het anders is dan wat wij hier in Nederland kennen, omdat de mensen anders zijn, omdat men anders leeft, omdat men anders doet. Ge moet naar Parijs gaan, om een klein onderdeel van het Franse leven in de hoofdstad te bekijken en te beleven, en er helemaal in opgaan.

Ge moet niet willen om heel Parijs te zien, om alles te bezoeken, om eindeloos naar museums te gaan, wat ge hier toch ook niet doet. Ge moet u iets voornemen, de boulevards, of de achterbuurten, (die er ook zijn, en hoe!), of de Seine, of Montmartre, of het jonge gedoe in het Quartier Latin.

Ik ben naar Parijs gegaan met het plan om de kostbare deviezen zo lang mogelijk te laten duren, en om te proberen iets van het leven van de jongere generatie, het studerende Parijs, te zien, en te ondergaan.

Dat was moeilijk. Niet om veel te zien van het vrolijke drukke straatleven in het Quartier, de Place St. Michel, de Boul'Miche, de Rue St. Jacques, de Boulevard St. Germain en de hele omgeving daar, maar om er fotografisch iets van vast te leggen.

Met de straatscènes is het volkomen mis. De resultaten zijn allemaal teleurstellend, omdat het fototoestel maar een heel klein deel geeft van het drukke levendige gedoe, en de indruk maar pover is vergeleken met de werkelijkheid. Hier kan ons alleen het filmtoestel helpen, het continu-beeld, en het overzicht. De filmcamera kan dit,

SORBONNE
Dolce far niente.... soms....

LOUVRE
Jong en oud

het fototoestel niet. En toch zocht ik naar iets wat zich zou lenen om iets van dit jonge leven weer te geven. De straten, de caféterrassen, de pleintjes, de tuin van het Luxembourg, overal was dat leven en overal schoot de foto te kort.
En plotseling had ik een idee. Laat ik eens iets proberen bij de Sorbonne. Daar zou er iets van te overzien zijn, en daar zou allicht iets weer te geven zijn, omdat het zich daar zou concentreren op een kleinere ruimte. Maar buiten was het al even mis. Wel drukte en jeugd, maar alweer een steeds wisselend beeld, waar juist de wisseling en het bewegen de grote indruk maakten.
Toen de brutale schoenen aangetrokken en naar binnen op speurtocht. Of ik op verboden terrein was heb ik mezelf niet afgevraagd, al zal ik er niet als daar studerende of als hoogleraar uitgezien hebben.
Toen was het gangen en trappen, soms zalen, en veel jonge mensen met en zonder haast. Maar geen licht! En bovendien, overal in Parijs is men beducht dat er „binnen" iets zal worden gefotografeerd; overal loeren de toezichthouders of er niet iemand brutaal genoeg is om een fototoestel te gebruiken.
Tot opeens na wat doelloos gedwaal, een prachtige zonovergoten binnenplaats.
Het was een tref, want het was juist zo'n beetje afloop van de middagpauze. Hier en daar nog nietsdoende studenten en daarna alweer druk heen en weer geloop, gaanden en komenden; even een praatje, even elkaar begroeten en dan weer verder.
Maar toch, ook hier nog zou alleen de filmcamera een volkomen indruk kunnen geven.
Ik heb het geprobeerd met enige opnemingen. Rust en beweging, in drie afleveringen! Met minder kon het niet, maar iets van het studentengedoe lag er toch mee vast.
Neen, het blijft moeilijk om het leven zelf weer te geven, in zijn beweging.
Dan maar eens proberen om te fotograferen wat men zo gewoonlijk niet fotografeert. Montmartre, Rue Norvins. Toevallig komt de postbode naar buiten en geknipt is hij. Maar hij zag 't, en keek dus in de lens. Ik maak een praatje met hem en vraag of hij vanwege de „couleur locale" nog eens uit het huis wil komen en dan niet op mij letten. Maar hij begint eerst met z'n jas netjes dicht te knopen, en dan een erg officieel gezicht te zetten. De losheid is helemaal weg, evenals trouwens de zon, die dit juist afgewacht heeft om achter een dikke grote wolk te verdwijnen. Dus dan maar tevreden met het andere.
Ergens in de zon zit een meisje, jasje uit, en een boek. Het fijne figuurtje doet het aardig tegen de zware zuilen van een deel van het Louvre en het is alweer iets jongs tegen de statige ouderdom van het Louvre.
De conciergerie. Gesloten op Dinsdag, en dat valt even tegen, al had ik het kunnen weten. Dan maar even kijken waar we anders heen zullen gaan, en zo wordt schrijver dezes verrast door zijn metgezellin.
Versailles, veel gefotografeerd, en waarom? Versailles (met een scherpe s, a.u.b.) is een groot museum, dood, dood, dood. En toch is er wel eens iets anders, al is het maar een schaduw. Maar het plein kán niets anders zijn dan het grote plein voor het paleis, iedereen kent het. Maar zó? Jammer dat er nu alleen maar een hel wit stralende lucht was. Zelfs het gele filter was niet in staat de witte straling veel donkerder te maken.
En zo kan het zoekende oog nog wel iets anders vinden dan alleen maar wat men in elke boekwinkel kan kopen aan prachtige en niet te verbeteren prentbriefkaarten.
Ga eens naar Parijs, en probeer het ook eens! Zoek er het jonge leven op. Ga niet zitten in het Café de la Paix, waar de kellner u zegt dat het „vandaag mooi weertje meneer" is. Ga eens naar St. Germain des Prés, en zet u op het terras van het café Flore of van Les deux Magots, of, op een ander uur voor het café Dupont op de hoek van de Rue Soufflot, de studentenstraat bij uitnemendheid. Drink er een pernod of als die u een tikje te zoet is, bestel dan een volgende keer een familielid er van, ricard 45.
Logeer goedkoop; er zijn inderdaad goedkope hotels, die toch zindelijk zijn. Eet niet in uw hotel, ontbijt er zelfs niet. Ga 's morgens naar de bakker, het is een experiment op zichzelf, en koop er uw ontbijt en uw twaalfuurtje.

SORBONNE
Er komt wat beweging

MONTMARTRE
Brenger van goed en slecht

VERSAILLES *Een schaduw van het verleden*

Voor het ontbijt een stuk stokbrood, het is allerheerlijkst, en als ge wat luxueuser wilt ontbijten, neem dan een paar croissants, die ook zonder boter uitstekend zijn. Ontbijt dan met een kop café crême in een klein cafétje, een „bistro"; er is er vast en zeker een vlak bij uw goedkope hotel, en ga dan even terug naar het hotel om uw broodjes voor 12 uur te smeren met de meegenomen boter en ze te beleggen, ook al met wat ge er voor hebt meegenomen. Is u dat allemaal te veel moeite, koop dan voor 12 uur ook maar croissants en nóg plezieriger een paar soorten brioches en eet die dan maar zo op, op een bank in een of ander park, en neem er niet een van de vele stoelen, want die kosten altijd nog een paar francs. Of is het regenachtig, och er zijn zulke aardige kroegjes met allemaal vriendelijke mensen, rond de St. Sévérin in de Rue de la Harpe of de Rue des Parcheminerie s.

Men vindt het doodgewoon dat ge er uw broodje bij een kop koffie die ook werkelijk koffie is, verwerkt. En eten? Besteed er niet meer aan dan 325 francs. Veel goedkoper kunt ge eigenlijk niet terecht, maar er is een halve fles vin Rosé bij inbegrepen. Ga dan naar Julien of Chez Wadja, of Raffy of Le Coq d'Or, of La Bique. Daar eet ook de enthousiaste jeugd, het is er stampvol en goed. Amuseer u met te luisteren naar de heftige discussies, over alles en nog wat, lach eens met hen mee, want ze lachen er allemaal, en lach ook eens voor u zelf om de baarden om erg jonge kinnen en de haardracht en kleding van veel meisjes. Wij zijn het anders gewend! Lach met hen mee, ge zit er pal tussen, want veel ruimte is er niet, maar lach niet om hen, en voel u niet boven hen verheven. Zij zijn in volle ernst, en zij zijn de mensen met wie straks de wereld verder moet.

En 's avonds? Ga dan eens naar een Bal Musette in de Rue de Lappe (en vergeet dan niet, zoals ik, uw toestel, want de straat is wel te fotograferen met al z'n lichtreclame).

Als ge jong zijn, en zonder vriendin, zie dan eens of een van de Franse meiskes daar met u wil dansen. Als ze u voor vol aan ziet, en als ge genade kunt vinden in haar ogen, en als ge u hoffelijk en voorkomend gedraagt, zal het u een openbaring zijn, want zij kan dansen!

Het is goed zijn in Parijs, het is er ook goed fotograferen. Denk er eens over, daarheen uw reis te maken, neen, besluit er maar ineens toe; goede reis en goed licht!

G. A. W. Wagenaar

SORBONNE *Weer aan de slag*

Vergadering Nederlandse Fotografen Kunstkring

Op 28 Mei hield de N.F.K. een bijeenkomst in De Vrije Academie te Den Haag.

De secretaris, Woldringh, bracht op deze jaarvergadering verslag uit over de gebeurtenissen en werkzaamheden sinds Mei '50. De voorzitter, Willy Schurman, was aan de beurt om af te treden; hij werd herkozen.

Aan de wanden hingen een 80-tal foto's welke als permanente collectie een jaar lang gebruikt zullen worden om de N.F.K. te vertegenwoordigen op belangrijke buitenlandse tentoonstellingen. Op verzoek van Dr Steinert (Fotoform) werd nadien een 30-tal hiervan verzonden voor de tentoonstelling „Subjektive Fotografie" te Saarbrücken.

Zeer interessant was de voordracht van de bekende kunstcriticus W. Jos. de Gruyter over de aesthetische fotografie, toegelicht met projectie van foto's.

Daarna werden vragen beantwoord en ontspon zich een discussie. Deze gedachtenwisseling werd 's avonds voortgezet. Mede doordat Pim van Os in De Vrije Academie een tentoonstelling van zijn abstracte foto's had lopen, was de abstracte fotografie uiteraard een belangrijk onderwerp voor deze discussies.

Als lid trad toe M. Coppens.

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co's Merkenbureau N.V., Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depot, hetwelk hen interesseert.

Verzetstermijn tot 5 September 1951.

5. *Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen).*

FOCULA, 107771, G. C. T. van Dorp & Co N.V., Prinsengracht 83—85, 's-Gravenhage voor foto-albums en fototassen.

G. A. W. Wagenaar, Den Haag *Sacré Coeur*

Het meest gebruikelijke hoekje, wanneer de Sacré Coeur gefotografeerd wordt, zegt Wagenaar zelf, als hij deze foto vergelijkt met die op de omslag. Die laatste is evenwel alleen in het voorjaar te maken als de boom nog geen blad heeft. De foto hierboven mag overigens gelden als een voorbeeld hoe men Parijs en zijn bekende bouwwerken dient te benaderen: niet het gebouw-alleen, doch steeds trachten het stads-eigene er bij te betrekken, hetzij door een steeg als hier, hetzij met een wijde boulevard elders.

A. J. Potjer, Santpoort

Slapende vosjes

Ie Prijs Juniores Wedstrijd
Vrije Onderwerpen

Zoals we — onbewust rauw — ook in werkelijkheid misschien zouden opmerken, „zijn het net bontjes". Ze zijn zo merkwaardig plat, doch dat is tevens karakteristiek en dus juist. Wat wij in deze foto zo waarderen is het voortreffelijke lijnenspel en ondanks (?) het bijna vierkante formaat een uitstekende compositie. Een heel geestig rhythme, dat zelfs, links, door het oor van het derde diertje volgehouden wordt, hoewel het kopje daar anders ligt. Een gelukkige omstandigheid overigens, want anders had een derde oor aan de rechterkant tot een geheel ander formaat gedwongen, en daarmee tot een geheel andere vlakverdeling. Zo is het juist goed, want nu zit er ook meer (juist verstilde) beweging in.

781.6

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Telgen 13, Hengelo, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Heus verzomelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Heus gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar moet wel iets willen uitdrukken.

Iedere overdaad schaadt de mens. Overdaad aan geluk, aan rijkdom, aan succes. Er zijn fotografen die zoveel geluk hebben bij het inzenden voor fotosalons, bij deelname aan fotowedstrijden, waardoor zij ten slotte zoveel bekroningen in de vorm van medailles en diploma's in hun bezit hebben gekregen, dat zij er bij wijze van spreken beu van geworden zijn. Zij hebben de top bereikt, althans dat schijnt zo. Zij zijn de kampioen van hun land en van hun tijd en er is voor hen geen eer meer te behalen..... totdat op een gegeven ogenblik een tegenstander van formaat optreedt, waardoor zij een nieuwe prikkel krijgen om uit hun slaap te ontwaken. Zo kan critiek ook overdadig zijn. Overdaad aan afbreken is even noodlottig als overdaad aan opbouwen. De grote kunst is de gulden middenweg te bewandelen. Het kraken van een foto kan van een enthousiaste werker met één slag een afvallige maken. Persoonlijke ijdelheid wordt zo gauw gekwetst. Gelukkig wordt in de „snijtafel"-rubriek slechts naamloze critiek geleverd, maar wie inzendt begeeft zich in het hol van de leeuw. Ik ben steeds op zoek naar „mooie" fouten. Er zijn ook fouten die de moeite van het bespreken niet waard zijn. Tekortkomingen als „te flauw", „te contrastrijk", „onscherp" en dergelijke kan de beginneling zelf ook wel ontdekken.

Kortgeleden woonde ik een lezing bij over „Stillevenfotografie". De spreker had zijn sporen in die fotografische tak ruimschoots verdiend, maar wat mij in het bijzonder trof, was zijn speurderszin, zijn voortdurend op jacht gaan naar motieven en als hij dan zijn objecten

G. O. te A.

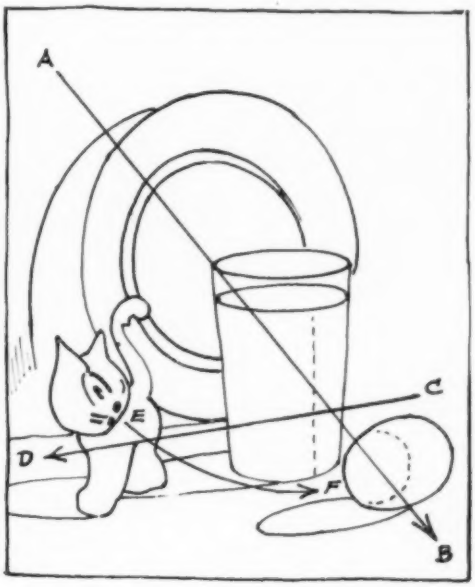

C. Th. M. M. *Zwembad in de bergen*

voor een stillevencompositie bijeen had, dan kon hij urenlang bezig zijn met het arrangeren er van, het zoeken naar *de juiste*, men zou kunnen zeggen de *enige* compositie, die voor dat geval mogelijk was. Een groot geduld en een grote liefde zijn hiervoor nodig, maar de grootte van de inspanning is dan ook evenredig aan het genot, indien men slaagt, en..... slaagt men niet, dan is al die arbeid toch niet tevergeefs geweest, want hoe meer fouten men maakt, des te meer heeft men geleerd hoe het *niet* moet zijn.

Een aardig voorbeeld van een gegeven dat het midden houdt tussen een stilleven en een table-top, is de opname van G. O. te A.. Is bij een stilleven de aesthetische bekoring primair, bij een table-top spelen de inhoud en vaak de humor of de tragiek de eerste viool. Wanneer wij ons in het onderhavige geval het poesje wegdenken en op diezelfde plaats een ander object dat in het kader van bord, melkglas en ei thuis hoort, stellen, dan zou deze foto als een aardig en geslaagd stilleven gekenmerkt kunnen worden. Zoals de compositie thans is samengesteld, is het poesje de blikvanger, dus hoofdobject. Het is alsof het beestje tussen bord en glas door voorzichtig is komen aantippelen en nu enigszins verwonderd naar dat vreemde ronde voorwerp kijkt. Bord, glas, melk en ei liggen in de diagonaal AB, van links boven naar rechts beneden. Het tegenwicht wordt gevormd door de

De race

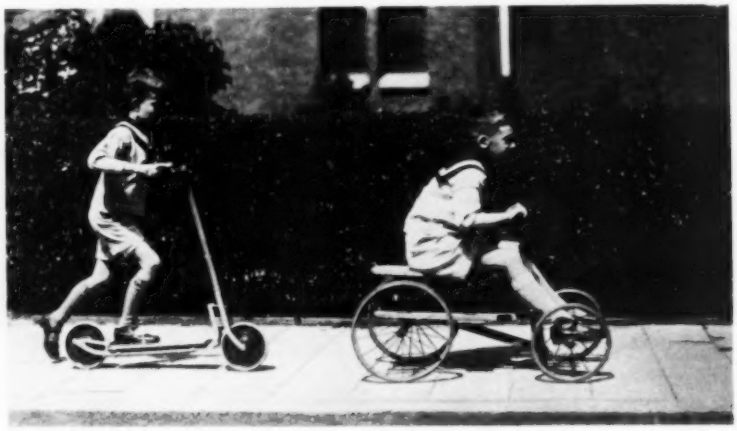

lijn CD, van rechts naar links, terwijl de blikrichting van het poesje naar het ei (zie EF) weer *in* het beeld voert. Het is die abstracte lijnwerking die de gehele compositie in evenwicht houdt. Uit de technische gegevens blijkt, dat uitsluitend van daglicht gebruik is gemaakt. Bij een diafragma f : 32 is 50 seconden belicht. De opname is gemaakt met een Rolleicord, met Proxar I. Ik heb alle waardering voor deze foto, zowel wat idee, compositie als techniek betreft.

De landschapwerker heeft een zwaardere taak. Hij is niet, als de stillevenman, vrij in zijn keuze van compositie en verlichting, hij moet het geval dat zich aan zijn oog voordoet aanvaarden en het beste er van maken. Al te vaak wordt niet voldoende rekening gehouden met de vraag of het gegeven fotogenisch is. Het menselijk oog heeft het vermogen „diepte" te zien en nu kan de bekoring soms juist gelegen zijn in die dieptewerking. Indien dit inderdaad de voornaamste aantrekkingskracht is, dan dient men zich allereerst de vraag te stellen of de afbeelding op een plat vlak niet in waarde zal verminderen. Bovendien zijn er nog vele andere associaties die hun invloed doen gelden. Bekijken we bijv. de foto „zwembad in de bergen". Ze is het bespreken ruimschoots waard door haar vele tekortkomingen, d.w.z. indien men haar uit artistiek oogpunt bekijkt. Uit herinnerings- of documentair oogpunt kan zij het best door de maker op de juiste waarde worden geschat. In gedachten zie ik echter de dieptewerking van het gegeven. Op de voorgrond de bomen en de huizen; op het tweede plan het zwembassin; op de achtergrond het terras met de boomgroepen. Die dieptewerking moet in werkelijkheid imponerend zijn geweest, maar zij verliest op de foto veel van haar betekenis. Een mistige atmosfeer, zoals wij in ons land zo vaak aantreffen, zou die dieptewerking ten goede zijn gekomen. De fotograaf had dit helaas niet voor het zeggen.

Uit artistiek oogpunt bezien, is de rechter boomstam te zwart en te zwaar. Hij heeft bij wijze van spreken kop noch staart. Zo stoort eveneens de witte lucht, ook al is ze in toonwaarde een ietsje donkerder dan het zwembassin, terwijl ook het helder witte dak op de voorgrond de concentratie op het bassin vermindert. Als vierde en voornaamste tekortkoming wijs ik op de dunne zwarte boomstengel die het beeld precies in het midden loodrecht middendoor snijdt. Voor twee van de vier fouten, nl. zware zwarte boomstam en lucht, is een remedie te vinden, t.w. afsnijden. De witheid van het dak zou op het positief te retoucheren zijn, doch de zwarte boomstengel kan niet weggewerkt worden. Wij hebben hier een prachtig voorbeeld hoe het in werkelijkheid de dieptewerking is geweest die de grootste aantrekkingskracht van het gegeven heeft uitgemaakt, terwijl, nu deze op de afdruk ontbreekt, veel van de bekoring verloren gaat. In dit geval kon dus eigenlijk een mistige atmosfeer niet gemist worden. Een op zichzelf weinig betekenend geval kan door een juiste contrastrijke verlichting bijv. met tegenlicht tot iets bijzonders verheven worden. Daarentegen kan een geval dat op zichzelf reeds bekoring bezit, met een contrastloze verlichting toch nog een goed resultaat geven.

De technische gegevens luiden als volgt: Voigtländer Avus. 6½ × 9 met rolfilmadapter; Gevaert Panchromosa 32°. Microdol ontw. 27° C, duur 9 min. Belichting 1/25. diafragma 18 - 10.30 v.m. Vergroting op Gevaert Prestona-Hard. ontwikkelaar Decrol 1 : 5.

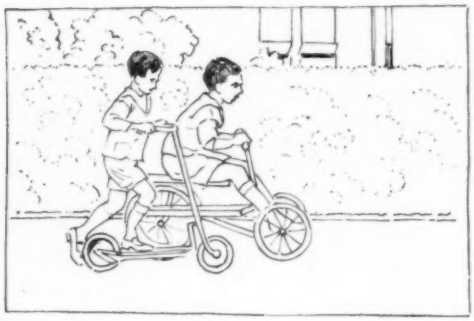

De, ik zou haast zeggen, duizelingwekkende vooruitgang der fotografische techniek t.w. toenemende lichtsterkte der objectieven, sluitersnelheden, gevoeligheid van het materiaal en..... vooral niet te onderschatten, de direct voor het gebruik gereed zijnde kleinbeeldcamera's, hebben de actie-foto's een steeds voornamere plaats doen veroveren. „Schuszbereit". Het is tegenwoordig wel iets anders dan in 1839, toen nog een belichting van 10 à 12 minuten in de volle zon vereist werd en er dus van een momentopneming nog geen sprake was. Actiefoto's vereisen van de fotograaf volkomen beheersing van zijn cameramechaniek, bliksemsnel handelen en de juiste kijk op het juiste ogenblik. Dit alles moet in minder dan seconden plaats vinden.

In „de race" komen actie en spanning wel tot hun recht.

H. G. Leijse, Rijswijk Z.H.

Voor het onweer
Foto van de maand

Vooral de stand der benen van de achterste jongen geeft de karakteristiek van het autopedden zeer goed weer. De afstand tussen de beide mededingers is echter te groot waardoor die spanning enigszins verminderd wordt en het verband minder spreekt.
Volgens onze schets zou de spanning vermeerderd zijn. Toch komt in het algemeen de vaart bij een zijwaartse verplaatsing ten opzichte van de camera nooit ten volle tot haar recht, evenmin als het recht op de camera toe komen. Alleen „in de bocht", waarbij vervoermiddel zowel als berijder een enigszins hellende stand innemen, wordt de suggestie van beweging volledig verkregen. Het is bij de voorstelling van de beweging zowel als bij die der dieptewerking noodzakelijk te accentueren; bij de beweging door de hellende richting, bij de dieptewerking door de plans en de atmosfeer.
Nu is actie een wijd begrip. De ogenblikksstand is ook actie, al is er van beweging soms niets merkbaar. Een gebaar van vreugde, van afgrijzen, een angstige blik, een terugdeinzende houding, zijn alle voorbeelden van actie, doch zonder beweging.
De foto van het kinderfiguurtje is in zekere zin ook actie. Het meisje staat op haar teentjes, misschien wipt ze op en neer en plotseling wordt haar aandacht getrokken door een geluid achter haar en zij kijkt om. Deze stand en houding duren misschien maar enkele seconden en dan gaat ze weer door, of ze draait zich om, gaat zitten en de actie is voorbij. Wij hebben hier ook een voorbeeld van een natuurlijke achtergrond. Schoorsteen met pendule, enig lijstwerk, net genoeg om de achtergrond niet te doods en niet zovele en in het oog springende details om hem onrustig te maken. Het is jammer, dat het hoofdmotief (kinderfiguurtje en stoel) te onscherp is.

De foto van de maand is „voor het onweer". Het is geen nieuw gegeven, maar het is èn compositioneel èn technisch onberispelijk. Een prachtige, echt Hollandse wolkenformatie die de fotograaf als het ware in de schoot geworpen werd. Aan de vorm en lichtverdeling kan hij dus geen verdienste ontlenen, wel aan zijn fotografische techniek om deze volledig in negatief en positief materiaal uit te buiten. Een uitstekend voorbeeld van een lange toonschaal. Dat de wolken hoofdzaak zijn, zal ieder duidelijk zijn, zowel door de in de compositie toegemeten oppervlakte als door de hoogste lichten. Het land met de korenschoven wordt als geheel tot het tweede plan teruggebracht en vormt de basis van het geheel. Gelukkig zijn de lichtpartijen op de korenschoven niet te hel. Zou dat wel het geval zijn geweest dan zou men in twijfel verkeren of de korenschoven dan wel de wolken als hoofdmotief bedoeld zijn. De donkere voorgrond sluit het geheel uitnemend af. Proficiat!

J. J. Hens

H. Rietveld, Heemstede *Lage luchten*

Deze foto zou de vele amateurs een hart onder de riem kunnen steken, die verzuchten, dat zij zo gaarne eens een landschapje willen maken doch nooit iets geschiktst kunnen vinden. Is dit niet heerlijk, in zijn vertellen van frisse lucht, ruimte en licht? Dat zijn toch eigenlijk de elementen, die ons bijblijven na een pittige wandeling. Let eens op, hier is niets dromerig benaderd, het is pure, welhaast documenterende fotografie, en daarin zit juist de grote suggestieve kracht. Het is nergens.... verwaterd. Het is fris gebleven, en pittig. Zoals het ook was.

H. Volker, Vlissingen

Distel

Ie Prijs Gevorderden
Wedstrijd Vrije Onderwerpen

Het is jammer, dat elke reproductie zoveel verloren doet gaan van de prachtige plastiek, die een foto soms — en ook in dit geval — geven kan. Ziehier een haast table-top achtige close-up uit de natuur. Daaraan lopen velen onzer voorbij, zonder de schoonheid zelfs op te merken. Denk eens aan het boek Schönheit am Wege, wanneer U weer eens moedeloos langs de wegen dwaalt, omdat er geen onderwerpen zijn, en elke grashalm, en vrijwel elke uitgebloeide paardebloem, U een subliem gegeven wil bieden voor een decoratieve vlakvulling.

621.385

HET ZELF BOUWEN VAN EEN ELECTRONISCH FLITSAPPARAAT

★

Aanvankelijk hebben wij op deze plaats van de artikelenserie een rijk verhaal geprojecteerd gehad van iemand die een schema koos uit buitenlandse bladen. U krijgt het later nog, want het is zeer leerzaam. Dat schema, gekozen uit in totaal een vijftal, in diverse Engelse en Amerikaanse tijdschriften gepubliceerd, leek hem en ons toen het meest logische, in dump-artikelen-arme-Nederland het beste te verwezenlijken, en het minst gevaarlijke. Hij bouwde het na, samen met een hoogspanningsspecialist van een groot electriciteitsbedrijf, en hij ging er bijna aan dood. Zij veranderden de opstelling en verkregen ten slotte een apparaat, dat een bijzonder mooie lichthoeveelheid haalt uit een electronische flitslamp van Philips, waarmee hij fantastisch goede bedrijfsfoto's heeft verkregen, die zich kenmerken door een prachtig met licht gevulde grote ruimte en een gestoken scherpte, tot bij de snelste bewegingen toe, en men zou dus zeggen dat hij zijn leven niet tevergeefs gewaagd heeft. Maar nu komt het. Hij bouwt nu samen met twee anderen de zaak over. Men heeft geleerd. Op de raarste ogenblikken staat ergens spanning op, en soms weigert de zaak. Daarom plaatsen wij dit schema nu nog niet. We geven straks liever het verbeterde, als dat safe blijkt. Liever geven we thans, in dit stadium, een goed schema, dat in de praktijk zijn waarde en betrouwbaarheid bewezen heeft. Te velen zitten er op te popelen, gezien onze correspondentie. Daarna komen we dan nog terug op mogelijkheden voor varianten, en vooral op klein volume, lagere bouwkosten en lichter gewicht.

Het thans te beschrijven apparaat behoort tot het type dat men zowel met netvoeding als met (telkens 's nachts weer op te laden) accu gebruiken kan. Het is in zijn omvang en gewicht van dien aard, dat het transportabel is, maar niet zo licht, dat men het aan een riem om de schouder kan slingeren, om er mee over straat te draven. Dat zou al spoedig bitter tegenvallen. De schemasleutel toont reeds, dat het geheel gebouwd kan worden met hier te lande normaal verkrijgbare onderdelen. Gegevens van Philips flitsbuizen zijn eveneens vermeld.

De mensen die dit schema ontwierpen hebben deze gegevens slechts met de grootste aarzeling voor publicatie vrij gegeven, niet omdat het niet zou deugen, maar omdat men misschien lichtvaardig tot de bouw zou willen besluiten met alle gevolgen van dien. Laten wij niet de verkeerde indruk maken, dat wij bange haasjes zouden zijn en ons tot deze helaas volstrekt ware mededeling beperken: onlangs is in Engeland de vijfde fotograaf doodgeslagen door zijn zelfgebouwd electronisch flitsapparaat. *U bent nu gewaarschuwd.*

Dit is geen kinderspeelgoed, en ook geen kost voor iemand die wel eens een radio in elkaar gezet heeft. U *moet* een deskundige in de arm nemen, iemand die weet wat isolatie is, die weet wat hoge spanningen betekenen, en die beseft, waar een vonkoverslag kan optreden. Hij moet weten welk materiaal verliesarm is, en dus hoogwaardig isolerend. Hij moet weten wat vocht in dit geval doen kan, kortom, hij moet deskundig zijn. Zo iemand is te vinden, en aangezien dit karweitje weer eens iets anders is, zal hij zich er met plezier in verdiepen.

Bekijk dus de nu volgende beschrijving eens, en bespreek die met de uitverkorene. Ga nog niet over tot de bouw, voor u het verhaal hebt gelezen van de man, wiens vrouw dank zij het voortdurende knallen en bliksemen bij de beproeving — in meer dan één opzicht — nu shockproof is geworden. Hij geeft u waardevolle tips over isolatie e.d.. Daarom is welbewust de beschrijving dit keer droog en dor gehouden, nl. puur technisch. Dan snapt alleen de deskundige hem geheel, en begint men er niet onbezonnen zelf aan.

Het schema volgt de tot nu toe klassieke weg.

ALGEMENE BESCHRIJVING

Het apparaat bestaat uit het voedingsgedeelte A, de ontsteekinrichting B en de eigenlijke flitsbuis C.

Door het voedingsapparaat wordt de buffercondensator C 1 opgeladen tot een spanning van + 3000 Volt, de condensator C 2 via de spanningsdeler R 1 tot een spanning van + 400 Volt en de condensator C 3 door een aparte gelijkrichter tot — 20 Volt ten opzichte van de algemene of aarde.

De spanning van C 1 wordt direct toegevoerd aan de anode en kathode van de flitsbuis. De positieve zijde van C 2 wordt verbonden met de anode van de gastriode EC 50 en de kathode van deze buis gaat via de primaire van de ontstekingstransformator naar de negatieve zijde van C 2. De secundaire van de ontstekingstransformator ligt met een zijde aan de anode en met de andere zijde aan de hulpanode van de flitsbuis.

Het rooster van de EC 50 wordt via twee in serie geschakelde weerstanden van 10.000 Ohm en 1000 Ohm aangesloten aan de negatieve spanning van de condensator C 3. Door deze negatieve spanning is de buis EC 50 afgeknepen, zodat bij 400 Volt anodespanning geen stroom door de buis kan lopen. Door het indrukken van de drukknop D wordt het rooster plotseling met de kathode verbonden, waardoor de buis EC 50 doorslaat met het gevolg, dat in de secundaire van de ontstekingstransformator een zeer hoge spanning geinduceerd wordt, die doorslag in de flitsbuis ten gevolge heeft. Na iedere ontsteking moeten de condensatoren C 1 en C 2 weer worden opgeladen. De oplaadtijd is ongeveer 7 sec. Op de sluitercontacten komt een ongevaarlijke spanning van 20 Volt terwijl de schakelstroom zeer laag is.

HET VOEDINGSGEDEELTE A

Dit gedeelte bestaat uit de transformator T 1, de hoogspanningsgelijkrichter G 1, de seleengelijkrichtercellen G 2, de accu a en de triller Tr..

De transformator is opgebouwd uit een gelamelleerde kern met een doorsnede van 15 × 33 mm. Op het ene been zijn de laagspanningswikkelingen S 1 t/m S 7, op het andere been de hoogspanningswikkelingen S 8 en S 9 aangebracht. De primaire heeft

twee wikkelingen S 1 en S 2 voor aansluiting op 110 of 220 Volt, wat ingesteld kan worden met steker c. Voor beveiliging is een zekering van 350 mA ingebouwd. Het aantal wikkelingen per spoel vindt men in de schemasleutel.

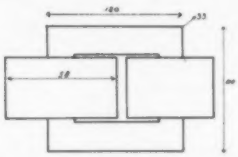

De wikkelingen S 3 — S 4 — S 5 — en S 6 worden gebruikt voor de voeding van de gelijkrichter g 2, terwijl S 4 en S 5 tevens gebruikt worden voor aansluiting van de triller Tr, die de gelijkspanning van de accu omzet in wisselspanning.
De wikkeling S 7 dient voor de voeding van de gloeidraad van de EC 50. Deze wikkeling moet goed geisoleerd worden aangebracht voor de hoge, kortstondige piekspanningen, welke optreden in de primaire van de ontstekingstransformator T 2. De wikkelingen S 8 en S 9 leveren de hoogspanning van 3000 Volt. De isolatie ten opzichte van de kern en de eerste spoel, moet voor minstens 6000 Volt berekend zijn. Eerst wordt S 8 gewikkeld en daarna S 9. Om het intreden van vocht tegen te gaan, is de hele transformator gedompeld in kokende isolatielak en daarna in een oven gedroogd.
De gelijkrichter G 1 is een enkelfasige diode van Philips. De DCG 4/1000. De gloeidraadspanning is 2½ Volt en de gloeistroom 4,8 Amp.. De maximale anodespanning is 10.000 Volt. De normale anodestroom 0,25 Amp.. Om de buis tegen te grote stromen te beveiligen, is een weerstand in serie opgenomen van 12.500 Ohm. Deze weerstand is opgebouwd uit 5 koolweerstanden R 3 t/m R 7 van 2500 Ohm 1 Watt. Hiermede wordt bereikt, dat de spanning over de uiteinden niet meer dan 600 Volt bedraagt De afstand tussen de uiteinden van een weerstand is 29 mm, zodat de spanning per cm lengte maximaal gelijk wordt aan $\frac{600}{29} \times 10 = 207$ Volt. De gelijkrichter G 2 is opgebouwd uit 2 seleencellen, welke bij 20 Volt een stroom kunnen leveren van ½ Amp.. De schakeling is dubbelfasig uitgevoerd om de rimpelspanning op C 3 klein te houden. Ter beveiliging van de cellen tegen te grote laadstromen van C 3 is een weerstand van 1000 Ohm opgenomen. C 3 is een droge electrolytische condensator van 25 µf 50 Volt.
De triller Tr is het Philips type 7946/07. De spoel wordt rechtstreeks op de accu aangesloten en neemt een stroom op van 150 mA. Beurtelings wordt of S 4 of S 5 aan de min accu gelegd waardoor een wisselstroom in de transformator ontstaat. De plus van de accu ligt aan de algemene.
Een vierpolige schakelaar B zorgt voor netbedrijf of voor accubedrijf. Een tweepolige schakelaar A voor laden of ontladen van de accu.

DE ONTSTEKINGSINRICHTING B

De condensator C 1 is een papiercondensator van Philips van 16 µf 2500 Volt. De afmetingen zijn lengte 14 cm, breedte 12 cm en hoogte 25 cm. Parallel hieraan is een hoog ohmige potentiometer geschakeld voor de spanningsindicator M en voor oplading van de ontstekingscondensator C 2. De potentiometer is opgebouwd uit 6 weerstanden, waardoor de spanning over één weerstand niet hoger wordt dan $\frac{3000}{12{,}48} \times 2{,}7 = 650$ Volt. De condensator C 2 wordt opgeladen tot een spanning van $\frac{3000}{12{,}48} \times 1{,}68 = 400$ Volt. De relaisbuis EC 50 is een gasgevulde triode voor een maximale spanning van 1500 Volt. De anode is verbonden met de positieve zijde van C 2. In de kathodeleiding is opgenomen de primaire van de ontstekingstransformator T 2. Door de plotselinge doorslag van de buis komt over de spoel in de kathodeleiding een piekspanning te staan, die gemakkelijk groter kan zijn dan de maximaal toelaatbare spanning tussen kathode en gloeidraad van de buis.
Daarom wordt de gloeidraad aan één zijde met de kathode verbonden en de wikkeling S 7 tegen deze spanning geisoleerd. Deze piekspanning komt nu tevens als negatieve impuls tussen rooster en kathode, waardoor een nieuwe doorslag van de buis zeker niet meer mogelijk is.
In de roosterleiding is een weerstand R 15 opgenomen, als beveiliging tegen te grote roosterstromen. De condensator C 4 dient om eventuele inductiespanningen van het rooster te houden zodat door invloeden van buiten af geen doorslag kan optreden. De negatieve spanning van C 3 wordt via een weerstand R 14 aan het rooster toegevoerd. Bij sluiting van de drukknop D wordt de spanning van C 1 over deze weerstand kortgesloten. Hierdoor is bereikt, dat: 1) de schakelstroom over de contacten van D zeer klein is nl. $\frac{20 \text{ V}}{10.000 \text{ Ohm}} = 2$ mA; 2) de condensator C 3 nu niet ontladen, dus ook niet opnieuw opgeladen hoeft te worden; 3) en tevens belangrijkste, de schakeltijd voor de buis EC 50 onafhankelijk is geworden van de kringelementen.
Na iedere ontsteking moeten de condensatoren C 1 en C 2 weer worden opgeladen. Voor C 1 gebeurt dit automatisch, daar deze permanent met de gelijkrichter is verbonden. C 2 blijft echter ontladen, zo lang de drukknop D of het cameracontact gesloten blijft, tengevolge van de kleine inwendige weerstand van de buis. Hierdoor is een ongewilde ontsteking uitgesloten.

DE FLITSBUIS C

Deze is in een hardpapieren buis ingebouwd tezamen met de transformator T 2, drukknop D en de steker voor het snoer naar de camera. De flitsbuis is een Philips type PF 911 P. Voor een maximale spanning van 2500 Volt. Voorschrift is om de secundaire van de ontstekingstransformator aan de anode aan te sluiten daar anders reeds bij een spanning van ca 1500 Volt tussen anode en kathode doorslag optreedt. Daarom moet nu de primaire spoel voor minstens 6000 Volt statische spanning en 20.000 Volt piekspanning geisoleerd zijn t.o.v. de secundaire. Het aantal primaire wikkelingen is 250, de verhouding 1 : 30. Dit aantal primaire windingen is zo laag genomen, om de zelfinductie laag te houden, waardoor de aanlooptijd wordt bepaald. Deze is thans kleiner dan 0,001 sec. Dit is een gunstige omstandigheid daar de schakeling nu voor ieder apparaat is aan te passen. We kunnen deze tijd nl. gemakkelijk groter maken door een RC filter op te nemen in de roosterkring van de EC 50, waarvan de RC tijd met de voorgeschreven cameratijd overeenkomt. Zo'n filter bezit een veel grotere constantheid dan een relais.

Wij hebben hier dus te doen met een apparaat, dat „tijdloos" opflitst na een druk op de knop, nl. zijn licht levert in minder dan 0,001 seconde nadat het contact D gesloten is, of het sluitercontact in de camera zulks doet. Vele sluiters hebben thans zulk een contact, dat gemaakt wordt, als de sluiter juist open staat. Vele pseudo-gesynchroniseerde sluiters echter nemen het zo nauw niet. Zij werden verwezenlijkt om er normale flitslampen synchroon mee te doen opflitsen, en aangezien die een aanlooptijd hebben, en eigenlijk dus vóórontsteking behoeven, heeft men in die sluiters het contact — hoewel altijd nog veel te laat — zoveel doenlijk vervroegd. Het wordt gemaakt als de sluiterbladen gaan openen. Daar de gemiddelde sluiter 5 msec behoeft om geheel te openen, is dus de electronische flits een 3 à 4 msec te vroeg, en werkt men met een slechts gedeeltelijk geopende, dus diafragmerende sluiter.
De beschrijving geeft reeds aan, dat men een verdere vertraging

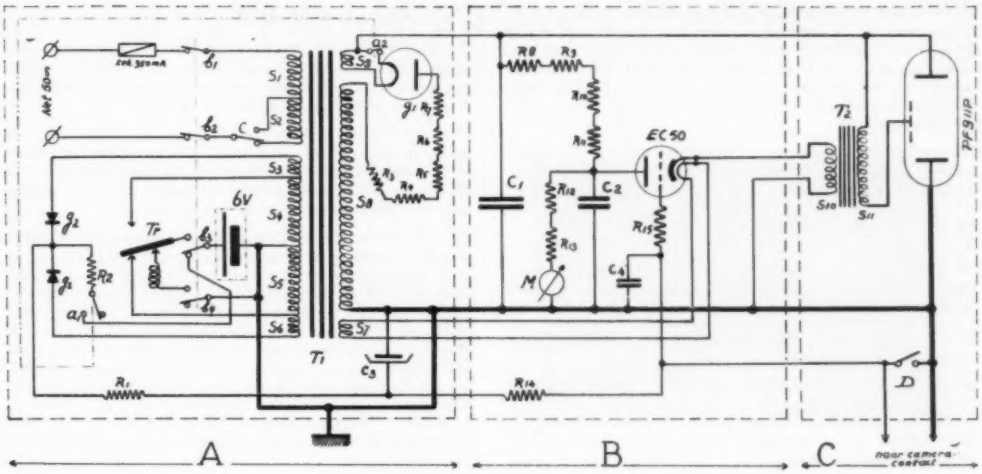

Schema electronisch flitsapparaat met relaisbuis.

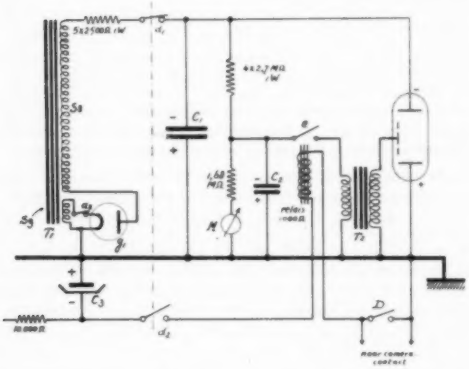

Schema electr. flitsapparaat met mechanisch relais. Het niet getekende gedeelte is gelijk aan dat met de relaisbuis.

SCHEMASLEUTEL

Weerstanden

R 1 = 1000 Ohm 1 Watt
R 2 = 30 Ohm 5 Watt
R 3 = R 4 = R 5 = R 6 = R 7 = 2500 Ohm 1 Watt
R 8 = R 9 = R 10 = R 11 = 2,7 M Ohm 1 Watt
R 12 = 1 M Ohm 1 Watt
R 13 = 0,68 M Ohm 1 Watt
R 14 = 10.000 Ohm 1 Watt
R 15 = 1000 Ohm 1 Watt

Condensatoren

C 1 = papiercondensator 16 µf 2500 Volt
C 2 = papiercondensator 1 µf 1000 Volt
C 3 = droge electrolytische condensator 25 µf 50 Volt
C 4 = rolblok condensator 0,1 µf 250 Volt.

Meter M is een klein profiel meter van 60 mm Ø met een bereik van 500 µAmp.

Transformator T 1
S 1 = 875 w Ø 0,2 mm emaille
S 2 = 875 w Ø 0,2 mm emaille
S 3 = 110 w Ø 0,3 mm emaille
S 4 = 36 w Ø 1 mm 2 × katoen
S 5 = 36 w Ø 1 mm 2 × katoen
S 6 = 110 w Ø 0,3 mm emaille
S 7 = 52 w Ø 1 mm 2 × katoen
S 8 = 17600 w Ø 0,1 mm emaille
S 9 = 25 w Ø 2 mm 2 × katoen

Transformator T 2
S 10 = 250 w Ø 0,2 mm emaille
S 11 = 7500 w Ø 0,06 mm emaille

Gelijkrichters
g 1 = DCG 4/1000
g 2 = seleen gelijkr. ½ Amp. 20 V.

Flitsbuis PF 9 11 P

Buiten de buis PF 9 11 P heeft Philips de buizen PF 9 10 P en PF 9 12 P. De gegevens zijn:

Type	PF 9 10 P	PF 9 11 P	PF 9 12 P	
norm. anode spanning	2000 V	2250 V	2000 V	
min. anode spanning	1500 V	2000 V	1500 V	
max. anode spanning	2500 V	2500 V	2700 V	
ontsteekimpuls ca	10 kV	10 kV	10 kV	
max. energie per flits	200 Wsec	100 Wsec	100 Wsec	200 Wsec
max. cap. v. d. condensator	100 µf bij 2000 Volt	32 µf bij 2500 Volt	50 µf bij 2000 Volt	100 µf bij
max. aant. flitsen p. minuut	4	6	6	4
levensduur, aant. flitsen ca	10.000	10.000	10.000	10.000
tot. lichth. p. fl. in lm sec	8000	3400	3500	8000
max. lichtstroom lm	23.10⁶	24.10⁶	19.10⁶	23.10⁶
50 % flitsduur in µsec	270	125	180	270
lengte in mm	max. 100	115	110	
doorsnede in mm	30	30	30	

het beste kan verwezenlijken door een RC filter in de roosterkring van de EC 50. De werking daarvan is betrouwbaarder dan die met een mechanisch relais, en dat geldt evenzeer, als men alleen een prima synchronizer heeft, die toelaat, dat men 1/500 sec pikt uit de piek van een gewone Photoflux flitslamp. Een dergelijke synchronizer sluit nl. het contact ± 22 msec voordat de sluiter opengaat.

Niettemin geven we hier ook nog een schema voor een mechanisch relais, waarmee dus de relaisbuis EC 50 komt te vervallen, inclusief de wikkeling S 7 op T 1.

BESCHRIJVING SCHEMA MET MECHANISCH RELAIS

In dit schema is de relaisbuis vervangen door een mechanisch contact e. Dit contact is voor een isolatie van 1000 Volt opgesteld op een magnetisch circuit. De spoelweerstand is 1000 Ω waardoor de schakelstroom door de drukknop D gelijk wordt aan $\frac{20}{1000}$ = 20 mA. Een nadeel is de grote zelfinductie van de spoel tengevolge van het ijzeren circuit; hierdoor en door de tamelijk grote afstand van de contacten e is de schakeltijd veel langer terwijl deze door de mechanische beweging onzeker wordt.
In dit schema is nog opgenomen de schakelaar d met contacten d 1 in de hoogspanningsleiding en d 2 in de laagspanningsleiding. Dit is gedaan om tijdens de ontlading van C 1 geen stroom uit de gelijkrichter te trekken. Immers als d 1 in staat en dus C 1 wordt geladen staat d 2 open waardoor indrukken van D geen effect heeft. Noodzakelijk is dit echter niet bij een weerstand van 12.500 Ω en het nadeel is dat C 1 door de hoog ohmige weerstand tamelijk snel wordt ontladen.
De werking is dus als volgt: door indrukken van D wordt de condensator C 3 gedeeltelijk ontladen over het relais waardoor e sluit. C 2 wordt snel ontladen door T 2 en geeft hierover de vereiste impuls van 10 kV voor ontsteking van de flitsbuis. Het vermogen is evenals bij het eerste schema $\frac{1}{2}$ CV² = $\frac{1}{2}$.16.10⁶.9.10⁶ = 72 Wsec. De aanlooptijd is na de laatste veranderingen ongeveer 1/20 sec.

Two minutes-Minnie

De Land-camera, bij ons alleen bekend-van-plaatjes, maar op de Photokina 1951 niet alleen te zien maar ook te koop, zoals in diverse Duitse fotozaken, heeft een soort zusje gekregen. Nu zijn we er niet zo rouwig om, dat de een-minuut-prentenkast van Land hier niet wordt geimporteerd, want het blijft naar onze — misschien te serieuze — mening een object, waaraan alleen de kermisfotograaf blijvend plezier beleeft. Maar ter zake. Minnie dan, bewandelt nieuwe paden, hoewel geen ongebaande. Beeldformaat: 10 × 12½ cm. De plaat is telkens weer opnieuw te gebruiken, want als hij niet bevalt veegt men hem eenvoudig weer schoon, bij daglicht. Er is ook geen donkerekamer meer nodig. De plaat wordt nl. in het achterste deel van de camera electrisch geladen en daarmee lichtgevoelig. Hij is geprepareerd met een seleniumlaagje. Overal waar licht valt, vindt een evenredige ontlading plaats, het latente beeld is dus van puur electrostatische aard.
Nog steeds in donker en in de camera wordt na de belichting poeder over de plaat gestoven. Waar lading aanwezig is blijft dat hangen. Deze plaat wordt in contact gebracht met een kleverig papier (bijv. caoutchoucsolutie), dat het poeder overneemt. Het papier kan desnoods nog worden afgelakt. Klaar. Tijd: 2 minuten en geen gemors met watertjes. Dit is geen verlate Aprilmop, maar een eerste toepassing der Xerografie.

IN ENKELE REGELS

De firma *P. Weise te Enschede* herdacht op 1 Juni het 50-jarig bestaan. Ook op deze plaats hiermede onze hartelijke gelukwensen; ook in de toekomst zal deze zaak zonder twijfel haar belangrijke plaats in Twente blijven innemen.

De firma *Meylink* te Rotterdam deelde ons mede, binnenkort de eerste exemplaren van de *Kissling Blitz* te zullen ontvangen. Wij komen daarop nog terug, want ook hier te lande zal de electrisch-synchroon te ontsteken flitspoeder-patroon wel grote belangstelling ontmoeten, ook al door de lage prijs.

Pim van Os N.F.K. heeft in De Vrije Academie in Den Haag een tentoonstelling van *experimenteel fotografisch werk*.
Deze tentoonstelling, die in de dag- en weekbladpers buitengewoon goede besprekingen kreeg van vooraanstaande kunstcritici, is nog geopend tot 20 Juni (dagelijks van 10—5 uur, 's Zondags van 1—5 uur). Wij kunnen allen, die het ernstig met de fotografie menen, aanraden dit te gaan zien; er is hier sprake van een uitdrukkelijk nieuwe fotografische vormgeving. Pim van Os verwierf de hoogste onderscheiding (gouden medaille) en het erelidmaatschap van de Unione Fotografica met dit werk op de internationale tentoonstelling te Milaan in April jl.. Dit is een zeer bijzondere onderscheiding, waarmee wij van Os gaarne van harte gelukwensen.

Bij de uitgeverij Gebroeders Zomer & Keuning zal ter gelegenheid van de a.s. 40e verjaardag van *Z.K.H. Prins Bernhard* een boek verschijnen over het leven en werk van de Prins van zijn jeugd af tot nu toe. Het zal geillustreerd zijn met een aantal nog onbekende foto's uit het particuliere bezit van de Prins.

Van de *Baarnse Fotoclub* kwam een convocatie op ons bureau dwarrelen. Dat gebeurt vaker, maar in dit geval was de excursie zo verrassend origineel in elkaar gezet met opdrachten, dat we elke amateurvereniging die iets aantrekkelijks zoekt om zijn leden letterlijk mee te krijgen, kunnen aanraden, eens aan de Baarnse secretaris te vragen hoe dat in elkaar heeft gezeten.

In September van dit jaar zal in *Cannes* voor de vierde keer het *Internationale Amateur Filmfestival* worden gehouden. Mededinging staat open voor alle amateur-filmers, formaten: 8, 9,5 of 16 mm, zwart-wit of kleur, stom, of met geluidsband, gramofoonplaten, tape of draad. Er zijn vele prijzen. Zij die hebben ingeschreven genieten, met hun familie, reductie op reis en verblijf. Een voorselectie van de ingezonden films is noodzakelijk, deze sluit op 10 Augustus. Nadere inlichtingen en formulieren: Secrétaire-Général R. Chaynes, 20, Boulevard de Lorraine, Cannes (A-M), France.

De *Rijksuniversiteit te Utrecht* zal deze zomer haar *63ste lustrum* vieren, waaraan een fotoprijsvraag wordt verbonden, die voor een ieder open zal staan. Wij vertrouwen hierover nog nadere mededelingen te kunnen doen. Onderwerp: de lustrumviering in al haar facetten.

Gestolen camera's

Zaterdag 26 Mei j.l. is uit een vitrine in de winkel van Foto- en Kinohandel Capi, Kalverstraat 115 te Amsterdam een Leica IIIF ontvreemd.
De nummers van de ontvreemde camera zijn: camera no 546239; lens Elmar 1 : 3.5/5 cm no 830932.
Verzocht wordt bij aanbieding de politie of fotohandel Capi te waarschuwen.

Gestolen in de nacht van Zaterdag 2 op Zondag 3 Juni j.l. te Apeldoorn: 1 Ciroflex camera 6 × 6 no 48264, lens Wollensack 3,5 en 1 Brownie (box) Six 20.
Gaarne bij aanbieding bericht aan mevr. Mulder, Deventerstraat 86 te Apeldoorn, tel. 5337, of aan de politie aldaar.

MATERIAALEIGENSCHAPPEN

771.533

(Publicatie van de Stichting voor fotografisch onderzoek en voorlichting, Jan van Nassaustraat 100, 's-Gravenhage)

★

Het fotografische beeld is opgebouwd uit kleine deeltjes zuiver zilver, die door hun structuur het licht absorberen en dus zwart zijn.

Deze deeltjes, waarvan de oorspronkelijke grootte ligt tussen circa 0,0005 en 0,003 mm en die in een dunne laag gelatine zijn ingebet, zijn noch in het negatiefbeeld, noch in het positiefbeeld zichtbaar. Op zichzelf zijn zij zelfs bij vergroting van het negatief van enige tientallen malen ook nog niet zichtbaar. Doch bij de ontwikkeling van het oorspronkelijke halogeenzilverkristal gaan de zilverpartikeltjes in min of meer sterke mate samenklompen. Daardoor ontstaan grote partikels, die wèl in de vergroting min of meer duidelijk zichtbaar zijn indien het negatief bijv. 10 of 15 maal wordt vergroot (fig. 6). Onder bepaalde omstandigheden kunnen ook kleinere partikels een grove structuur in het vergrote beeld veroorzaken en wel indien de verdeling van de zilverkorrels in de emulsielaag erg onregelmatig is en naast plaatsen met een opeenhoping van zilverkorrels zich plaatsen met een gering aantal zilverkorrels bevinden. Uit omvangrijke onderzoekingen door de Stichting verricht, is echter wel gebleken, dat deze laatste toestand bij de huidige materialen nauwelijks meer voorkomt. Dientengevolge is de gekorreldheid van de emulsie op enkele hoge uitzonderingen na slechts afhankelijk van de gemiddelde grootte van de in de laag aanwezige ontwikkelde zilverkorrels of samenklompingen daarvan.

De gebruikelijke laboratoriummethoden voor het bepalen van de gemiddelde korrelgrootte en het daarvan afhankelijke gekorreldheidseffect zijn veelal zeer omslachtig en geven de leek geen inzicht in de resultaten. De bepaling van de gemiddelde grootte kan vrij nauwkeurig en snel door vergelijking met geschikte standaards en z.g. korrelstandaards worden verricht. Deze standaards zijn zo genummerd dat elke volgende een gemiddelde zilverkorrel bevat, die juist waarneembaar groter is dan de voorgaande. Op deze wijze is een serie ontstaan van 1 (bij 400-malige vergroting juist waarneembare zilverkorrels) tot 16 (korrelgrootte van snelle gewone emulsies). Korrelgemiddelden met hogere waarde dan standaard 16 aangeeft kunnen voorkomen.

De sterkte van het gekorrelde voorkomen van grijze vlakken in vergrotingen hangt echter niet alleen af van de structuur van het negatief, maar tevens van het papieroppervlak (grof papier bijv. doet de gekorreldheid minder sterk naar voren komen), de gradatie van het gebruikte papier (hoe harder gradatie, hoe sterker de gekorreldheid), de grijstint van het vlak (vlakken met een midden grijstint doen de gekorreldheid het sterkst optreden), de afbeeldingsscherpte van het gebruikte

Fig. 6

vergrotingsobjectief en de objectiefopening (hoe geringer de afbeeldingsscherpte, hoe geringer de gekorreldheid).

Bezitten wij een negatief met een bepaalde gekorreldheidswaarde bijv. 12 en is de gradatie van dit negatief zo zacht dat op hardwerkend papier moet worden vergroot, dan zal een krachtig negatief met dezelfde gekorreldheidswaarde van 12 dat op zachtwerkend papier moet worden vergroot een veel geringer korrelstructuur in de vergroting te zien geven. Bij gebruik van een scherp tekenend vergrotingsobjectief en glanzend papier is het gekorreldheidseffect in de vergroting in het laatstgenoemde geval gelijk aan dat wanneer een zacht negatief met een gekorreldheidswaarde van 6 op hardwerkend papier wordt vergroot.

Dit verschil is zo groot dat het meestal beter is een negatief zo krachtig te ontwikkelen dat dit op normaal of zacht papier moet worden vergroot, mits de gebruikte ontwikkelaar bij een verlengde ontwikkeltijd de gemiddelde korrelgrootte niet onevenredig sterker doet toenemen dan het contrast. Vooral bij sommige oppervlakte-ontwikkelaars is dit het geval.

Ook moeten wij een van nature zachtwerkend negatiefmateriaal niet door overmatig lange of krachtige ontwikkeling tot het hoogst mogelijke contrast trachten te forceren.

De door de Stichting gevolgde methode voor het aangeven van de gekorreldheid van negatiefemulsies heeft het voordeel dat het gekorreldheidseffect in beeld kan worden vastgelegd en dat van het effect voor uiteenlopende gevallen reeds van tevoren een goede voorstelling kan worden verkregen. Helaas moet door druktechnische moeilijkheden een reproductie van de gekorreldheidsstandaards hier achterwege worden gelaten. Bij voldoende deelneming overweegt de Stichting deze standaards als originele foto's beschikbaar te stellen.

Secretaris, C. J. TIRION

ONDERZOEK VAN ADOX PAN KLEINBEELDFILMS

★

Van de firma Meylink, welke de producten van de Dr. C. Schleussner Fotowerke importeert, werden nieuwe Adox kleinbeeldfilms ter beproeving ontvangen, t.w. Adox KB 17 P en Adox KB 21 P. Beide zijn orthopanchromatisch; de eerste (in rode verpakking) heeft een algemene gevoeligheid van 17/10 Din, de tweede (in groene verpakking) heeft een gevoeligheid van 21/10 Din.

Bij de gezonden films was door de importeur een soort „aanbevelingsbrief" gevoegd, waarin de vele voortreffelijke eigenschappen van deze films worden opgesomd, het geheel in zodanige bewoordingen vervat, dat de indruk kan ontstaan, alsof we hier met materiaal van zeer bijzondere, nieuwe kwaliteiten te doen zouden krijgen, dat het tot nu toe bekende ver achter zich zou laten. Uitdrukkingen als: „tot nu toe ongeëvenaarde fijne korrel", „enorm scheidend vermogen", „zowel bij dag- als kunstlicht een volkomen juiste kleurweergave ook zonder gebruik van filters" mogen dan de leek kunnen imponeren, tegen kritisch en objectief onderzoek blijken ze dan meestal niet bestand. Principieel kan geen enkel materiaal zowel bij daglicht als bij kunstlicht een volkomen juiste kleurweergave geven en daarop maken ook deze films geen uitzondering.

In grote trekken komt de kleurweergave overeen met die van de reeds vroeger besproken Adox Pan rolfilm van 18/10 Din (zie FOTO nr 5, 1950, 371—372). Met de Agfa kleurenkaart werden de volgende uitkomsten verkregen:

Adox Pan KB 17/10 Din:

	Rood	Geel	Groen	Blauw
Daglicht	60	55	50	180
met Agfa geel filter no 1	70	80	80	120
met Agfa geel filter no 3	75	100	90	100
met Rolleiflex groen filter	70	90	90	100
Kunstlicht (gloeilampen)	75	80	65	120

Adox Pan KB 21/10 Din:

	Rood	Geel	Groen	Blauw
Daglicht	50	60	55	180
met Agfa geel filter no 1	60	80	80	120
met Agfa geel filter no 3	70	90	90	100
met Rolleiflex groen filter	60	90	90	100
met Wratten groen filter	50	80	70	100
Kunstlicht (gloeilampen)	70	80	70	120
met blauw „daglichtfilter"	60	70	70	140

Uit deze cijfers blijkt, dat we met behoorlijke orthopanchromatische emulsies te doen hebben, maar dat van *volkomen* juiste kleurweergave „zelfs zonder filters" geen sprake is, zelfs niet met filters. Zo iets is ook haast niet te verwachten. Met het gele filter no 3 wordt een redelijke kleurweergave bereikt, maar deze zou nog wel voor verdere verbetering vatbaar zijn. De vertragingsfactor van het genoemde filter bedraagt voor beide films 3 x.

De gradatiecurve heeft na ontwikkelen in Kodak D-25 een mooi recht verloop, met een bruikbare belichtingsomvang van ca 1 : 2600 (bij beide films vrijwel gelijk). Als normale ontwikkeltijd in D-25 kan 18 minuten worden aangenomen onder voortdurende beweging, bij 25° C. In Kodak D-76 is de ontwikkeltijd 8—10 minuten (in beide gevallen voor het bereiken van γ ca 0,8). Merkwaardig is, dat de voor het bereiken van hetzelfde gamma vereiste ontwikkeltijden voor beide films vrijwel gelijk zijn; over het algemeen vereisen immers hooggevoelige films een langere ontwikkeltijd dan die van lagere algemene gevoeligheid. De verklaring hiervoor zou kunnen worden gevonden in de verschillende harding van de gelatine van de emulsie. De gelatine van de 17/10 Din film bleek namelijk veel sterker gehard te zijn dan die van de 21/10 Din; eerstgenoemde had een vervloeiingspunt van 56° C, terwijl dit bij laatstgenoemde 39° C bleek te zijn. De 17/10 Din film heeft dus een groter weerstandsvermogen tegen warmte en beschadigingen dan de hoogstgevoelige. Dit gelijk zijn der ontwikkeltijden kan overigens een punt van voordeel zijn.

Bij gebruik van Kodak D-76 als ontwikkelaar is de bruikbare belichtingsomvang kleiner als gevolg van de nivellerende werking van deze ontwikkelaar, die het bovenste deel van de curve doet vervlakken. De speelruimte ten aanzien van de lange belichtingen vermindert dus daarmee. De bruikbare belichtingsomvang is met D-76 globaal de helft van die, welke met D-25 wordt verkregen. Daar tegenover staat, dat D-25 ongeveer 1½ à 2 x langere belichting vergt, waarvoor dan echter ook een veel fijnere korrel wordt verkregen.

De genoemde normale ontwikkeltijden zijn betrekkelijk kort. Beide emulsies zijn brillant werkend en kunnen dus ook gemakkelijk door wat langere ontwikkeling tot relatief hoog contrast worden gebracht. In D-25 wordt bij 25° C in 25 minuten reeds een gamma van ca 1,0 bereikt. Deze brillance zal bij velen waardering kunnen ontmoeten, althans bij hen die eigenlijk wel gaarne iets pittiger negatieven zouden willen verwerken.

De korrel van 17/10 Din film is na ontwikkelen in D-25 zeer fijn en regelmatig. Ook bij gebruik van D-76 is de korrel nog redelijk fijn en vooral: regelmatig. De term „ongeëvenaard" moet echter als de gebruikelijke reclame worden beschouwd, want we hebben nog wel meer emulsies in handen gehad, die in dit opzicht op gelijke hoogte staan.

De korrel van de 21/10 Din film is na ontwikkeling in D-25 redelijk fijn, vrij normaal voor deze gevoeligheid. Van een bijzondere topprestatie kan niet worden gesproken. Bij ontwikkelen in D-76 wordt een korrel verkregen, die redelijk grof is, doch bij gebruik van niet te harde papiergradaties in elk geval wel een vergroting van 8 x toelaat zonder storing te geven. Het verschil in resultaat, dat ten aanzien van de korrel verkregen wordt met D-25 en met D-76 is bij deze film wat kleiner dan bij de meeste emulsies het geval is. Als zodanig staat de korrel dus gunstiger ten opzichte van enige andere fabrikaten.

De dragers van beide films zijn grijs gekleurd als bescherming tegen halo. De dikte van de dragers is 0,14 mm; die van de emulsies niet meer dan 0,01 mm.

Samenvattend: Een tweetal orthopan emulsies van zeer behoorlijke en prettige kwaliteit, die zeker hun weg wel zullen vinden, doch er is hier geen sprake van iets totaal nieuws met nog ongekende eigenschappen. Het zijn films die men met gerust hart zelf kan gaan beproeven, omdat zij goede kwaliteiten hebben.

C. van Duijn Jr,
A.M.Tech.I. (Gt.Brit.), F.R.M.S.

3e Voorjaarssalon Utrechtse A.F.V.

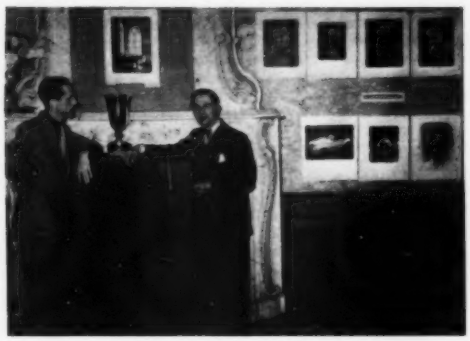

Tot 9 Juni is de 3e Utrechtse salon geopend geweest met werk van amateurs en vaklieden, en zij die daar niet kwamen hebben iets gemist. Hier was werk te zien van een zeer goed peil, dat vaak verfrissend aandeed. Ook hier weer het bewijs, dat de kentering zich voortzet. Wij willen hier in het bijzonder noemen het werk van de leden Simones, Tulp en Bras, naast Stevens, Huygen, Poppes, Van Louw, Veuger, Hoebée, Van Ingen, Jaarsveld, Brest van Kempen, Verloop, Dr Muys v. d. Moer, Ligteringen, De Wilde, Koolschijn, mevr. Clemens, De Jong, Leertouwer, Van Staveren en anderen.
Op Zaterdag 2 Juni werd deze salon geopend door de voorzitter C. R. Brest van Kempen. Ook W. Bartels, vice-voorzitter van de Bond, sprak de hem zo toevertrouwde hartelijke woorden.
Op de foto, welke we hierbij plaatsen (gemaakt door C. Stevens bij de opening) zien we voorzitter Brest van Kempen (rechts) bij de zilveren wisselbeker, welke dit jaar gewonnen werd door A. Hulskamp (links). De foto waarmede deze de trophee veroverde hangt er boven. H.

Data der FOTO-wedstrijden

sluitingsdatum:	uitslag:
28 Juni	15 Juli
28 Augustus	15 September
28 October	15 November
28 December	15 Januari 1952

Voor elk dezer wedstrijden is het *Onderwerp vrij*. Deelneming staat open voor iedereen met maximaal drie foto's, die in negatief en positief geheel eigen werk moeten zijn, voor de juniores, seniores, gevorderden en vakklasse. Promotie naar hogere klasse overeenkomstig wedstrijdvoorwaarden. Gevorderden kunnen promoveren naar de ere-klasse. De Baby-box-klasse mag max. twee foto's inzenden, die niet door de inzenders zelf afgewerkt behoeven te zijn.
Zij die voor de eerste keer meedingen kiezen zelf de klasse (babybox, juniores, seniores of gevorderden) waarin zij menen thuis te behoren. Inzending en beoordeling geschieden onder motto. Terugzendporto bijvoegen. Op verzoek worden de volledige wedstrijdvoorwaarden gaarne toegezonden.

Denkt om 28 Juni, de eerstvolgende sluitingsdatum!

Expositie van Walter Nurnberg F.I.R.P., F.R.P.S.

Onder de naam Mens en Machine is bij de Moderne Boekhandel te Amsterdam van 23 Mei tot 13 Juni een tentoonstelling te zien geweest, welke helaas bij te weinigen bekend is geraakt.
Bij reclamefotografie, en ook industriefotografie, denkt men altijd Blikvanger. Nurnberg maakt daarop de gunstige uitzondering, want hij mag beschouwd worden als een groot psycholoog. W. N. is volgens mij ook een fel realist, hij bekijkt de zaak anders en het resultaat is een reële weergave waarbij mens èn machine ten volle benut worden. Niet bedrieglijk, geen franje, neen hij is met zijn zeer bekwaam vakmanschap op een punt gekomen, waar menigeen hem niet kan of wil bereiken. Strak, eenvoudig is zijn werk, het treft raak vanaf het eerste moment. De grootste waardering heb ik voor het tempo en de lijnen, waardoor elke foto voor zichzelf spreekt. „Final inspection" bijv., een controleuse in een confectiefabriek legt de laatste hand aan een colbertcostuum. Zo eenvoudig van opzet, dat menigeen er aan voorbij dreigt te lopen. „Dreigt", omdat niet gewerkt is met de gebruikelijke middelen van een knap snuitje, een overdreven uitdrukking en een te geposeerde houding. Zo iets slaat een foto dood. Hier niet, we krijgen geen kans even buiten het leven te gaan staan verpozen, we worden er midden in getrokken. Bij W.N. krijgt de man van alledag, zoals hij leeft en werkt, de plaats die hem toekomt ten volle, en daardoor wordt W. N. wat ik zou willen noemen een portretfabrieksarbeider op karwei. Portret omdat hij zeer raak is met zijn verlichting, en fabrieksarbeider omdat hij zich kan verplaatsen in de wereld van die ander en in de huid kruipt van die ander (zelfs ons er in doet kruipen), en ons daardoor een fris en eerlijk beeld geeft, dat bovendien getuigt van zeer kundig en bewust vakmanschap. Baanbrekers als deze man verdienen veel dank. Elsenaar.

De overweging waard

Uit Curaçao ontvingen wij een brief, welke een lang niet zotte suggestie aan de hand doet over het inderdaad akelige woord scherptediepte. Het is een feit, dat mensen, die „in den vreemde" leven, d.w.z. geregeld genoodzaakt zijn ook een andere taal te gebruiken, soms veel objectiever tegenover ons taalgebruik staan dan wijzelve, indien zij althans de mening zijn toegedaan, dat de moedertaal niet verwaarloosd mag worden. De heer D. Farjon schrijft:

In het Maartnummer van FOTO las ik het artikeltje over scherptediepte. Naar mijn smaak heeft Hidalgo volkomen gelijk. Scherptediepte *is* geen woord. De taalcommissie is trots op een fictie. Even trots als bijv. Philips op het woord „radiobuis" kan zijn. Die woorden „vonden overal ingang".... in gedrukte mededelingen. Maar bij het spreken worden dergelijke woorden niet gebruikt, misschien omdat men ze lelijk, maar nog waarschijnlijker omdat men ze aanstellerig vindt. (Ik spreek natuurlijk niet over een paar vaklui, die deze woorden als wetenschappelijke instrumenten gebruiken en dus geen „oog" meer hebben voor de gevoelswaarde van zo'n woord).
Naar mijn gevoel had men het begrip „diepte-scherpte" beter uit het Engels kunnen vertalen: *scherpteveld*. Inplaats van „diepte-scherpte van 3 tot 30 m" zegt men dan „het scherpteveld reikt van 3 tot 30 m". „Grote diepte-scherpte" wordt „een ver, of diep, scherpteveld". Het lijkt me ook duidelijker voor beginners, die altijd op een irrationele manier de scherpte van de afbeelding op een geheimzinnige eigenschap van het voorwerp voor de lens willen overbrengen, als ze het woord diepte-scherpte horen (of scherptediepte zien).
Waarom het woord *„overtrokken"* voor „coated" niet duidelijk genoeg is, is mij een raadsel. Het is n.b. de vertaling van het woord coated, dat wel duidelijk genoeg is voor een 250 millioen Engels sprekende aardbewoners.

26e Jaargang, Nummer 6, Juni 1951

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 19 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

DE BONDSWEDSTRIJD 1951

1941. In de bondsjaarvergadering deelt het bondsbestuur mede, dat, gezien het zeer geringe aantal inzendingen, ingekomen voor de club-wedstrijden, deze fotokamp als mislukt moet worden beschouwd. Het totaal aantal foto's is nauwelijks genoeg voor een kleine rondreiscollectie.

1951. In verband met een besluit van de jaarvergadering zijn wéér club-wedstrijden uitgeschreven. Het bondsbestuur heeft de opdracht van de verenigingen nauwgezet uitgevoerd.
De propagandaleiding ontwierp een deelname- en puntensysteem, waardoor het voor alle clubs mogelijk werd om met gelijke kans op succes mee te doen. In de voorzittersvergaderingen werden de plannen besproken en goedgekeurd, terwijl in December de folders en circulaires werden verzonden.
En nu afwachten tot 15 Mei.
Vol verwachting.....

Het vertrouwen van het bondsbestuur in de medewerking van de verenigingen is niet beschaamd. De bondswedstrijd 1951 is een groot succes geworden.
37 collecties met een totaal van 276 foto's kwamen binnen!
Zo ooit, dan is hiermede wel bewezen, dat de aangesloten clubs op een heel andere wijze reageren dan tien jaar geleden.
Zevenendertig collecties betekent de deelname van ongeveer 50 % der bondsclubs en dat is een veel groter aantal in verhouding dan voorheen. Het staat wel vast, dat dit resultaat is te danken aan de doorwerking van de bondsgedachte.
De individuele prestaties van de amateurs kunnen worden vergeleken door onderlinge wedstrijden in de club. De bond wil zijn de overkoepeling van die clubs en daarom is de deelname aan de bondswedstrijden ook volkomen logisch.

Er is echter in het karakter van deze bondswedstrijden nog een zeer belangrijke factor aan te wijzen, nl. die van de onderlinge samenwerking. Alleen het beste kan voor deze belangrijke fotokamp worden ingezonden. Uit de verschillende verenigingsorganen hebben wij reeds kunnen vernemen, dat vóór de inzending een selectie heeft plaats gevonden. De deelnemers werden aangespoord om hun vergroting desnoods voor de zoveelste maal nog eens over te maken en te verbeteren. Dat bevordert de ware clubgeest en kan slechts invloed ten gunste uitoefenen op de individuele prestaties.
De jury heeft een zeer omvangrijke taak achter de rug en we mogen de heren van Dalsum, van Weelen en Zomer van deze plaats nog wel eens heel hartelijk danken voor de moeite die zij zich hebben getroost om van 2 uur tot 's avonds 11 uur bijna onafgebroken het omvangrijke aantal foto's een cijfer te geven en bovendien nog eens stuk voor stuk — zij het in het kort — te critiseren.

Wij mogen ten slotte een woord van dank niet onthouden aan het bestuur van de A.A.F.V. te Amsterdam voor het beschikbaar stellen van de localiteit.
Hulde aan de deelnemers die hebben meegewerkt aan dit ongetwijfeld eclatant succes!
Leve de bond!

A. van Leeuwen,
Alg. secr. B.N.A.F.V.

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Op de volgende buitenlandse salons kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

IV Exhibicion Internacional de Fotografias, Habana

14. International Salon of Photogr. Art, Lissabon
Mevrouw B. Clement—van Loenhoud, Rotterdam; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

23rd Annual International Exhibition 1951, Birkenhead
Mathieu Koch, Roermond; C. J. J. Schaepman, Zwolle.

9e Salon International Albert 1er., Charleroi
Justus Philips, Huizen; P. J. Prevoo, Kerkrade; Joh. Scholten, Haarlem.

Worcestershire Camera and Cine Club, Second Worcestershire Internat. Salon;

Philadelphia International Exhibition of Photography 1951;

Seventh Open Internat. Exhibition of Pictorial Photography, Blackpool;

Fifteenth Rochester International Salon of Photography, Rochester;

Jubilee Salon, Canberra;

International Exhibition of Camera Art, Handsworth.
Op deze zes salons was Nederland vertegenwoordigd door C. J. J. Schaepman, Zwolle.

Alle inzenders — de heer Schaepman in het bijzonder — wensen wij geluk met de bereikte resultaten. Immers, het is op zichzelf reeds een onderscheiding als foto's worden aangenomen op buitenlandse salons die internationaal zijn, waardoor er zóveel foto's worden ingezonden, dat altijd een selectie moet plaats vinden.

Komende buitenlandse salons:

Neunte Internationale Ausstellung Künstlerischer Photographie, Zagreb; sluiting 1 September a.s.. Inschrijvingsformulieren (in Frans, Duits en Engels) zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst, alsook die van de reeds eerder aangekondigde salons:

10e Salão Internacional de Arte Fotografica, São Paulo (sluiting 15 Juli).

Fourth M.P.S. International Salon of Photography, Bangalore (India).

Western Salon of Photography, Truro, Cornwall, England; foto's en/of lantaarnplaatjes. Sluiting 4 Aug. 1951. Inlichtingen bij: Hon. Exhibition Treasurer Mr. G. A. T. Lanfear, 56 Lemon Street, Truro, Cornwall.

35th Scottish Salon of Photography, Paisly, Scotland; sluiting 6 Augustus a.s.. Alleen foto's. Inlichtingen bij: Hon. Salon Secr. Mr. W. D. Munro, Scottish Photographic Federation, Museum Art Galleries, Paisly, Renfrewshire, Scotland.

De foto's, die door bemiddeling van de BNAFV zijn ingezonden voor de *Photokina* in Keulen, zijn inmiddels aan de inzenders teruggezonden.

De heer *H. Braggaar, Delft* verwierf met zijn inzending een diploma van de Photokina, waarmede wij hem van harte gelukwensen.

In de Ver. Staten circuleert nog een collectie foto's van de volgende inzenders met het daarachter vermelde aantal foto's:
H. Braggaar, Delft (1); H. C. W. v. Schaik, Nijmegen (1); J. A. Beckers, Maastricht (1); W. G. v. d. Hoek, Wageningen (1); P. H. Smid, Groningen (1); K. H. Smit, Groningen (1); Jos. Lange, Groningen (1); W. Plasmeyer, Amersfoort (2); Th. Voorenkamp, Amersfoort (1); C. J. Weers, Amersfoort (2); A. Pastoor, Amersfoort (1); A. v. Leeuwen, Amersfoort (2); W. J. A. Bartels, Amersfoort (1); E. J. Gallas, Den Haag (1); J. L. Du Parant, Dordrecht (2); G. M. la Rivière, Rotterdam (6); Harry Mosch, Rotterdam (3); A. Algra, Rotterdam (3); G. H. Wagenaar, Rotterdam (3); T. C. Rook, Krimpen (3); P. J. Charpentier, Rotterdam (1); Joh. Scholten, Haarlem (1). Deze collectie, die heeft gecirculeerd bij de verenigingen, aangesloten bij de Photographic Society of America, kan in de nazomer worden terugverwacht.

Onder de verenigingen, aangesloten bij de Central Association of Photographic Societies, Engeland, circuleert nog een collectie van de volgende inzenders:
H. Braggaar, Delft (2); P. Defresne, Maastricht (1); W. A. v. Bezooyen, Veenendaal (1); J. C. L. van Straaten, Treebeek (1); J. Bolwijn, Groningen (1); H. Koning, Groningen (1); K. H. Smit, Groningen (1); W. Plasmeyer, Amersfoort (1); Th. Voorenkamp, Amersfoort (2); C. J. Weers, Amersfoort (1); A. Pastoor, Amersfoort (2); A. van Leeuwen, Amersfoort (1); W. J. A. Bartels, Amersfoort (2); E. J. Gallas, Den Haag (2); J. L. Du Parant, Dordrecht (4); G. M. la Rivière, Rotterdam (6); Harry Mosch, Rotterdam (4); A. Algra, Rotterdam (3); G. H. Wagenaar, Rotterdam (2); Joh. Scholten, Haarlem (2).
Daar deze collectie eerst in het volgende seizoen kan worden terugverwacht (vermoedelijk voorjaar 1952) ontvingen de 20 inzenders hiervan reeds rechtstreeks mededeling van de buitenlandse dienst.

Een collectie van 50 kleurendia's bevindt zich ook nog bij de Photographic Society of America. Deze kan eveneens in de nazomer worden terugverwacht.
De inzenders waren:
Mevr. Veldhuyzen, Amsterdam (1); J. Zeilstra, Amsterdam (1); A. P. Engelse, Rotterdam (1); Mr. K. Janssen de Limpens, Maastricht (1); Mej. Cis v. d. Heuvel, 's-Hertogenbosch (3); Ir K. Leendertz, Wageningen (1); W. J. Gijsbers, Wageningen (1); N. Leenaarts, Wageningen (1); K. van Linge, Veendam (5); H. J. van Ketwich, Hengelo (2); G. M. la Rivière, Rotterdam (11), Harry Mosch, Rotterdam (8); Herman Cohn, Den Haag (12); J. Akkerman, Rotterdam (2).

In Nederland circuleert o.a. nog een collectie met kleurendia's van de P.S.A.. Dank zij de medewerking van *Charles Albee Howe*, Homewood, Ill, zullen wij in het volgend seizoen weer een collectie van de P.S.A. ontvangen. Charles Albee Howe is een der vooraanstaande figuren van de P.S.A. en een buitengewoon enthousiast fotograaf. Hij maakte in het voorjaar een wereldreis en bezocht ook ons land. In Amsterdam vond een ontmoeting plaats met de secretaris van de buitenlandse dienst, tijdens welke besprekingen zijn gevoerd die op den duur ook weer vruchtdragend zullen zijn.

De *Central Association of Photographic Societies*, aangesloten bij de Royal Photographic Society, heeft ons ook voor het volgende seizoen een collectie foto's toegezegd.

Voorts mogen worden verwacht in het volgende seizoen een of meer collecties die worden uitgezonden door de F.I.A.P.. Dit zijn dus collecties van bij de F.I.A.P. aangesloten landen. Nederland zond totaal 50 foto's voor deze collectie-dienst (zie pag. 116 FOTO, April), welke foto's dus in andere landen zullen circuleren. Een circulatie-plan van de F.I.A.P.-collectiedienst is nog niet bekend, maar inmiddels aangevraagd.

In het juist verschenen jaarboek „Europa Camera", Verlaghaus Frankfurter Soc. Druckerei, Frankfurt am Main, komen van Nederlandse fotografen drie foto's voor, nl. twee van de heer Scholten te Haarlem en een van de heer Heuveling te 's-Hertogenbosch. Wij wensen deze heren geluk met dit succes.

Uit het bovenstaande moge blijken, dat er dus nogal wat leven in de internationale brouwerij is. Alle medewerking om dit te bestendigen, wordt buitengewoon op prijs gesteld. Alle inlichtingen omtrent buitenlandse fotografische aangelegenheden kunnen worden aangevraagd bij het secretariaat van de buitenlandse dienst: J. Akkerman APSA, Nolensstraat 5c, Rotterdam.

ONZE VERENIGINGEN

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
Wekelijkse bijeenkomsten Donderdagavond.

A.F.V. „ROTTERDAM" TE ROTTERDAM.
Lokaal: zaal doofstommeninstituut; aanvang 8 uur.
20 Juni: Demonstratie van positiefretouche door de heer Engelse. Opstellen en opnemen van stillevens.
27 Juni: Foto van de maand, laatste ronde. Onder de schijnwerper; beoordeling ingekomen foto's. Sluiting van het seizoen door de voorzitter.

BOSSE A.F.V. TE 'S-HERTOGENBOSCH.
Lokaal: Boschdijkstraat 43; aanvang 8 uur.
25 Juni: Fotocollectie B Bondswedstrijden 1950.
9 Juli: Werkavond of excursie.
23 Juli: Sluiting van het seizoen.

A.F.C. „DE MAASSTAD" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Crooswijkse kade 15, Rotterdam; aanvang 8 uur.
21 Juni: Laatste ronde van de maandelijkse fotocompetitie. Bespreking van een collectie foto's van de Venlose A.F.V..
Gedurende de maanden Juli en Augustus geen bijeenkomsten.

OFFICIËLE BERICHTEN

De jaarvergadering zal plaats hebben op 24 Juni a.s. te Utrecht in het hotel Noord-Braband op het Vreeburg. Aanvang 10.30 uur. Eens per jaar zal elke vereniging moeten en willen tonen, dat ze het werk van het bestuur al of niet op prijs stelt, in elk geval, dat ze er belangstelling voor heeft.
Elke vereniging moet er naar streven om haar invloed te laten gelden in de gang van zaken en haar wensen en meningen willen verwerkt zien in de uitkomsten.
Daarom, *gaat er heen*, of laat u vervangen door een officieel afgevaardigde van een bevriende vereniging.
Op de jaarvergadering zal in de eerste plaats de uitslag van de gehouden bondswedstrijd worden bekend gemaakt en zullen de prijzen worden uitgereikt. In de tweede plaats zullen de winnende series foto's op de vergadering worden tentoongesteld.

De bondspenningmeester verzoekt de contributie voor 1951/1952 vóór 1 Juli a.s. over te maken op postgiro no 239664 ten name van de penningmeester B.N.A.F.V., of op de rekening van de B.N.A.F.V. bij De Twentsche Bank N.V. te Amsterdam.
Na 1 Juli zal per kwitantie over de verschuldigde bedragen worden beschikt met bijberekening van inningskosten. Dit verhoogt de toch al niet geringe administratieve werkzaamheden; het nà 1 Juli nog zenden van contributies buiten de aan te

bieden kwitanties om, veroorzaakt de onaangenaamste verwarringen. Men zende dus de contributies zo spoedig mogelijk.

De toevloed van nieuwe verenigingen blijft ononderbroken aanhouden.
In Coevorden is opgericht de amateur-fotografen-vereniging „Goed Licht". Het bestuur is als volgt samengesteld: voorzitter de heer J. J. H. Kramer, Van Heutzsingel 18; secretaris de heer W. Zwemmer, Weth. Donkerstr. 33 en penningmeester de heer F. J. Brouwer, Wilhelminasingel.

Te Gorinchem werd een nieuwe vereniging opgericht, waarvan de heer L. F. v. d. Pol secretaris is. Adres: Burg. Gaarlandstr. 22. Verdere gegevens, zoals naam der vereniging en namen van verdere bestuursleden, zijn nog niet bekend.

Te Winschoten een vereniging onder secretariaat van de heer L. Blom, Blijhamsterweg 4. De naam der vereniging is Winschoter A.F.V.. Verdere gegevens nog niet bekend.

En als laatste van deze maand:
Te Amsterdam werd opgericht de Fotografische Kring der Amsterdamse Politie. Secretaris is de heer H. Kars, Bos en Lommerweg 343-I, Amsterdam W. Momenteel nog geen verdere gegevens.

Al deze nieuwe verenigingen een hartelijk welkom in het steeds groeiende verband van onze bond. Wij verwachten dat ze mede door hun aansluiting bloeiende verenigingen zullen worden.

Belangrijke smalfilm tradeshow

Op 21 Juni a.s. organiseert Animex Filmosoundlibrary in de Stadsschouwburg, Wilsonsplein, Haarlem een grote tradeshow (10—12.30 en 14—17.15 uur). Deze voorstelling is toegankelijk voor alle handelaren, die — tevoren — ook belangstellende cliënten kunnen introduceren.
Wij zouden hiervan niet speciaal gewag maken — want Animex houdt geregeld tradeshows van zijn nieuwste 16 mm geluidsfilms — ware het niet, dat ditmaal een ook technisch zeer interessante film in Nederlandse smalfilmpremière draait.
Naast een uitgebreid voorprogramma draait ('s morgens) *Heading for Heaven* (Spook tegen wil en dank) met Stuart Erwin, Glenda Farrell en Russ Vincent. Des middags draait *Ceasar en Cleopatra* (met Vivien Leigh, Claude Rains en Stewart Granger) in 16 mm Technicolor.
Juist voor hen, die zich na ons Kleurennummer verdiept hebben in de kleurenfilm, en Technicolor in het bijzonder, is het interessant hier te zien, dat ook in de zoveel kleinere 16 mm geluidsfilm de kleur niet alleen volstrekt gaaf blijft, maar dat deze filmband tot beslist gelijke projectiekwaliteit voert als de normaalfilm. Hetzelfde geldt voor het geluid.
Deze films, zoals trouwens alle andere belangrijke theaterfilms van de Filmosoundlibrary zijn in Nederlandse versie, d.w.z. in de Nederlandse taal ondertiteld. Ook deze zijn vanzelfsprekend bestemd voor verhuur aan handelaren en particulieren.

Nationale tentoonstelling Vrijetijdsbesteding

te Hengelo van 21 Juli tot en met 5 Augustus.

Reeds eerder (Kerstmis '49) is in Hengelo een Hobbies-tentoonstelling geweest, die toen een groot succes is geworden. Men herhaalt deze nu in een gunstiger tijd, als velen vacantie hebben en zonder twijfel de kans grijpen om te bestuderen, wat anderen, louter voor hun plezier, tot stand brengen. Evenals ditmaal geviel ons ook toen de eer, de fotografische inzendingen te jureren, en eerlijk gezegd kwam de fotografie er toen — als we bedenken welk een belangrijke creatieve functie deze heeft bij zo heel velen — maar heel kaaltjes af tegenover schilders, tekenaars en beeldhouwers.
Wij roepen daarom gaarne alle goede werkers op enkele werkstukken in te zenden. Kom, U hebt immers wel iets goeds liggen! Laat de fotografie niet achterblijven.
Ingezonden kunnen worden voorwerpen in de vrije tijd gemaakt, zoals: tekeningen; schilderijen; boetseer- en beeldhouwwerk; modelbouw; *fotografie;* radiobouw; hout- en metaalbewerking; alle soorten dames-handwerken; speelgoed; calligrapheerwerk; diverse verzamelingen; nuttige en luxe voorwerpen voor huishoudelijk gebruik enz., enz.. Voor de natuurhistorische afdeling kunnen ook verzamelingen gesteenten, vlinders, aquaria, herbaria e.d. worden ingezonden. Men kan individueel inzenden, doch ook in cursus-, groeps- of verenigingsverband.
De inzendingen worden in 3 afdelingen verdeeld, nl.:
A. ingezonden door amateurs tot 18 jaar;
B. ingezonden door amateurs boven 18 jaar;
C. inzendingen, gemaakt door beroepspersonen in hun vrije tijd.
Inschrijfformulieren en nadere gegevens worden verstrekt door het Bureau V.V.V., Oldenzaalsestraat 1, Hengelo, er wordt geen inschrijfgeld geheven, er is geen voorselectie. De werkstukken moeten voor 15 Juli aan het zojuist genoemde adres worden toegezonden.
In het ere-comité heeft naast de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de Commissaris der Koningin in Overijsel en vele anderen ook zitting de Voorzitter van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen, de heer G. A. W. Wagenaar. De Bond stelde de Bondsmedaille beschikbaar. *Vrienden, dit schept verplichtingen, zendt in. Laat Uw redacteur bij het jureren een moeilijke taak hebben en ook de verzilverde Daguerre-plaquette van FOTO kunnen wegschenken aan iets werkelijk moois.*

GEVRAAGD:

Reproductie-retoucheur

met bijzondere capaciteiten, geheel zelfstandig kunnende werken.
Salaris voor prima kracht tot f 100,- per week. Vast werk.

VERENIGDE REPRODUCTIE-BEDRIJVEN
BLARICUM - GOOI - Telefoon 02953-2528

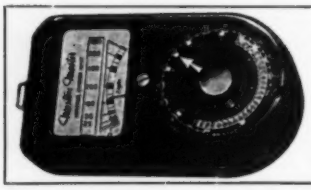

WESTON *master* f **99.50** in etui
UNIVERSAL EXPOSURE METER
ALTIJD BETROUWBAAR **OOK VOOR KLEURENFOTO'S**
Prospectus verkrijgbaar bij:
IMPORTEUR *„Cinon" n.v.,* SINGEL 120 AMSTERDAM

Vooraanstaande foto-importeur-fotogroothandel

VRAAGT voor de provincies Groningen, Friesland, Drente en Overijsel

actief vertegenwoordiger.

Gevraagd wordt een representatieve kracht, prima verkoper, grondig bekend met fotografie-, kino- en projectie-artikelen, bij voorkeur met woonplaats in het centrum van het rayon.

Uitvoerige sollicitaties onder No F 7027 Bureau „FOTO", Hengelo

GEVRAAGD:

voor uitsluitend portretfotografie

beschaafd persoon

met goede vakkennis, liefst R.K.

Brieven kunnen gericht worden, met vermelding van leeftijd, verlangd salaris en zo mogelijk foto, aan JEAN KORFF, Mathenesserlaan 185, Rotterdam.

VOOR PRECIES WERK - PRECISIEAPPARATEN

Dus voor vergroten:

OPEMATUS 4x4 cm (kleinbeeld) met Belar 1:4,5 55 cm en irisdiafragma,

OPEMATUS 6x6 cm met Belar 1:4,5 7,5 cm en irisdiafragma,

want zij verzekeren U

TIJDSBESPARING EN EENVOUDIGE BEDIENING door automatische scherpstelling.

De bediening beperkt zich tot het instellen van het apparaat op de gewenste beeldgrootte.

De practijk zal U de doelmatige constructie doen kennen.

IMPORT:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V. - AMSTERDAM-C

Gelderschekade 88 - Tel. 45001 - 45377 - 42834

Goed gereedschap is het halve werk!

MAFI (v/h MAX FIEDLER)

betekent:

VAK-APPARATUUR van eerste kwaliteit voor de donkerekamer

- **ENSIGN-Rolfilms** 6/9 pan 120/620 in prachtige busverpakking . . . . . Fl. 1,80
- **FLITSEN ZONDER KABEL!** is mogelijk bij de kleinbeeldcamera **FINETTA-Super** lens 2.8 (coated) uitwisselbare optiek. Opvouwbare flitser, alles ondergebracht in **één** paraattas. Compleet . Fl. 195,—

FOTO-GROOTHANDEL

Fa Dr A. H. C. VAN SENUS

ROTTERDAM AVENUE CONCORDIA 100

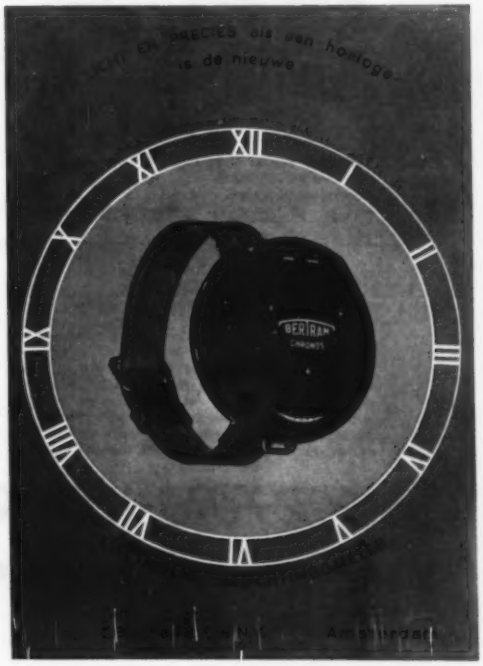

NIEUW!

Agfa biedt U als **EERSTE**

Agfa Billy Record II

en **Agfa Isolette II** met

Vol-gesynchroniseerde sluiter

Met Agfa Apotar 4,5
en Prontor S-sluiter,
vol-gesynchroniseerd

F. 207.- **Billy Record II**

Agfa Apotar 4,5
en Prontor S-sluiter,
vol-gesynchroniseerd

F. 193.- **Isolette II**

Thans flitsfoto's bij iedere belichtings-snelheid!

Nu is het mogelijk flitsfoto's te maken met sluiter-snelheden boven 1/25 sec.! De vol-gesynchroniseerde sluiter van de Agfa Billy Record II en de Agfa Isolette II zorgt er voor, dat de piek van de flitslamp precies in het midden van **iedere** belichtingstijd valt. Hiermede opent Agfa voor U nieuwe, ongekende mogelijkheden op het gebied van flits-fotografie!

VOOR FOTO-TOPPRESTATIE'S Agfa

Interview met mezelf

Het *self-advertising* ligt me niet zo best, maar natuurlijk ben ik wel bereid, te vertellen waarom ik de FOTO-serie schrijf. Het is niet alleen ontstellend melig voor de redactie van FOTO telkens opnieuw een beginnerscursus te geven, voor de lezers is het minstens even langdradig dat per-gedrukte-letter steeds maar weer te moeten aanhoren. Waarmee nog niet gezegd wil zijn, dat de beginners verwaarloosd worden; zij krijgen hun deel, en regelmatig, maar dan in een vorm, die voor een grotere kring ook interessant is. Met de FOTO-serie wordt een permanente „opleiding" geschapen, waarop iedereen te allen tijde kan inhaken, in welk stadium van ontwikkeling hij ook is. De hogere nummers vooral hebben een inhoud, waaruit ook gevorderden nog veel kunnen opsteken.

Bovendien is me nu wel gebleken, dat de gekozen vorm inderdaad de juiste is: voor lage prijs telkens een afgerond onderwerp beschikbaar stellen. De fotografie is langzamerhand een omvangrijke wetenschap geworden, die men niet in één adem kan uitleggen noch bevatten, het voert tot een chaotisch totaal. Door jezelf te dwingen telkens bij één onderwerp te blijven, wordt de uitleg der hoofdzaken vanzelf helder. Daarom werk ik ook met zoveel plezier aan die boekjes: omdat ik steeds weer bemerk, dat ik tallozen er ook inderdaad mee verder help. Dat is een grote bevrediging en prikkel tegelijk.

D. HELFFERICH.

DE FOTO-SERIE

No 1 FOTO'S BUITEN met de eenvoudige camera
No 2 FOTO'S BINNEN met de eenvoudige camera
No 3 WANNEER EEN BETERE CAMERA?
No 4 FILTERS, hoe en wanneer deze te gebruiken
No 5 NEGATIEVEN ONTWIKKELEN is niet moeilijk
No 6 AFDRUKKEN EN VERGROTINGEN maken met eenvoudige hulpmiddelen
No 7 GEZELLIGE KINDERFOTO'S maken in eigen huis
No 8 DE EENVOUDIGE DONKEREKAMER voordelig en goed inrichten
No 9 APPARATUUR ZELF MAKEN I
No 10 APPARATUUR ZELF MAKEN II
No 11 HET JUISTE MOMENT OP DE JUISTE WIJZE
No 12 DE FOTOGRAFISCHE BLIK
No 13 SCHERP INSTELLEN
No 14 GOED BELICHTEN en goed ontwikkelen
No 15 FOUTEN EN HUN OORZAAK

DE FOTO-SERIE

Steeds 64 blz. prima tekst en illustraties, alle oudbakken franje overboord, recht op het doel af, en gezellig.

Per deeltje slechts . . . . . *f* 1,25;

een verknoeide rolfilm kost nu het dubbele!

UITGAVEN VAN H. L. SMIT & ZN – HENGELO

verkrijgbaar bij elke fotohandelaar die het wel meent met zijn klanten en hun belangen begrijpt

Biedt zich aan:

leerling-fotograaf

teneinde in te kunnen schrijven op schriftelijke cursus Ned. Fotovakschool.

Betrokkene is ex-militair, 23 jaar, 5 j. HBS-B. Behoorlijk theoretisch onderlegd. Amateur met veel interesse. Als amateur bekend met ontwikkelen, afdrukken en vergroten. Bezit Rolleicord. Liefst in het centrum van het land.

Brieven onder no F 7029 Bureau „FOTO", Hengelo.

Ter overname aangeboden:

een atelier en fotohandel

Enige vestiging op kleine centrumplaats in Zuid-Holland. Bestaat al 25 jaar en levert uitstekend bestaan op. Ruime woning beschikbaar.

Brieven onder no F 7028 Bureau „FOTO", Hengelo.

UW FOTOTOESTEL STUK?

Cöntze repareert keurig en vlug.
Stuur Uw apparaat aan Cöntze.
U krijgt eerst prijsopgave.

FOTOHANDEL Cöntze
Beyerlandselaan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20 en 75.1.86

LICHTDRUKKEN FOTOKOPIEËN

Wij verzenden uw orders per omgaande door het gehele land

CENTRALE LICHTDRUKINRICHTING,
Hartenstraat 26, Amsterdam - Telefoon 45132

Société Parisienne d'Editions Artistiques

Circa 50 kunstfotografische naaktstudies van vooraanstaande Franse en Amerikaanse fotografen, formaat 24 x 30 cm.

Album No 1	**André Steiner**	Fl. 7,50
Album No 2	**Nus des 15**	„ 7,50
Album No 3	**Paul L. Facchetti**	„ 7,50
Album No 4	**André de Dienes**	„ 7,75
Album No 5	**André de Dienes**	„ 7,75
Album No 6	**Serge Jacques et Dorvyne**	„ 7,75

Vraagt gratis prijscourant!
Levering via boek- of fotohandelaar, of na storting op postgirorekening 395669 van

PHOFIL BOOK IMPORT
Amstelkade 42, AMSTERDAM-Zuid, Telefoon 27578

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

BIJZONDERE AANBIEDING

PRAKTICA kleinbeeld-reflexcamera's

met Zeiss Biotar
F:2 - 58 mm . . . . . **Fl. 495,—**

met Zeiss Tessar
F:3,5 - 50 mm . . . . . **„ 395,—**

Lederen Paraattas . . . . **„ 25,—**

Als U weet, dat de enkele lens Zeiss Biotar F:2 - 58 mm **Fl. 545,—** kost, zult U begrijpen, dat deze aanbieding werkelijk uniek is.

Deze camera is voorzien van een spleetsluiter met de tijden: B - 1/2 - 1/5 - 1/10 1/25 - 1/50 - 1/100 - 1/200 - 1/500 sec.

FOKA N.V.
Admiraliteitsstraat 8 abc
ROTTERDAM
Telefoon 22242 - 24422

Interview met mezelf

Het *self-advertising* ligt me niet zo best, maar natuurlijk ben ik wel bereid, te vertellen waarom ik de FOTO-serie schrijf. Het is niet alleen ontstellend melig voor de redactie van FOTO telkens opnieuw een beginnerscursus te geven, voor de lezers is het minstens even langdradig dat per-gedrukte-letter steeds maar weer te moeten aanhoren. Waarmee nog niet gezegd wil zijn, dat de beginners verwaarloosd worden; zij krijgen hun deel, en regelmatig, maar dan in een vorm, die voor een grotere kring ook interessant is. Met de FOTO-serie wordt een permanente „opleiding" geschapen, waarop iedereen te allen tijde kan inhaken, in welk stadium van ontwikkeling hij ook is. De hogere nummers vooral hebben een inhoud, waaruit ook gevorderden nog veel kunnen opsteken.

Bovendien is me nu wel gebleken, dat de gekozen vorm inderdaad de juiste is: voor lage prijs telkens een afgerond onderwerp beschikbaar stellen. De fotografie is langzamerhand een omvangrijke wetenschap geworden, die men niet in één adem kan uitleggen noch bevatten, het voert tot een chaotisch totaal. Door jezelf te dwingen telkens bij één onderwerp te blijven, wordt de uitleg der hoofdzaken vanzelf helder. Daarom werk ik ook met zoveel plezier aan die boekjes: omdat ik steeds weer bemerk, dat ik tallozen er ook inderdaad mee verder help. Dat is een grote bevrediging en prikkel tegelijk.

D. HELFFERICH.

DE FOTO-SERIE

No 1 FOTO'S BUITEN met de eenvoudige camera
No 2 FOTO'S BINNEN met de eenvoudige camera
No 3 WANNEER EEN BETERE CAMERA?
No 4 FILTERS, hoe en wanneer deze te gebruiken
No 5 NEGATIEVEN ONTWIKKELEN is niet moeilijk
No 6 AFDRUKKEN EN VERGROTINGEN maken met eenvoudige hulpmiddelen
No 7 GEZELLIGE KINDERFOTO'S maken in eigen huis
No 8 DE EENVOUDIGE DONKEREKAMER voordelig en goed inrichten
No 9 APPARATUUR ZELF MAKEN I
No 10 APPARATUUR ZELF MAKEN II
No 11 HET JUISTE MOMENT OP DE JUISTE WIJZE
No 12 DE FOTOGRAFISCHE BLIK
No 13 SCHERP INSTELLEN
No 14 GOED BELICHTEN en goed ontwikkelen
No 15 FOUTEN EN HUN OORZAAK

DE FOTO-SERIE

Steeds 64 blz. prima tekst en illustraties, alle oudbakken franje overboord, recht op het doel af, en gezellig.

Per deeltje slechts . . . . . *f* 1,25;

een verknoeide rolfilm kost nu het dubbele!

UITGAVEN VAN H. L. SMIT & ZN – HENGELO

verkrijgbaar bij elke fotohandelaar die het wel meent met zijn klanten en hun belangen begrijpt

Biedt zich aan:

leerling-fotograaf

teneinde in te kunnen schrijven op schriftelijke cursus Ned. Fotovakschool.

Betrokkene is ex-militair, 23 jaar, 5 j. HBS-B. Behoorlijk theoretisch onderlegd. Amateur met veel interesse. Als amateur bekend met ontwikkelen, afdrukken en vergroten. Bezit Rolleicord. Liefst in het centrum van het land.

Brieven onder no F 7029 Bureau „FOTO", Hengelo.

Ter overname aangeboden:

een atelier en fotohandel

Enige vestiging op kleine centrumplaats in Zuid-Holland. Bestaat al 25 jaar en levert uitstekend bestaan op. Ruime woning beschikbaar.

Brieven onder no F 7028 Bureau „FOTO", Hengelo.

UW FOTOTOESTEL STUK?

Cöntze repareert keurig en vlug.
Stuur Uw apparaat aan Cöntze.
U krijgt eerst prijsopgave.

FOTOHANDEL Cöntze
Beyerlandselaan 188 - Rotterdam-Z
Telefoon 73.8.20 en 75.1.86

LICHTDRUKKEN FOTOKOPIEËN

Wij verzenden uw orders per omgaande door het gehele land

CENTRALE LICHTDRUKINRICHTING,
Hartenstraat 26, Amsterdam - Telefoon 45132

Société Parisienne d'Editions Artistiques

Circa 50 kunstfotografische naaktstudies van voorzienstaande Franse en Amerikaanse fotografen, formaat 24 x 30 cm.

Album No 1	André Steiner	Fl. 7,50
Album No 2	Nus dès 15	„ 7,50
Album No 3	Paul L. Facchetti	„ 7,50
Album No 4	André de Dienes	„ 7,75
Album No 5	André de Dienes	„ 7,75
Album No 6	Serge Jacques et Dervyne	„ 7,75

Vraagt gratis prijscourant!
Levering via boek- of fotohandelaar, of na storting op postgirorekening 395669 van

PHOFIL BOOK IMPORT
Amstelkade 42, AMSTERDAM-Zuid, Telefoon 27578

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167

FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

BIJZONDERE AANBIEDING

PRAKTICA kleinbeeld-reflexcamera's

met Zeiss Biotar
F:2 - 58 mm . . . . . Fl. 495,—

met Zeiss Tessar
F:3,5 - 50 mm . . . . . „ 395,—

Lederen Paraattas . . . . „ 25,—

Als U weet, dat de enkele lens Zeiss Biotar F:2 - 58 mm **Fl. 545,—** kost, zult U begrijpen, dat deze aanbieding werkelijk uniek is.

Deze camera is voorzien van een spleetsluiter met de tijden: B - 1/2 - 1/5 - 1/10 1/25 - 1/50 - 1/100 - 1/200 - 1/500 sec.

FOKA N.V.
Admiraliteitsstraat 8 abc
ROTTERDAM
Telefoon 22242 - 24422

Leverbaar met Elor 2,8
Xenar 2,8
Evar 2,0
Frilon 1,5

Nog steeds de goedkoopste kleinbeeldcamera met verwisselbare optiek en gekoppelde afstandsmeter

ALLEEN-IMPORTEURS:

J. SANDERS Foto- & Kino Import

Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

Voor vergrotingen waar U trots op kunt zijn:

KODAK BROMIDE IFL

Kodak

Een ivoorwit, halfmat vergrotingspapier met fijngekorreld oppervlak en een emulsie van hoogstaande kwaliteit. De rijke, neutraalzwarte beeldtint is in alle contrastgraden en bij ver uiteenlopende ontwikkeltijden uiterst gelijkmatig.

VERKRIJGBAAR BIJ UW FOTOHANDELAAR

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG